

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ – ΤΟΜΕΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ»

Χρυσάνθη Ταταρίδου

ΑΘΗΝΑ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
A. Ποινικό Δίκαιο και Εναλλακτικές Ποινές	6
B. Ο θεσμός της Κοινωφελούς Εργασίας	11
i. Σύγχρονη ανάπτυξη της Κοινωφελούς Εργασίας σε διεθνές επίπεδο	12
ii. Έννοια και Σκοποί της Κοινωφελούς Εργασίας	24
iii. Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα του θεσμού και ανεπιθύμητες παρενέργειες από τη λήψη δικαστικών αποφάσεων για την επιβολή εναλλακτικών ποινών	27
Γ. Ο θεσμός της παροχής κοινωφελούς εργασίας στην Ελλάδα: θετικές εξελίξεις, αδυναμίες και προβλήματα που αυτές δημιουργούν	34
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	50
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	53
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	58
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	59
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ	60

Πρόλογος

“Σε σύγκριση με τη φυλακή θα φαίνεται πάντα ως η «μαλακή επιλογή» από την πολιτική δεξιά. Οι φιλελεύθεροι θα συνεχίζουν να την εκθειάζουν για τις έννοιες της επανασυμφιλίωσης και της αποκαταστατικής δικαιοσύνης που αγγίζει, ενώ οι πραγματιστές θα την βλέπουν σαν ένα μηχανισμό περιορισμού της ζημίας και διαχείρισης των εγκληματικών καριέρων – σαν τον παράγοντα που αναβάλλει ή καθυστερεί προσωρινά τον εγκλεισμό. Η κοινωφελής εργασία, απ’ ότι φαίνεται, απλά είναι. Δεν απαιτεί καμιά εκλογίκευση, δεν χρειάζονται επιχειρήματα για τη νομιμοποίηση της. Μπορεί να είναι οτιδήποτε θέλουμε εμείς να είναι. Είναι το περήφανο πρόσωπο της Ποινής στην Κοινότητα.”¹

Το Σύστημα Απονομής Ποινικής Δικαιοσύνης αποτελεί ζωτικό όργανο της σύγχρονης κοινωνίας και ένα σύνθετο αμάλγαμα τριών βασικών μερών: της επιβολής του νόμου, των δικαστηρίων και των σωφρονιστικών ιδρυμάτων. Στο πέρασμα των χρόνων αυτό το Σύστημα μεταλλάσσεται και εξελίσσεται, τα τελευταία χρόνια δε, ταχύτατα.

Από την ιδέα του Πλάτωνα ότι η τιμωρία θα πρέπει να υπηρετεί έναν άλλο σκοπό από αυτόν της ανταπόδοσης, διάφορες ενδιαφέρουσες εξελίξεις έχουν πραγματοποιηθεί στο χώρο της απονομής ποινικής δικαιοσύνης στους αιώνες που ακολούθησαν. Η απονομή ποινικής δικαιοσύνης ποικίλλει κατά περιεχόμενο και ένταση στο χρόνο και δεν προσδιορίζεται από ένα και μόνο

---

¹ Worrall A. (1997), σ. 100

σταθερό παράγοντα, αλλά από διάφορους που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους, όπως η πολιτισμική κατάσταση, η κοινωνική δομή, οι πολιτικοοικονομικοί συσχετισμοί, οι δυνάμεις της αγοράς κ.ά. Έτσι, από την κατάργηση της σωματικής ποινής και το πέρασμα σε μια άλλη «κολαστική τέχνη», αυτή της ποινής φυλάκισης, το ποινικό σύστημα έχει υιοθετήσει ποικίλες «τεχνικές μεταλλαγές» -χρησιμοποιώντας τους όρους του Foucault²- μέχρι σήμερα, στερεώνοντας τη θέση του σε ολόκληρο το κοινωνικό πεδίο.

Επομένως, η τιμωρία είναι κάτι πολύ παραπάνω από την ανεξάρτητη ανάπτυξη νομικών ή οικονομικών θεσμών, όπως υποστηρίζει ο G. Barak στην προσπάθεια του να συνενώσει τις διαφορετικές επιστημονικές απόψεις για την εξέλιξη των ποινών, εξισορροπώντας ανάμεσα στην κοινωνική δομή και τις πολιτισμικές ευαισθησίες: «Η τιμωρία είναι μια σύνθετη ιστορική διαδικασία που ενέχει τα αλληλένδετα και μεταλλασσόμενα συστήματα της μαζικής επικοινωνίας, της ιδεολογικής πειθούς και της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Επίσης ενέχει πολλούς παράγοντες, όπως οι κοινωνικές σχέσεις που απορρέουν από τον πλούτο και τη φτώχεια, τη γνώση και τη δύναμη και το πως αυτά αλληλεπιδρούν σε σχέση με τη φυλή, την εθνικότητα και το φύλο»³.

Στην παρούσα εργασία θα επιχειρήσουμε να διαχειριστούμε μια σχετικά πρόσφατη έκφανση του τιμωρητικού μας συστήματος, τις εναλλακτικές ποινές και κυρίως την κοινωφελή εργασία. Αρχικά θα γίνει μια αναδρομή στο ποινικό δίκαιο και στις συνθήκες που οδήγησαν στην εισαγωγή του θεσμού των εναλλακτικών μορφών έκτισης της ποινής. Θα ακολουθήσει μια σύντομη

---

² βλ. Foucault M. (1976), σ. 340

³ βλ. Barak G. (1998), σ. 87

επισκόπηση στην εφαρμογή του θεσμού σε χώρες ευρωπαϊκές και όχι μόνο, αλλά και στην πολυπαραγοντική φύση του, καθώς κάθε χώρα που το εφάρμοσε ανέδειξε τους δικούς της σκοπούς και φιλοσοφία σχετικά με το ρόλο του. Σε επόμενο κεφάλαιο, θα δούμε τις λειτουργίες της κοινωφελούς εργασίας ως μία ποινή στο πλαίσιο της κοινότητας, καθώς επίσης τα θετικά στοιχεία πάνω στα οποία στηρίχθηκε η εισαγωγή της και η εξάπλωση της. Παράλληλα, παρουσιάζεται και η έντονη κριτική που έχει ασκηθεί σε αυτήν και σε άλλες εξωιδρυματικές ποινές, η οποία αποκαλύπτει τις ανεπιθύμητες παρενέργειες που προκύπτουν από την εφαρμογή της. Σύντομη περιγραφή για την αποτελεσματικότητα της και τις έρευνες που έχουν γίνει θα παρουσιαστεί στο ίδιο κεφάλαιο. Τέλος, σε επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζεται η εφαρμογή της κοινωφελούς εργασίας στην πραγματικότητα του ελληνικού ποινικού συστήματος με έμφαση στην περίοδο από την ίδρυση της Υπηρεσίας Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής (2007) και του αντίστοιχου σώματος των Επιμελητών, μέλος του οποίου αποτελεί και η γράφουσα. Η σύσταση της Υπηρεσίας Ε.Κ.Α σηματοδότησε την ευρεία χρήση και εφαρμογή του θεσμού, καθώς από το 1991 που θεσμοθετήθηκε από την ελληνική νομοθεσία ήταν πρακτικά ανενεργός.

A. Ποινικό Δίκαιο και Εναλλακτικές Ποινές

Για να κατανοήσουμε τη φιλοσοφία του θεσμού της παροχής κοινωφελούς εργασίας πρέπει να τον εντάξουμε στη γενικότερη τάση μείωσης της χρήσης των περιοριστικών της ελευθερίας ποινών και υποκατάστασής τους από άλλες εναλλακτικές μορφές τιμώρησης.

Η κοινωνική επανένταξη του εγκλείστου, ως σκοπός της εκτέλεσης της ποινής κατά της ελευθερίας, συνδέθηκε άρρηκτα με το «αναμορφωτικό ιδεώδες», το οποίο επέδρασε καταλυτικά στη διαμόρφωση των σωφρονιστικών συστημάτων μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, υιοθετώντας τη βελτιωτική φιλοσοφία για τον σκοπό του σωφρονισμού⁴.

Το μοντέλο της βελτιωτικής μεταχείρισης εμφανίστηκε σχεδόν ταυτόχρονα με την καθιέρωση της στέρησης της ελευθερίας ως ποινής στους ποινικούς κώδικες των περισσότερων χωρών. Ως απόρροια του αναμορφωτικού ιδεώδους, θεμελιώθηκε, από τη γενικότερη άποψη που επικράτησε το 19^ο αιώνα, ότι το έγκλημα οφείλεται σε έλλειψη επαγγελματικών ικανοτήτων, σε βλαβερές επιρροές του περιβάλλοντος, σε κάθε περίπτωση όμως στηρίχθηκε με όρους ανεπάρκειας της προσωπικότητας του ατόμου και ατομικής παθολογίας. Η ελπίδα, απόρροια του θετικισμού, ότι η κατανόηση των εγκληματογόνων όρων και η αντιμετώπισή τους με τις κατάλληλες επεμβάσεις, θα οδηγούσε σε περιορισμό του εγκλήματος, προκάλεσε την ανάγκη νομιμοποίησης των κρατικών παρεμβάσεων στα δικαιώματα των πολιτών (ελευθερία, περιουσία κ.λπ.). Η επανακοινωνικοποίηση ως σκοπός

---

⁴ Γιοβάνογλου (2006), σσ. 13-15

της ποινής έδωσε τη λύση, διότι ανταποκρινόταν στη λογική του Κράτους Πρόνοιας και στις θεωρίες της εποχής για την υποστήριξη κοινωνικών ομάδων, που στερούνταν των μέσων πρόσβασης στα δημόσια αγαθά λόγω προσωπικής ευθύνης, αλλά περισσότερο λόγω κοινωνικής παραμέλησης. Το βελτιωτικό μοντέλο μεσουράνησε την δεκαετία του 1960 στις ΗΠΑ και τις βορειότερες ευρωπαϊκές χώρες και προέκυψε ως αντίδραση στις αποκλειστικά τιμωρητικές πρακτικές που επικρατούσαν μέχρι τότε.

Ωστόσο, η ιδεολογία της ιδρυματικής μεταχείρισης απαξιώθηκε κυρίως γιατί δεν απέφερε την αναμενόμενη ειδικοπροληπτική επιτυχία που είχε διακηρύξει. Έτσι, η αναποτελεσματικότητα των προγραμμάτων του μοντέλου στη μείωση της υποτροπής, οι επεμβάσεις στην προσωπικότητα των κρατουμένων, οι οποίες στην πλειονότητά τους εφαρμόζονταν εξαναγκαστικά, καθώς και οι επιβλαβείς συνέπειες της κράτησης, το «στίγμα» και ο κίνδυνος «παθολογικοποίησης» του παραβάτη, οδήγησαν τη δεκαετία του 1970, στην υιοθέτηση από πολλούς του δικαιικού προτύπου⁵. Εξάλλου, σε μια εποχή που οι συνθήκες ζωής είναι σαφώς βελτιωμένες σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες και ο ελεύθερος χρόνος του ατόμου είναι πολύτιμος, η επιβολή αυστηρών ποινών επικρίνεται έντονα⁶.

Ερωτήσεις ανέκυψαν για το ρόλο και τους σκοπούς της φυλακής στη σύγχρονη κοινωνία, τη νομιμοποίησή της ως προς την έννοια του δικαίου, καθώς και για την πιθανότητα της κατάργησής της. Το σύστημα της φυλάκισης υπέστη κρίση καθώς η εφαρμογή της εξουσίας δεν μπορούσε πλέον να 'στηριχθεί' και να νομιμοποιηθεί ηθικά μέσα από τα πολιτικά

---

⁵ Λαμπροπούλου (1990-1992), σ. 126. Για μια πιο εκτενή κριτική του βελτιωτικού μοντέλου σε συστηματικό και πρακτικό επίπεδο, βλ. Λαμπροπούλου (1988), σελ. 166-167. Επίσης, Καρύδη (1990), σσ. 14-15, για την κριτική από την πλευρά της θεωρίας της «ετικέτας» και της νέο-μαρξιστικής ριζοσπαστικής Εγκληματολογίας.

⁶ βλ. Λαμπροπούλου (1999), σ. 381

ερείσματα, τις αρχές και τις εκλογικεύσεις που είχε μέχρι τότε, δηλαδή την αναμόρφωση, την κανονικοποίηση και τον έλεγχο. Η ιδρυματική/σωφρονιστική μεταχείριση με σκοπό την αναμόρφωση καταρρέει, καθώς η επίδραση των φιλελεύθερων και ανθρωπιστικών αντιλήψεων του δικαιοκού προτύπου (Justice model), που έχει επικρατήσει κατά τις τελευταίες δεκαετίες, οδηγεί στην αναζήτηση ποινών εναλλακτικών στη στέρηση της ελευθερίας. Μέρος των προσπαθειών περιορισμού των δικαστικών διαδικασιών, αποτέλεσε η εισαγωγή εναλλακτικών μορφών απονομής ποινικής δικαιοσύνης, όπως οι κατά παρέκκλιση διαδικασίες (diversion), η μεσολάβηση, αποκατάσταση της ζημίας στο θύμα και η ανάπτυξη και καθιέρωση της κοινωφελούς εργασίας. Η τάση αυτή χαρακτηρίζει την αγγλική σωφρονιστική πολιτική από τη δεκαετία του '60 και μετά ⁷ και οφείλεται κατά κύριο λόγο στη συνειδητοποίηση των επιβλαβών συνεπειών της φυλάκισης, στην αποτυχία της φυλακής ως προς τους ειδικοπροληπτικούς της στόχους, στον υπερπληθυσμό των σωφρονιστικών καταστημάτων και στο υψηλό κόστος συντήρησής τους. Ειδικότερα, η έμφαση δίνεται σε νέα εξωιδρυματικά μέτρα μεταχείρισης όπως η δοκιμασία (probation), η χρηματική ποινή, η αναστολή εκτέλεσης της ποινής, η κοινωφελής εργασία, η αποζημίωση του θύματος (restitution) κ.ά.

Το δικαιοκού πρότυπο πρεσβεύει την επιβολή ποινής που «αξίζει στον καθένα» ανάλογα με το αδίκημα που διέπραξε ο δράστης, χωρίς διαφοροποιήσεις ανάλογα με την προσωπικότητά του, τις ελλείψεις του και τις συνθήκες τέλεσης του αδικήματος. Επίσης, υποστηρίζει την αποκατάσταση της βλάβης από τον δράστη και τη χορήγηση σε ευρύτερη κλίμακα εναλλακτικών ποινών.

---

⁷ βλ. Τζανεττάκη Τ. (1993), σελ. 435. Η τάση αυτή χαρακτηρίζει την αγγλική σωφρονιστική πολιτική από τη δεκαετία του '60 και μετά

Απόλυτη προτεραιότητα του προτύπου δικαιοσύνης αποτελεί η τήρηση των δικονομικών και συνταγματικών εγγυήσεων κατά τη λειτουργία του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, αποκλείοντας ταυτόχρονα κάθε επέμβαση στην προσωπικότητα και κάθε διαδικασία ύποπτη για «πολιτικο-κοινωνική χειραγώγηση των δραστών εγκλημάτων»⁸. Βασική αρχή είναι η αναλογία της βαρύτητας της ποινής σε σχέση με τη σοβαρότητα του αδικήματος και η αναγνώριση της ευθύνης του δράστη.

Αυτή η συντηρητική στροφή στο δικαιοσύνη σύστημα επαναπροσανατολίστηκε στον κοινωνικό έλεγχο. Παρόλο που τα αναμορφωτικά ιδεώδη των εξωιδρυματικών ποινών, όπως της δοκιμασίας, δεν εγκαταλείφθηκαν, αναπτύχθηκαν νέα προγράμματα που μοιραία προσθέτουν τη διάσταση του ελέγχου στις ποινές στην κοινότητα, καθώς επιβαρύνουν τις υπάρχουσες ποινές με νέες πιο τιμωρητικές συνθήκες και περιοριστικά μέτρα.

Η κατανόηση των μεταβολών στην ισορροπία των μέσων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου μεταξύ τιμωρητικών και αναμορφωτικών σκοπών, 'ανοίγματος' ή όχι στην κοινότητα, και θεσμών που καταλήγουν να περικλείουν ή να αποκλείουν τον ποινικό πληθυσμό⁹, έγινε αντικείμενο της θεωρίας της «κρίσης νομιμοποίησης» (legitimacy crisis). Ο Mathiesen¹⁰ μεταφράζει αυτή την κρίση ως την απώλεια της εμπιστοσύνης των μελών μιας κοινωνίας στην προσπάθεια που κάνει ο κρατικός έλεγχος, μέσω της δράσης του που στοχεύει στο κοινό όφελος, να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που ανακύπτουν.

---

⁸ βλ. Καρύδης Β. (1990), σσ. 4-42.

⁹ βλ. Hudson B.A. (1997), σ. 463.

¹⁰ βλ. Mathiesen T. (2006), σ. 164. Ο Mathiesen¹⁰ τονίζει ότι η κρίση νομιμοποίησης είναι αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης των σύγχρονων καπιταλιστικών κοινωνιών και της υψηλής ανεργίας που τις χαρακτηρίζει. Η κρίση αυτή αντικατοπτρίζεται και στο ποινικό σύστημα (νομοθετικά και δικαστικά όργανα), το οποίο την αντιλαμβάνεται σαν μια νέα και αυξημένη ανάγκη επιβολής πειθαρχίας σε συγκεκριμένους τομείς και ομάδες πληθυσμού.

Αποτέλεσμα ήταν η ανάπτυξη μιας νέας στρατιάς ποινών που ονομάστηκαν «ενδιάμεσες ποινές» (intermediate sanctions). Πρόκειται για ποινές που εκτίονται στην κοινότητα, βρίσκονται νοητά κάπου ανάμεσα στη «δοκιμασία» και τη φυλακή (στην Αμερική δε ονομάστηκαν “probation plus”¹¹) και περιλαμβάνουν προγράμματα, όπως η κατ’οίκον κράτηση, η δοκιμασία εντατικής επιτήρησης (Intensive Probation Supervision), η ηλεκτρονική παρακολούθηση, η αποκατάσταση της ζημίας (με χρηματική αποζημίωση ή παροχή εργασίας), κ.ά. Αντίθετα από τις διακηρύξεις των πρωτεργατών του, η εφαρμογή του προτύπου αυτού, οδήγησε σε αυστηρότερες τιμωρητικές πρακτικές¹² και τη διεύρυνση του συνολικού κοινωνικού ελέγχου, σύμφωνα με πολλούς θεωρητικούς όπως θα δούμε παρακάτω, γεγονός υπέρ του οποίου συνηγορεί άλλωστε και η διατήρηση, αν όχι αύξηση, του πληθυσμού των φυλακών.

---

¹¹ βλ. Senna J. & Siegel J. (2001), σ. 375.

¹² βλ. Petersilia J. (2003), σ. 16.

B. Ο θεσμός της Κοινωφελούς Εργασίας

Η μελέτη των εναλλακτικών ποινών σχετίζεται με την Αντεγκληματική Πολιτική, το Ποινικό Δίκαιο και την Ποινική Δικαιοσύνη. Η ποινή στην κοινότητα είναι ένας τύπος ποινής που δίνει στον παραβάτη μια ευκαιρία να ωφελήσει την κοινότητα με τις δεξιότητες και την εργασία του. Η φυλάκιση θα πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο όταν καμιά άλλη ποινή δεν θα ήταν κατάλληλη να προστατεύσει την κοινότητα ή αναλογική στην επιμονή ή τη σοβαρότητα του αδικήματος. Παράλληλα, ο αριθμός των φυλακισμένων όχι μόνο επηρεάζει τη λειτουργία του συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης, αλλά αντανakλά τον τρόπο με τον οποίο γίνεται το 'φιλτράρισμα', φανερώνει, με άλλα λόγια, την αποτυχία επιλογής των ατόμων που φυλακίζονται. Με αυτούς τους όρους, η ποινή στην κοινότητα αποτελεί μια σημαντική εναλλακτική.

Η ποινή στην κοινότητα¹³, ως ποινή μη στερητική της ελευθερίας έτυχε μεγάλου ενδιαφέροντος σχεδόν σε όλο τον κόσμο. Συγκεκριμένα, η κοινωφελής εργασία, ως μια από τις ποινές στην κοινότητα, αγκαλιάζει την έννοια της αποκαταστατικής δικαιοσύνης (restorative justice) στο ότι ο παραβάτης θα πρέπει να επανορθώσει για το κακό ή τη ζημία που προκάλεσε. Είναι ένας τύπος ποινής που δίνει την ευκαιρία στον παραβάτη να ωφελήσει την κοινότητα μέσα από τις δεξιότητες και την εργασία του, σε αντίθεση με μια χρηματική ποινή που απαιτεί απλά από αυτόν να πληρώσει

---

¹³ βλ. Worrall A. (1997), σ. 3, και σσ. 46-49, σχετικά με την εισαγωγή της έννοιας της 'τιμωρίας στην κοινότητα', ως μια προσπάθεια να απομακρυνθεί η ποινική σκέψη από τη φυλάκιση ως αποκλειστική τιμωρία και να μετατεθεί σε άλλες λύσεις.

χρήματα στο κράτος. Η χρηματική ποινή ως συνάλλαγμα εμπεριέχει τα ίδια πλεονεκτήματα με την εργασία, ωστόσο δεν ενσωματώνει τα πιθανώς θετικά αποτελέσματα της επανένταξης για τον παραβάτη, αφού μέσω του οικονομικού συναλλάγματος είναι σχεδιασμένη μόνο να αποστειρεί. Από την άλλη πλευρά, η εργασία ως συνάλλαγμα εκπληρώνει την απαίτηση ότι ο παραβάτης θα πρέπει να έχει ικανότητα για να την εκτελέσει, και πάνω από όλα κάποια κατανόηση και σεβασμό στα οφέλη της. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διαδικασία της λήψης απόφασης (decision-making) για την επιβολή της πρέπει να γίνεται με σαφή κριτήρια και να στηρίζεται ηθικά και ενεργά από την κοινότητα.

B. i) Σύγχρονη ανάπτυξη της Κοινωφελούς Εργασίας σε διεθνές επίπεδο

Η ιδέα παραβάτες να επανορθώνουν δίνοντας κάτι «απτό» πίσω στην κοινότητα για τη ζημία που προκάλεσαν δεν είναι κανούρια, αλλά έχει μακρά ιστορία. Πρόδρομος της κοινωφελούς εργασίας υπήρξε ήδη από τον 16^ο αιώνα κατά την αποικιοκρατική δράση των ισχυρών δυτικών χωρών, με τη μορφή της χάρης σε μελλοθάνατους ή ως καταναγκαστική εργασία των καταδίκων, αλλά και στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα εμφανίζεται μια συνδυαστική εφαρμογή της ποινής της φυλάκισης και της δημόσιας εργασίας, καθώς και αργότερα με το θεσμό της «απεργασίας», που

αναφέρεται σε άπορους παραβάτες που δεν είχαν άλλο τρόπο να αποπληρώσουν τη χρηματική τους ποινή¹⁴.

Διαφορετικές χώρες έχουν διαφορετικές εμπειρίες στην προώθηση και εφαρμογή του θεσμού της κοινωφελούς εργασίας, καθώς η ποινή αυτή διαφέρει τόσο ως προς τη μορφή και τη φύση της, όσο και ως προς την εξέλιξη της, εναρμονιζόμενη στο εκάστοτε ισχύον σύστημα απονομής δικαιοσύνης.

Στην **Αμερική** εμφανίζονται οι πρώτες μορφές της σύγχρονης κοινωφελούς εργασίας. Η ιδιωτική πρωτοβουλία του φιλάνθρωπου Louis Schweitzer και του εκδότη Herb Sturz οι οποίοι παρατήρησαν τις αδικίες του ποινικού συστήματος στην πόλη της Νέας Υόρκης, το οποίο χάριζε την ελευθερία μόνο σε αυτούς που μπορούσαν να την εξαγοράσουν, καθώς και το ότι η φυλακή δεν ήταν απαραίτητη σε όλες τις περιπτώσεις κατηγορουμένων και μπορούσε να αποφευχθεί¹⁵, οδήγησε στην δημιουργία του Vera Institute of Justice το 1961 που σηματοδοτεί την αρχή της εφαρμογής της κοινωφελούς εργασίας στις ΗΠΑ καθώς σε συνεργασία με δικαστικούς και νομοθέτες ανέλυσαν τα προβλήματα, όρισαν συγκεκριμένες λύσεις και τις έθεσαν σε πιλοτική εφαρμογή¹⁶. Ωστόσο, το πρώτο σύγχρονο πρόγραμμα κοινωφελούς εργασίας αναπτύχθηκε στην περιοχή Alameda της California το 1966, όταν για γυναίκες / παραβάτες του κώδικα οδικής κυκλοφορίας ορίστηκε από το περιφερειακό δικαστήριο να παρέχουν άμισθη εργασία στην κοινότητα¹⁷.

---

¹⁴ βλ. Λαμπροπούλου Έ. (1999), σσ. 381-382, για μια αναλυτικότερη επισκόπηση των μορφών της κοινωφελούς εργασίας σε παλαιότερες περιόδους.

¹⁵ βλ. Λαμπροπούλου Ε., ό.π., σ. 383.

¹⁶ βλ. περισσότερες πληροφορίες στον ιστότοπο:

<http://www.pretrial.org/PretrialServices/HistoryOfPretrialRelease/Pages/default.aspx>.

¹⁷ βλ. Alarid L. F. et al. (2008), σ. 221.

Από τότε, η ανάπτυξη της κοινωφελούς εργασίας στις ΗΠΑ έλαβε ώθηση, κυρίως το 1976 οπότε διατέθηκε μεγάλη χρηματοδότηση για προγράμματα σε ενήλικες. Δύο χρόνια αργότερα έγινε δυνατή η εφαρμογή της ποινής και ανήλικους παραβάτες σε 84 περιφέρειες και σε άλλες Πολιτείες. Το 1979 το Vera Institute εφάρμοσε ένα πρόγραμμα στα προάστια της Νέας Υόρκης, που θεωρήθηκε ότι είχε μεγάλη επιτυχία καθώς το προφίλ των συμμετεχόντων ήταν παρόμοιο με το προφίλ των ατόμων που συνήθως φυλακίζονταν (έγχρωμοι και μετανάστες, κυρίως άνεργοι) και το ποσοστό ολοκλήρωσης του προγράμματος ήταν πολύ μεγάλο¹⁸.

Σήμερα, η κοινωφελής εργασία εφαρμόζεται στις περισσότερες Πολιτείες και είναι σε κάποιες από αυτές υποχρεωτική, όπως στη Florida και στη Georgia.

Η εμπειρία δείχνει ότι δεν θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για αμερικανικό μοντέλο καθώς οι πρακτικές είναι πολλές και η εφαρμογή ανομοιογενής απο Πολιτεία σε Πολιτεία¹⁹. Έτσι, στο Λος Άντζελες τα δικαστήρια και η Υπηρεσία Επιμελητών Δοκιμασίας (Probation Department) συνεργάζονται με τοπικά «Κέντρα Εθελοντών», στα οποία ο υπόχρεος θα πρέπει να εμφανιστεί (και συγκεκριμένα σε κέντρο της δικής του επιλογής) μετά την απαγγελία της ποινής του, προκειμένου να τον τοποθετήσουν σε θέση εργασίας. Το δικαστήριο καθορίζει τον αριθμό των ωρών εργασίας και την ημερομηνία λήξης της παροχής. Επίσης καθορίζει και την ημερομηνία επανεμφάνισης στο δικαστήριο για να αποδείξει την ολοκλήρωση της ποινής με βεβαίωση του κέντρου. Η Υπηρεσία Επιμελητών επίσης οργανώνει προγράμματα «Δοκιμασίας Εναλλακτικής Εργασίας Ενηλίκων» που αφορούν κατάδικους για χαμηλής σημασίας αδικήματα οι οποίοι ορίζονται να παρέχουν 30 ημέρες

---

¹⁸ βλ. Λαμπροπούλου Έ. (1999), σ. 385 και περαιτέρω αναφορά στους Morris και Tonry (1990).

¹⁹ βλ. και Λαμπροπούλου, ό.π.

πλήρους απασχόλησης ως εναλλακτική ποινή της φυλάκισης²⁰. Μια άλλη μορφή κοινωφελούς εργασίας αποτέλεσε το πρόγραμμα «Οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ» (Driving While Intoxicated – DWI) στην Αριζόνα που αφορούσε ήδη έγκλειστους, οι οποίοι ντυμένοι με ρούχα με διακριτά σήματα και κατά ομάδες εκτελούσαν εργασίες «υψηλής θέασης», όπως καθαριότητα δρόμων και πάρκων, προκειμένου να παραδειγματίσουν το κοινό εκτελώντας μια ‘απαξιωμένη’ εργασία σε κοινή θέα. Οι έγκλειστοι δέχονταν την αμοιβή των 75 σεντ από τα οποία παρακρατούνταν τα 50 για δαπάνες του προγράμματος. Το πρόγραμμα είχε ευρεία αποδοχή από το κοινό²¹. Γενικότερα σχετικά με τη διάρκεια της κοινωφελούς εργασίας, ένα ενδεικτικό παράδειγμα είναι αυτό του Τέξας, σύμφωνα με το οποίο το εύρος καθορισμού της χρονικής διάρκειας της εργασίας εξαρτάται από την κατηγοριοποίηση των αδικημάτων, ως εξής: Για το πρώτο αδίκημα (Παράπτωμα β’ βαθμού-class B misdemeanor) ο δικαστής μπορεί να επιβάλλει κοινωφελή εργασία όχι μικρότερη των 24 ωρών αλλά όχι μεγαλύτερη των 100 ωρών. Για το δεύτερο αδίκημα (Class A misdemeanor) η ποινή μπορεί να κυμαίνεται μεταξύ 80 και 200 ωρών. Για κακούργημα γ’ βαθμού (third degree felony) το δικαστήριο επιβάλλει από 160 έως 600 ώρες εργασίας. Για Κακούργημα δεύτερου βαθμού (second degree felony), όπως ανθρωποκτονία υπό την επήρεια ουσιών, ο δικαστής μπορεί να επιβάλλει εργασία από 240 ώρες το λιγότερο μέχρι 800 ώρες κατά ανώτατο όριο²². Σήμερα, στις ΗΠΑ η κοινωφελής εργασία θα μπορούσε να ενταχθεί γενικά ως μέτρο της αποκατάστασης (restitution) στη «σκάλα» των ποινών, ανάμεσα στην επιτήρηση (probation) και στην εντατική επιτήρηση (intensive

²⁰ βλ. Whitfield D., & Scott D. (1993), σσ. 95-97.

²¹ βλ. περισσότερες πληροφορίες στον ιστότοπο www.dwidata.org/sanctions

²² βλ. αναλυτικά στον ιστότοπο <http://www.dwi.com/texas/texas-dwi-penalties>

probation) που απαιτεί παροχή εργασίας σε νοσοκομεία, γηροκομεία, μονάδες διαχείρισης ουσιών κ.λπ., π.χ. νέοι που καταδικάστηκαν για βανδαλισμό πιθανόν να υποχρεωθούν να καθαρίσουν τη ζημιά που προκάλεσαν σε πάρκα ή σχολεία²³. Τα τελευταία χρόνια, η κοινωφελής εργασία εμφανίζεται ως ιδιαίτερα επιλέξιμη ποινή για δημοφιλή άτομα που διαπράττουν μικρής βαρύτητας αδικήματα προκειμένου να αποτελέσουν 'παραδείγματα', λόγω της υψηλής δημοτικότητας τους, ωστόσο με αμφίβολα αποτελέσματα.

Πηγή: <http://www.esquire.com/the-side/feature/celebrity-jail-sentences-092209>

Η κοινωφελής εργασία εισήχθη στην **Αγγλία και την Ουαλία** το 1972 (με τα άρθρα 15-19 στο Criminal Justice Act 1972) εφαρμόσιμη από 1^{ης} Ιαν. 1973 πειραματικά σε έξι περιοχές²⁴. Υπήρξαν περαιτέρω προσθήκες και βελτιώσεις

²³ βλ. Senna J. & Siegel L. (2001), σσ. 377-380.

²⁴ βλ. αναλυτικά Τζανετάκη Τ. (1993), σσ. 434-446, και Λαμπροπούλου Έ. (1999), σσ. 384-385.

του νόμου τα επόμενα χρόνια, ωστόσο οι βασικές προβλέψεις ήταν οι εξής: Ο παραβάτης στον οποίο επιβλήθηκε η δικαστική εντολή για κοινωφελή εργασία θα πρέπει να έχει καταδικαστεί για αδίκημα που επισύρει φυλάκιση. Ο σχετικός νόμος του 1982 διεύρυνε την επιβολή της από άτομα 17 ετών σε άτομα από 16 ετών και άνω (με ανώτατο όριο τις 120 ώρες). Το όριο της χρονικής διάρκειας της σταθεροποιήθηκε τελικά με το Νόμο του 1991 επιβάλλοντας από 40 έως 240 ώρες παροχής κοινωφελούς εργασίας σε όλους όσους αφορούσε η ποινή, η οποία θα πρέπει να εκτελεστεί εντός ενός έτους. Ο Νόμος αποσαφήνιζε ότι επρόκειτο για μια αυτοτελή ποινή που συνίσταται στη στέρηση μέρους του ελεύθερου χρόνου του παραβάτη και στην υποχρέωση από μέρους του να παρέχει άμισθη εργασία για κοινωφελή σκοπό. Η κοινωφελής εργασία στην Αγγλία έχει υψηλή εφαρμοσιμότητα. Η οργάνωση και η υλοποίηση της γίνεται από την Υπηρεσία Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής (Probation Service), η οποία έχει τη συνολική ευθύνη της λειτουργίας, πλήρη αυτονομία και μεγάλα περιθώρια διακριτικής ευχέρειας στη διαχείριση των σχετικών θεμάτων²⁵.

Στις Σκανδιναβικές χώρες η κοινωφελής εργασία έχει μια ιδιαίτερη παράδοση και εξέλιξη. Έτσι:

Στη **Δανία** η ιδέα της κοινωφελούς εργασίας έτυχε θετικής υποδοχής. Η επιτροπή που ανέλαβε να μελετήσει την πρόταση εφαρμογής της, έχοντας μελετήσει της θετικές εμπειρίες του μοντέλου στην Αγγλία, υποστήριξε την εισαγωγή της ως αυτοτελούς κύρωσης που θα επιβαλλόταν ως εναλλακτική ποινή της αμέσως εκτελεστής ποινής φυλάκισης, διάρκειας μέχρι 8 μήνες, με

---

²⁵ βλ. Τζανεττάκη Τ. (1993), σ. 444.

έμφαση στα αδικήματα που αφορούσαν στην περιουσία. Η καθυστέρηση στην εισαγωγή της στο δανικό ποινικό σύστημα και εφαρμογή της οφείλεται τόσο στο γεγονός ότι οι σκοποί μιας τέτοιας μεταρρύθμισης θα έπρεπε να συνάδουν με τον ποινικό νόμο, ο οποίος χρειαζόταν να υποστεί ουσιαστικές τροποποιήσεις όσο και στις ανησυχίες που εκφράστηκαν για το αν οι κατάδικοι κινδυνεύουν με άνηση μεταχείριση, αλλά και για την επιβολή της εργασίας ως καταναγκαστική ποινική κύρωση. Τελικά, η Δανία έθεσε σε εφαρμογή ένα 10ετές δοκιμαστικό πρόγραμμα που ξεκίνησε το 1982 και ολοκληρώθηκε το 1992. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου η κοινωφελής εργασία ήταν προσαρμοσμένη στις διατάξεις για την καταδίκη υπό όρο. Η κοινωφελής εργασία όταν τελικά θεσμοθετήθηκε από το Δανικό Ποινικό Κώδικα (Κεφ. 8, παρ. 62-67)²⁶, αφορούσε άτομα άνω των 18 ετών, των οποίων η συγκατάθεση ήταν απαραίτητη, ενώ παράλληλα η καταλληλότητα τους έπρεπε να κριθεί μέσα από έκθεση κοινωνική έρευνας της αρμόδιας επιτροπής της υπηρεσίας επιμελητών δοκιμασίας. Η εργασία επικεντρώθηκε κυρίως σε φορείς του Δημοσίου, μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και αυτούς που στηρίζονται αποκλειστικά σε εθελοντική εργασία. Η διάρκεια της κυμαινόταν από 40 έως 200 ώρες, που αργότερα καθορίστηκε στις 240 ώρες κατά ανώτατο όριο. Μια «επιτροπή αγοράς εργασίας», στην οποία εκπροσωπούνται τα εργατικά συνδικάτα, επιβλέπει τα προγράμματα για να διασφαλίσει ότι όσοι εντάσσονται σε αυτά δεν κατέχουν θέσεις που να ανταγωνίζονται την έμμοιθη εργασία²⁷. Σε περίπτωση που ο υπόχρεος δεν

---

²⁶ Cornils K. (1995), σ. 904.

²⁷ βλ. Whitfield D. & Scott D. (1993), σ.13.

εκπληρώσει τα καθήκοντα της εργασίας του, εκτελείται ποινή φυλάκισης το ύψος της οποίας έχει από πριν καθοριστεί²⁸.

Οι σκέψεις για την εισαγωγή της κοινωφελούς εργασίας στο **Νορβηγικό** ποινικό δίκαιο ήταν παρόμοιες. Το 1978 ξεκίνησαν οι συζητήσεις για την πιθανή υιοθέτηση της, ενώ το 1984 εφαρμόστηκαν δοκιμαστικά προγράμματα που οδήγησαν το 1991 στη θεσμοθέτηση της με Νόμο -παρ. 15, Παρ. 28 α-γ-²⁹. Στη Νορβηγία υιοθετήθηκε ως αυτοτελής ποινή και ως εναλλακτική στην αμέσως εκτελεστή ποινή φυλάκισης που δεν ξεπερνά το ένα έτος και κυρίως για εγκλήματα κατά της περιουσίας. Η διάρκεια της αρχικά προβλεπόταν από 50 έως 240 ώρες, ενώ με μεταγενέστερο νόμο καθορίστηκε ανώτατο όριο οι 360 ώρες. Ειδικές επιτροπές της υπηρεσίας επιμελητών δοκιμασίας επιτηρούσαν την εφαρμογή της και αναλάμβαναν την εύρεση των θέσεων εργασίας, επιλέγοντας αυτές που δεν θα επέλεγαν οι εργαζόμενοι στην ελεύθερη αγορά προκειμένου να αποφευχθούν ανταγωνισμοί και συγκρούσεις³⁰. Η μη εκπλήρωση των όρων συνεπάγεται την επανεξέταση της κοινωφελούς εργασίας και μια δεύτερη ευκαιρία μέσω τροποποίησης των όρων και αύξησης της επιτήρησης, πριν επιβληθεί η αρχική στερητική της ελευθερίας ποινή³¹.

Λίγο αργότερα από ότι στις δύο προηγούμενες σκανδιναβικές χώρες, ξεκίνησε στη **Σουηδία** ένα πιλοτικό πρόγραμμα και συγκεκριμένα το 1990, που αναπτύχθηκε και διήρκεσε μέχρι το 1995. Εδώ η κοινωφελής εργασία δεν αποτέλεσε αυτοτελή ποινή, αλλά ήταν ένας ευνοϊκός όρος της υπο

---

²⁸ βλ. Λαμπροπούλου Έ. (1999), σ. 388.

²⁹ βλ. Cornils K., (1995), σ. 906.

³⁰ βλ. Cornils K., ό. π., σ. 907.

³¹ βλ. Cornils K., ό.π., σσ. 907-908.

δοκιμασία ποινής, ενός μοντέλου προστατευτικής επίβλεψης που χαρακτηρίστηκε ως ιδιότυπο³². Η νομική συνάρτηση της στο μοντέλο της προστατευτικής επίβλεψης επικρίθηκε έντονα, γι' αυτό και η ιδιοτυπία του αυτή το κατέστησε δύσκολα επιλέξιμο από τους σουηδούς δικαστές. Τελικά, η κοινωφελής εργασία θεσπίστηκε με νόμο στο Σουηδικό Ποινικό Δίκαιο το 1998 και εφαρμόζεται σε συνδυασμό με επιτήρηση ή αναστολή της ποινής. Η διάρκεια της κυμαίνεται μεταξύ 40 και 240 ωρών και απαιτείται η συναίνεση του ατόμου.

Στη **Φινλανδία** το πιλοτικό πρόγραμμα ξεκίνησε το 1991 και μέχρι το 1996 είχε επεκταθεί σε όλη τη χώρα. Η κοινωφελής εργασία αποτέλεσε μια εναλλακτική ποινή στη θέση της αμέσως εκτελεστής ποινής φυλάκισης (που δεν υπερβαίνει τους οκτώ μήνες) μετά από μετατροπή. Το 1997 θεσμοθετήθηκε στον ποινικό κώδικα της χώρας με ελάχιστη διάρκεια τις 20 και μέγιστη τις 200 ώρες. Με τον τρόπο αυτό καθορίζεται και η αντιστοιχία μίας ημέρας φυλάκισης με μία ώρα κοινωφελούς εργασίας³³. Σήμερα η ανώτερη ποινή φυλάκισης στην οποία μπορεί εναλλακτικά να εφαρμοστεί η κοινωφελής εργασία είναι οκτώ μήνες. Σύμφωνα με του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Φινλανδίας κάθε χρόνο περίπου 4000 άτομα που καταδικάζονται σε φυλάκιση εκτίουν την ποινή τους παρέχοντας εργασία, ενώ το ποσοστό του έγκλειστου πληθυσμού τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει μικρή μείωση³⁴.

Στην **Ολλανδία**, πρωτοβουλίες για τη μείωση της χρήσης της ποινής της φυλάκισης προς χάρη λιγότερων επαχθών εναλλακτικών, υιοθετήθηκαν από

---

³² βλ. Cornils K., (1995), σ. 909.

³³ βλ. Hung-En Sung, Gideon Lior (2010), σ. 102.

³⁴ βλ. Πηγή: Υπουργείο Δικαιοσύνης της Φινλανδίας από τον ιστότοπο www.om.fi/optula/4601.htm - αγγλ.

πολύ νωρίς με ενθουσιασμό ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '70. Ωστόσο από το 1986 και μετά η εφαρμογή και επίβλεψη της προσφοράς άμισθης εργασίας θεσμοθετήθηκε ως νέο μέτρο. Το 1989 ορίστηκε ως η τρίτη τυπική ποινή (πέραν από τη φυλάκιση και τις χρηματικές ποινές) στο ολλανδικό Ποινικό Δίκαιο, που μπορούσε να επιβληθεί αντικαθιστώντας ποινή φυλάκισης έως 6 μηνών. Το δικαστήριο απαγγέλλει ουσιαστικά την ποινή φυλάκισης χωρίς να λαμβάνει υπόψη του την κοινωφελή εργασία και ύστερα μέσα από συγκεκριμένες γνωμοδοτήσεις γίνεται η μετατροπή. Η κριτική που ασκήθηκε σε αυτή την πρακτική ήταν ότι δεν είναι σίγουρο ότι χρησιμοποιήθηκε πάντα ως αντικατάσταση βραχείας ποινής φυλάκισης, αλλά μάλλον ήταν εργαλείο υποκατάστασης και μη στερητικών της ελευθερίας ποινών³⁵. Το δικαστήριο απαιτεί τη συναίνεση του ατόμου και η διάρκεια της κοινωφελούς μπορεί να φτάσει τις 240 ώρες που αντιστοιχούν σε ποινή φυλάκισης 6 μηνών, που σημαίνει ότι 40 ώρες κοινωφελούς εργασίας αντιστοιχούν σε έναν μήνα φυλάκισης. Η ιδιαιτερότητα στην Ολλανδία έγκειται στο ότι η κοινωφελής εργασία συνίσταται σε παροχή άμισθης εργασίας ή/και σε συνδυασμό με εκπαίδευση. Το όφελος είναι μεγαλύτερο όταν υπάρχει μία σχέση μεταξύ της κοινωφελούς εργασίας και της φύσης του αδικήματος, για παράδειγμα, εάν κάποιος καταδικαστεί για κατάχρηση αλκοόλ, ενώ οδηγούσε, μπορεί η κοινωφελής εργασία του να παρέχεται σε μία κλινική αποκατάστασης από το αλκοόλ. Σε μεταγενέστερη νομοθεσία του 2001, η κοινωφελής εργασία και άλλες ποινές στην κοινότητα ορίστηκαν ως

---

³⁵ βλ. Spaans E.C. (1998), pp. 1-14

αυτόνομες, επομένως δεν χρειάζονταν να αντικαταστήσουν καμία άλλη ή να προέλθουν από τη μετατροπή κάποιας άλλης³⁶.

Στη **Γαλλία**, ο θεσμός της κοινωφελούς εργασίας (service d' Intérêt general) επιχειρήθηκε το 1984 σαν εναλλακτική ποινή της φυλάκισης και σταδιακά εξελίχθηκε σε αυτοτελή ποινή. Σήμερα³⁷, αποτελεί τόσο κύρια ποινή όσο και όρος της αναστολής, πάντως δεν αποτελεί εναλλακτική της χρηματικής ποινής.

Η κοινωφελής εργασία δεν εφαρμόζεται μόνο στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ:

Στην **Αφρική**, η κοινωφελής εργασία εδραιώθηκε μέσα από την προσαρμογή πρακτικών των ευρωπαϊκών μοντέλων. Ως εναλλακτική στην φυλάκιση έγινε πραγματικότητα στη Ζιμπάμπουε θεσπίζοντας σχετικό νόμο στον Ποινικό Κώδικα του 1992. Ο νόμος προέκυψε ως αναγκαιότητα απέναντι στην υπερφόρτωση των φυλακών με άτομα που καταδικάστηκαν σε βραχυχρόνιο εγκλεισμό (το 60% των φυλακισμένων εξέτιαν ποινές μικρότερες ή ίσες των 3 μηνών). Η κυβέρνηση επίσης σύστησε επιτροπές σε διάφορα επίπεδα, ολοκληρωτικά σε εθελοντική βάση, όπως την Εθνική και την Κεντρική Επιτροπή και τα Τοπικά Συμβούλια, προκειμένου να οργανώσουν πρακτικά το πρόγραμμα στην κοινότητα. Το δικαστήριο μπορεί να επιβάλλει την κοινωφελή εργασία σε άτομα που έχουν καταδικαστεί σε φυλάκιση από ένα έως 12 μήνες και για διάρκεια που ξεκινάει από 35 ώρες και δεν ξεπερνάει τις

---

³⁶ Miranda Boone (2010), pp. 22 – 40, επίσης βλ. την ιστοσελίδα

http://www.ejprob.ro/index.pl/only_for_minor_offences_community_service_in_the_netherlands

³⁷ βλ. Πηγή: www.europeansourcebook.org/esb/chapter_4/4c.pdf (2007).

420³⁸. Για την συνέχιση και ολοκλήρωση του προγράμματος η κυβέρνηση απευθύνθηκε στην Ποινική Μεταρρύθμιση Διεθνής (Penal Reform International - PRI), μια διεθνή μη κυβερνητική οργάνωση που εργάζεται εφαρμόζοντας περιφερειακά προγράμματα για μεταρρυθμίσεις της ποινικής δικαιοσύνης ανά τον κόσμο, η οποία ανέπτυξε εργαλεία, έγγραφα και εγχειρίδια, ενώ πέτυχε περαιτέρω χρηματοδότηση για τη συνέχιση και αυτονόμηση του προγράμματος μετά την ολοκλήρωση της υποστήριξης.

Έπειτα από την επιτυχημένη εφαρμογή του προγράμματος στη Ζιμπάμπουε κι άλλες χώρες, ακολούθησαν το παράδειγμα όπως η Κένυα, το Μαλάουι (2000) και η Ουγκάντα, ενώ ενδιαφέρον εκδήλωσαν και η Νιγηρία, η Σενεγάλη, η Ζάμπια και άλλες.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι **σε πανευρωπαϊκό επίπεδο:**

Το Δεκέμβριο του 1990 υιοθετήθηκαν (με το ψήφισμα 45/110 στις 14 Δεκεμβρίου του 1990) οι «Ελάχιστοι Βασικοί Κανόνες για τα Εξωιδρυματικά Μέτρα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών» (United Nations Standard Minimum Rules or Non-Custodial Measures) ή αλλιώς οι «Κανόνες του Τόκυο» που παρέχουν ένα ευρύ σύνολο συστάσεων στις χώρες μέλη σχετικά με την εφαρμογή, χάραξη πολιτικής, έρευνα ως και την αξιολόγηση των μέτρων με σκοπό να ενισχυθεί η προώθηση και η ευρεία εφαρμογή των εναλλακτικών της φυλάκισης μέτρων, καθώς η φυλάκιση θα πρέπει να εφαρμόζεται ως τελευταία λύση (last resort)³⁹.

---

³⁸ βλ. United Nations (2007), σ. 37.

³⁹ βλ. United Nations (2007), σ. 11.

Παράλληλα, η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης το 1992 εξέδωσε τη Σύσταση Νο R (92) 16 που αφορά στους «Ευρωπαϊκούς Κανόνες για τις Κυρώσεις και τα Μέτρα που εκτελούνται στην κοινότητα»⁴⁰ και συνιστά μια κοινή 'πλατφόρμα' βασικών απαιτήσεων για την εφαρμογή των μέτρων και κυρώσεων σε κάθε κράτος μέλος με σκοπό την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας στον τομέα αυτό, που δίνει έμφαση στις γενικές αρχές των κυρώσεων αυτών, στους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους, καθώς και σε θέματα διαχείρισης τους.

B. ii) Έννοια και σκοποί της κοινωφελούς εργασίας

Όπως προαναφέρθηκε, η κοινωφελής εργασία είναι η παροχή εργασίας προς το κοινό όφελος υπό την εποπτεία της υπηρεσίας που είναι εντεταλμένη από το κράτος να το κάνει, ως μια μορφή έμμεσης αποκατάστασης της ζημίας που προκάλεσε το άτομο μέσα από την πράξη του. Η διεθνής πρακτική μας δείχνει ότι δεν υπάρχει μια παγιωμένη μορφή της κύρωσης αυτής και σε κάθε ποινικό σύστημα μπορεί ο όρος να έχει μια στενότερη ή ευρύτερη κάθε φορά έννοια ανάλογα με τις κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες και τη νοηματοδότηση που θέλουν να της δώσουν.

Στην Ελλάδα, θεσπίστηκε με νόμο ως «κοινωφελής εργασία». Στην Αγγλία και την Ουαλία, μέχρι το 2000, ο όρος που χρησιμοποιούταν ήταν “community service order”, όρος κοντινός με τον ελληνικό, ωστόσο με το Νόμο περί της

---

⁴⁰ βλ. Αλεξιάδης Στ., (2006), σσ. 261-281.

Ποινικής Δικαιοσύνης και των Δικαστηρίων (Criminal Justice and Courts Act) του 2000⁴¹ (με ισχύ από τον Απρίλιο του 2001) καταργήθηκε και τη θέση του πήρε ο όρος “community punishment order” που στη μετάφραση του παραπέμπει περισσότερο στην έννοια της «δικαστικής εντολής για τιμωρία στην κοινότητα», είναι πιο γενικός όρος και κάνει πιο ξεκάθαρο ότι πρόκειται για τιμωρία.

Θα πρέπει όμως να δούμε ποιες βασικές εκλογικεύσεις της επιβολής ποινής θα μπορούσαν να ισχύουν στην περίπτωση των ποινών στην κοινότητα ή αλλιώς ποιες λειτουργίες της ποινής εμπεριέχονται σε μια τέτοια κύρωση⁴². Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η κοινωφελής εργασία ενσωματώνει σχεδόν όλες τις λειτουργίες της ποινής⁴³:

Την αρχή της **δίκαιης τιμωρίας (retribution/just desert)**, που υπονοεί ως σκοπό της ποινής την απόδοση τιμωρίας πάνω στο άτομο που παρέβη τον νόμο μέχρι εκεί που του αξίζει. (Φυσικά η τιμωρία εδώ δεν έχει την έννοια της αντεκδίκησης που αποτελεί σκοπό της ποινής σε ένα παλαιότερο σύστημα απονομής δικαιοσύνης, σίγουρα πάντως όχι σε κάποιο σύγχρονο). Αυτό σημαίνει ότι θέτει δύο άξονες: ο πρώτος είναι η σοβαρότητα του αδικήματος και ο δεύτερος το όριο ευθύνης του δράστη (μέχρι ποιο βαθμό θα πρέπει να θεωρηθεί υπεύθυνος για την πράξη του). Ωστόσο δεν γίνεται κάποια θεώρηση ως προς το πως επηρεάζει τη συμπεριφορά του ίδιου του δράστη στο μέλλον ούτε και τη συμπεριφορά των υπολοίπων. Στην περίπτωση των ποινών στην κοινότητα, αυτή η βασική αρχή υπονοεί ότι οι κατηγορούμενοι για σοβαρά αδικήματα θα πάνε στη φυλακή, ενώ άλλοι

---

⁴¹ βλ. Πηγή η ιστοσελίδα <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/43/section/44>

⁴² βλ. για τους στόχους της κοινωφελούς εργασίας (Λαμπροπούλου Ε. (1999), σ. 386

⁴³ βλ. και Worrall A., (1997), pp. 10-13 για μια εκτενή ανάλυση των σκοπών της ποινής και ειδικότερα των ποινών στην κοινότητα

μπορούν να τύχουν μιας πιο ήπιας και ασφαλούς και χωρίς μεγάλο κόστος μεταχείρισης με εξωιδρυματικά μέτρα.

Την αρχή της **αποτροπής (deterrence)**, που έχει ως κύριο στόχο να αποτρέψει κάποιον από το να τελέσει το αδίκημα, τόσο τον ίδιο τον δράστη υπονοώντας πως οι συνέπειες της πράξης του θα του επιφέρουν προσωπική ζημία (π.χ. του ελεύθερου χρόνου του), όσο και τους υπολοίπους πολίτες θέτοντας τον δράστη ως ένα «παράδειγμα» προς αποφυγή. Στην περίπτωση όμως των ποινών στην κοινότητα με πόση σιγουριά θα μπορούσαμε να πούμε ότι αδικήματα που επισύρουν τέτοιες ποινές έγιναν από τους δράστες τους κάτω από συνθήκες λογικής σκέψης και υπολογισμού των συνεπειών;

Την αρχή της **επανόρθωσης (reparation)**, που υπονοεί ότι ο δράστης προκάλεσε με την πράξη του ζημία στην κοινότητα ενώ με την έκτιση της ποινής του (η κοινωφελής εργασία βρίσκει σε αυτή την αρχή ένα ηθικό επιστέγασμα) δείχνει τη μεταμέλεια του και τη θέληση του να προσφέρει κάτι χρήσιμο πίσω σε αυτήν, που τουλάχιστον ηθικά τον απαλάσσει.

Την αρχή της **αχρήστευσης (incapacitation)**, που βρίσκει εφαρμογή στην απομάκρυνση (με όποιο τρόπο) του δράστη και στην προστασία του κοινωνικού συνόλου από αυτόν. Η απομάκρυνση του περιορίζει τις ευκαιρίες που έχει να διαπράξει νέο αδίκημα. Η αρχή αυτή αποτέλεσε το ιδεολογικό έρεισμα της επιβολής της θανατικής ποινής και φαίνεται τελείως αδιανόητο να περιβάλλει ιδεολογικά και τις ποινές στην κοινότητα. Όσον αφορά στην κοινωφελή εργασία, έχει υποστηριχθεί ότι η απασχόληση κατά τον ελεύθερο χρόνο μπορεί να μειώσει την ευκαιρία και τα κίνητρα κάποιου στη διάπραξη ενός αδικήματος. Ωστόσο σε άλλες εναλλακτικές ποινές, όπως η ηλεκτρονική παρακολούθηση (κατ'οίκον ή μη) ή η υποχρέωση διαμονής στα κέντρα

Επιτήρησης (Probation Centers) που εφαρμόζονται σε άλλες χώρες (κυρίως στην Αμερική) αυτή η λειτουργία της ποινής βρίσκει μια πρακτική εφαρμογή⁴⁴.

Η αρχή της **επανεπίταξης (rehabilitation)** δεν αγνοεί το γεγονός ότι η πράξη του δράστη οφείλεται σε περιστάσεις που καθορίζονται από κοινωνικούς, ψυχολογικούς, περιβαλλοντικούς και άλλους παράγοντες που θα πρέπει να αλλάξουν προκειμένου και ο ίδιος να αλλάξει συμπεριφορά. Δίνει έμφαση στα ατομικά χαρακτηριστικά του ατόμου προκειμένου να θεωρήσει το αδίκημα ηθικά απαράδεκτο και να μην το επαναλάβει.

Σύμφωνα με τον G. Barak⁴⁵ «αν και η αρχή της επανεπίταξης ήταν η πιο πρόσφατη χρονικά στο οπλοστάσιο των εκλογικεύσεων των ποινών, σήμερα στη θέση της, έχει αναβιώσει η αναχρονιστική λογική της ανταπόδοσης που βασίζεται στο μοντέλο της δίκαιης τιμωρίας».

B iii) Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα του θεσμού και ανεπιθύμητες παρενέργειες από την επιβολή εναλλακτικών ποινών

Αναμφίβολα, η εφαρμογή της κοινωφελούς εργασίας σε πολλά συστήματα απονομής δικαιοσύνης ανά τον κόσμο, την αναδεικνύει σε μια από τις πιο «δημοφιλείς» σύγχρονες ποινές. Έχει κερδίσει τη θέση της ως μια «επιτυχημένη» εναλλακτική ποινή αφού εδώ και χρόνια δοκιμάζεται ως προς τους στόχους της, αλλάζει ως προς τη μορφή και τη φύση της, εξελίσσεται ως

---

⁴⁴ βλ. Παπαθανασόπουλος Ε. (1989), σσ. 225-241.

⁴⁵ βλ. Barak G (2001), σ. 77.

προς την οργάνωση και διαχείριση της, γίνεται αντικείμενο συζήτησης ως προς την αποτελεσματικότητα της, επιβιώνει και εξαπλώνεται.

Η διεθνής εμπειρία επιδοκιμάζει σε γενικές γραμμές την κοινωφελή εργασία και την αναδεικνύει ως μια ουσιαστική ποινή με χαμηλό κόστος που απευθύνεται σε δράστες αδικημάτων, οι οποίοι υπό άλλες συνθήκες θα οδηγούνταν στη φυλακή, όπως ήταν αρχικά και ο στόχος της άλλωστε.

Με μια πρώτη ανάγνωση η κοινωφελής εργασία φαίνεται να είναι μια από τις πιο προοδευτικές εναλλακτικές ποινές που εισήχθησαν στο ποινικό δίκαιο τα τελευταία χρόνια, προσφέροντας πολλές δυνατότητες και εγείροντας πολλές ελπίδες για την επίτευξη των στόχων που πρεσβεύει. Προσφέρει ποικίλα οφέλη στην ποινική δικαιοσύνη και στην κοινωνία.

Στο έργο τους οι Morris N. & Tonry M.⁴⁶, παρουσιάζουν μια εκτενή ανάλυση των πλεονεκτημάτων της κοινωφελούς εργασίας ως μιας ενδιάμεσης ποινής. Είναι αλήθεια ότι τα επιστημονικά κείμενα παρουσιάζουν σοβαρά πλεονεκτήματα, τα οποία μπορούμε να τα διακρίνουμε σε τρεις βασικές κατηγορίες ανάλογα με την ομάδα στόχου τους:

Έτσι, ως προς τους παραβάτες, έχουν την ευκαιρία να επανορθώσουν ή να «διορθώσουν» τη ζημία που προκάλεσαν με την πράξη τους -και όχι απλά και μόνο να υποστούν και να υπομείνουν μια τιμωρία-, αποπληρώνοντας το χρέος τους εργαζόμενοι για το κοινωνικό συμφέρον κατά τον ελεύθερο χρόνο τους. Με βάση αυτή την οπτική, ο παραβάτης δεν είναι απλά ο εγκληματίας, αλλά κάποιος που χρωστάει στην κοινωνία και η σχέση του με αυτήν αποκαθίσταται όταν αποπληρωθεί το χρέος του.

---

⁴⁶ βλ. Morris N. & Tonry M. (1990), σ. 155.

Η κοινωφελής εργασία ενέχει το στοιχείο της 'ενσωμάτωσης'. Οι υπόχρεοι μέσα από την εκτέλεση της εργασίας τους μπορούν να αναγνωρίσουν στον εαυτό τους δεξιότητες και ενδιαφέροντα που πριν δεν θεωρούσαν σημαντικά, να νοιώσουν χρήσιμα μέλη της κοινότητας κι έτσι να ενισχύσουν το αίσθημα της αξιοπρέπειας και της αυτοπεποίθησης τους. Αντίθετα με τον εγκλεισμό, η κοινωφελής εργασία επιτρέπει στους καταδικασμένους να διατηρούν μια θέση εργασίας στην ελεύθερη αγορά και να είναι κοντά στην οικογένεια τους. Τους βοηθά να αναπτύξουν μια πιο ρεαλιστική άποψη απέναντι στις κοινωνικές και επαγγελματικές τους υποχρεώσεις. Αν είναι άνεργοι, μπορεί να τους βοηθήσει να αναπτύξουν εργασιακές δεξιότητες και να ξεπεράσουν την κοινωνική απομόνωση. Παρέχοντας εργασία δίπλα σε άλλους εργαζόμενους αλλά και σε αυτούς που τους επιβλέπουν, τους διευκολύνει να δημιουργήσουν συναδελφικές και φιλικές σχέσεις και να γίνουν πιο κοινωνικοί. Παράλληλα, η εργασία στον ελεύθερο χρόνο μπορεί να μειώσει τις ευκαιρίες και τα κίνητρά τους να τελέσουν ένα νέο αδίκημα και άρα να μειώσει την πιθανότητα υποτροπής τους⁴⁷. Τέλος, μειώνει το «στίγμα» της εμπλοκής τους με την ποινική δικαιοσύνη γιατί τους φέρνει κοντά στην κοινότητα.

Ως προς την κοινότητα, η κοινωφελής εργασία περιλαμβάνει ένα έμμεσο στοιχείο αποκατάστασης, καθώς ωφελεί την κοινότητα. Επιχειρεί την επανένταξη του ατόμου και μέσα από αυτή τη λειτουργία ενισχύει την αντίληψη της κοινότητας ότι οι καταδικασμένοι είναι απλοί, καθημερινοί άνθρωποι. Ταυτόχρονα ικανοποιεί το ενδεχόμενο αίτημα για τιμωρία καθώς

---

⁴⁷ βλ. Sue Rex, (2001), σσ. 77-78.

αποστερεί από τον υπόχρεο της την αυτοδιάθετη χρήση του ελεύθερου χρόνου του.

Ως προς το σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης, σε γενικές γραμμές αποτελεί μια δημιουργική και «φθηνή» εναλλακτική των βραχυχρόνιων ποινών φυλάκισης χωρίς να έχει τις επιβαρυντικές συνέπειες του εγκλεισμού. Εξοικονομεί δημόσιους πόρους και αναμφισβήτητα κοστίζει λιγότερο από τη φυλακή. Παράλληλα, εμπλουτίζει το οπλοστάσιο που έχουν στη διάθεση τους τα δικαστήρια, ώστε να επιλέγεται η καταλληλότερη ποινή για την προσωπικότητα του κάθε δράστη⁴⁸.

Από την άλλη πλευρά, αν και οι εναλλακτικές κυρώσεις αποτελούν μερικά από τα δυνατά «όπλα» του ποινικού οπλοστασίου για την αντιμετώπιση του εγκλήματος, τα τελευταία χρόνια πολλοί θεωρητικοί αμφισβητούν τη προσφορότητά τους. Το ερώτημα παραμένει για το αν μια τέτοια ποινή είναι μια εναλλακτική ή απλά μια τιμωρία. Η μία όψη είναι ότι σκοπός της κοινωφελούς εργασίας είναι να προσφέρει μια πραγματική εναλλακτική σε μια στερητική της ελευθερίας ποινή. Από την άλλη, σε μερικές περιπτώσεις έχει επιβαρύνει το οπλοστάσιο της επιβολής ποινών χωρίς όμως να μειώσει τα ποσοστά φυλάκισης, ή αλλιώς δεν επηρέασε επαρκώς τη χρήση της φυλάκισης από τα δικαστήρια, όπως αναμενόταν.

Σε πολλές χώρες η κοινωφελής εργασία έχει επικριθεί ότι, ενώ στην εισαγωγή της ευαγγελίζεται την αναμόρφωση και επανένταξη των καταδικασμένων, στην πορεία εξελίσσεται και καταλήγει σε μια τιμωρητική πολιτική που απλά προσαρμόζει την τιμωρία στο αδίκημα του δράστη και το ποινικό ιστορικό

---

⁴⁸ βλ. Morris N - Tonry M. (1990), σ. 155.

του και τίποτε άλλο⁴⁹. Πράγματι, οι αλλαγές που υπήρξαν στην πρακτική της επιβολής ποινών, δεν επηρέασαν τα ποσοστά χρήσης της φυλάκισης σημαντικά⁵⁰. Η εφαρμοσιμότητα της κοινωφελούς εργασίας τέθηκε υπό αμφισβήτηση πάνω στη βάση ότι αν και μπορούμε να υποθεσουμε ότι πετυχαίνει ως ένα βαθμό αυτό για το οποίο δημιουργήθηκε, τη μείωση των ποσοστών της φυλάκισης, η πραγματικότητα δεν δείχνει κάτι τέτοιο. Αντιθέτως, η αύξηση της χρήσης εναλλακτικών ποινών γενικά συνοδεύει την αύξηση στα ποσοστά της φυλάκισης. Αυτό που φαίνεται σίγουρο είναι ότι η ποσοτική χρήση μιας ποινής δεν αποτελεί εγγύηση για την ποιοτική της επιτυχία.

Σύμφωνα με μία άποψη, το πρόβλημα εντοπίζεται στις παρενέργειες της υπερποινικοποίησης (που διευρύνει τον ιστό του τιμωρητικού ελέγχου) και της επιλεκτικής χρήσης των εναλλακτικών μέτρων μόνο για ορισμένες ευνοημένες κατηγορίες δραστών, με συνέπεια όποια φιλοδοξία και δυναμική μείωσης της φυλάκισης υπήρχε με την εφεύρεση τους, να οδηγείται στο περιθώριο⁵¹.

Η ενδεχόμενη «επέκταση του δικτύου του κοινωνικού ελέγχου»⁵² (net-widening), που απασχόλησε τους θεωρητικούς, προκύπτει από τον τρόπο χρήσης και επιβολής της κοινωφελούς εργασίας αλλά και γενικότερα των εναλλακτικών ποινών. Αντί δηλαδή να περιορίζεται ο αριθμός του έγκλειστου πληθυσμού, αυτός παραμένει, ενώ ταυτόχρονα καινούρια στρατιά ποινικού

---

⁴⁹ βλ. Tonry M., (1998), σ. 701.

⁵⁰ βλ. Ashworth A. (1992), σ. 319.

⁵¹ βλ. Νικολόπουλος Γ. (1997), σ. 21.

⁵² Ο όρος παρέμεινε στο λεξιλόγιο της ποινικής δικαιοσύνης από τη δεκαετία του '60, ως απόρροια της θεωρίας της ετικέτας (labeling theory), σχετικά βλ. Λαμπροπούλου Έ. (1994), σσ. 110-123, για μια αναλυτική παρουσίαση της θεωρητικής αυτής προσέγγισης.

πληθυσμού εισάγεται στο σύστημα ενός ευρύτερου κοινωνικού ελέγχου μέσω αυτών των ποινών⁵³.

Αυτό γίνεται, πιο συγκεκριμένα, με το να εμπλέκει στην ποινική δικαιοσύνη άτομα που διαφορετικά θα έμεναν έξω από αυτό⁵⁴. Η νέα αυτή πραγματικότητα οδήγησε στη διαπίστωση ότι τελικά οι μη στερητικές της ελευθερίας ποινές λειτουργούν πολλές φορές συμπληρωματικά παρά εναλλακτικά στις ποινές στέρησης της ελευθερίας.

Τόσο τα πλεονεκτήματα όσο και τα μειονεκτήματα που μπορεί να αναδειχθούν από την εφαρμογή ενός θεσμού δεν μπορεί να γενικευτούν σε μια λογική αποδοχής ή απόρριψης, καθώς θα πρέπει να σταθμίσουμε πρώτα τον τρόπο με τον οποίο ένα συγκεκριμένο μέτρο εφαρμόζεται, σε ποιους και με ποια κριτήρια.

Οι έρευνες που έχουν γίνει ως προς την αποτελεσματικότητα (αξιολόγηση της ενδεχόμενης επιτυχίας ή αποτυχίας του μέτρου σε σχέση με άλλα μέτρα, όπως η αναστολή υπό δοκιμασία κ.ά.), στοχεύοντας στα κυριότερα κριτήρια αξιολόγησης που είναι η υποτροπή⁵⁵, και η αύξηση του πληθυσμού των φυλακών, παρουσιάζουν μια γενικά θετική εικόνα, αλλά όχι τέτοια που να θεωρείται εντυπωσιακή⁵⁶. Έντονη κριτική έχει ασκηθεί στο τρόπο με τον οποίο διεξάγονται οι σχετικές έρευνες, καθώς το αποτέλεσμα τους δεν μπορεί να αναφέρεται αποκλειστικά στο δίπολο «Τίποτα δεν δουλεύει» ('Nothing Works') και «Κάτι δουλεύει» ('Something Works')⁵⁷, καθώς είναι

---

⁵³ βλ. Mathiesen T., (2006), σ. 164, και τις αναφορές του στην υπόλοιπη βιβλιογραφία σχετικά με το θέμα.

⁵⁴ βλ. αναφορά στον Vass A. στο Σπινέλλη Κ. (2000), σ. 299.

⁵⁵ 'Η μείωση της υποτροπής αποτελεί τον ορισμό της αποτελεσματικότητας της ποινής', βλ. Hine J. (1997), σ. 117.

⁵⁶ βλ. Λαμπροπούλου Έ (1999), σσ. 391-393.

⁵⁷ βλ. Mair G. (1997), σ. 1219, αναφερόμενος στο έργο του R. Martinson το 1974, σχετικά με την αναμορφωτική επίδραση των ποινών στην κοινότητα, πρβλ. επίσης Raynor P. (2007), σ. 1071.

πολύ δύσκολο να σταθμιστούν όλοι οι παράγοντες που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματικότητα των ποινών αυτών (στόχοι της ποινής, περιορισμοί και εμπόδια στη μέτρηση των υποτροπών, τρόποι οργάνωσης και υλοποίησης προγραμμάτων στην κοινότητα και πλήθος άλλων)⁵⁸.

Σε κάθε περίπτωση, η κοινωφελής εργασία αποτελεί ένα πεδίο έρευνας που επηρεάζεται από πλήθος διαφορετικών κριτηρίων, ευρύ πεδίο συμμετεχόντων στην οργάνωση της και παραγόντων στην υλοποίηση της που καθιστά πολύ δύσκολο το έργο της αποκωδικοποίησης της⁵⁹.

---

⁵⁸ βλ. Mair G. (1997), σσ. 1216-1224.

⁵⁹ βλ. Hine J. (1997), σ. 116.

Γ. Ο θεσμός της παροχής κοινωφελούς εργασίας στην Ελλάδα: θετικές εξελίξεις, αδυναμίες και προβλήματα

Στη χώρα μας ο θεσμός της παροχής κοινωφελούς εργασίας εμφανίζεται με τη σύγχρονη μορφή του με το ν.1941/91 που τροποποίησε το άρθρο 82 ΠΚ⁶⁰. Κύριος στόχος της θεσμοθέτησης της ήταν η αποσυμφόρηση των φυλακών, σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του Νόμου.

Λίγο νωρίτερα έγινε μια προσπάθεια εισαγωγής (που μπορεί να θεωρηθεί και πειραματική) του θεσμού μέσα από το άρθρο 61 του ΚωδΜεΚ. Στο άρθρο της η Καλλιόπη Σπινέλλη⁶¹, ως αιτιολογική βάση του νομοθέτη αναφέρει, από τη μία πλευρά, μια ανιχνευτική έρευνα στη Δικαστική Φυλακή Κορυδαλλού που έδειξε ότι ένα υψηλό ποσοστό ατόμων (20%) που μπορούσαν να μετατρέψουν την ποινή φυλάκισης τους σε χρηματική, λόγω όμως οικονομικής αδυναμίας παρέμεναν έγκλειστοι, ενώ άλλοι με παρόμοια ποινή απολάμβαναν την ελευθερία τους, επομένως η κοινωφελής εργασία θα αποτελούσε ένα τρόπο θεραπείας της ανισότητας που δημιουργούσε ο νόμος ως τότε. Από την άλλη, ήταν μια πρώτη προσπάθεια μιας πιλοτικής εφαρμογής του καινοτόμου θεσμού στην ελληνική πραγματικότητα, που εδώ και χρόνια εφαρμοζόταν σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Ο νόμος του 1991 δίνει τη δυνατότητα επιλογής της παροχής κοινωφελούς εργασίας αντί της φυλάκισης αλλά μόνο μετά από μετατροπή και επίσης ως όρο στο θεσμό της αναστολής υπό όρους (και υπό την επιμέλεια και

---

⁶⁰ Αναφορές για παλαιότερες μορφές της κοινωφελούς εργασίας στην ελληνική ιστορία βλ. στο Λαμπροπούλου Έ. (1999), σ. 382. Μια παλαιότερη μορφή κοινωφελούς εργασίας που αναφέρεται ως πρόδρομος της σύγχρονης, ήταν επίσης και ο θεσμός της «απεργασίας», ο οποίος έδινε τη δυνατότητα σε έναν άπορο κατάδικο να αποπληρώσει τη χρηματική του ποινή με αυτό τον τρόπο. Επίσης πρβλ. αναφορά στο Κουράκης Ν. (1997), σσ. 216-217 και Σπινέλλη Κ. (2000), σ. 289.

⁶¹ βλ. Σπινέλλη Κ. (2000), σ. 289

επιτήρηση επιμελητή κοινωνικής αρωγής) όπως ορίζει το άρθρο 100^A ΠΚ. Πάντως δεν αποτελεί κύρια ή αυτόνομη ποινή όπως είδαμε σε άλλες χώρες.

Όπως αναφέρει ο Ποινικός Κώδικας 82 ΠΚ στις βασικότερες παραγράφους του:

Ως προς το είδος των πράξεων στις οποίες επιβάλλεται, τη μορφή και τη φύση της, έχει αποτυπωθεί ότι:

(Παρ. 6) Η περιοριστική της ελευθερίας ποινή που είναι μεγαλύτερη από ένα μήνα και έχει μετατραπεί σε χρηματική ποινή ή πρόστιμο, μετατρέπεται περαιτέρω σε ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, αν το ζητεί ή το αποδέχεται εκείνος που καταδικάστηκε και εφόσον η παροχή τέτοιας εργασίας από τον συγκεκριμένο καταδικασμένο είναι εφικτή. Η περιοριστική της ελευθερίας ποινή που είναι μεγαλύτερη από δύο έτη και δεν υπερβαίνει τα τρία μπορεί να μετατρέπεται σε ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, αν το ζητεί ή το αποδέχεται εκείνος που καταδικάστηκε και εφόσον η παροχή τέτοιας εργασίας από τον συγκεκριμένο καταδικασμένο είναι εφικτή⁶².

Σε κάθε περίπτωση η μετατροπή της ποινής σε κοινωφελή εργασία προαπαιτεί τη συναίνεση του ατόμου λόγω της απαγόρευσης της υποχρεωτικής εργασίας από το Ελληνικό Σύνταγμα (άρθρο 22, 3), θα πρέπει

---

⁶² Ο Ν. 1941/91 στο σημείο αυτό ανέφερε ότι «η εργασία αυτή να είναι εφικτή και χρήσιμη για το συγκεκριμένο δράστη», ωστό η προσθήκη «χρήσιμη» αφαιρέθηκε με τον Ν. 2408/96 (ά. 94, παρ. 6): Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη μεταχείριση των Κρατουμένων και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 104/Α/1996).

λοιπόν, ο ενδιαφερόμενος να δείξει τη συναίνεση του κάνοντας αίτηση για περαιτέρω μετατροπή της χρηματικής του ποινή σε κοινωφελή εργασία, ενώ, παράλληλα, ο ίδιος θα πρέπει να είναι σε θέση να παρέχει την κοινωφελή εργασία.

Η μη αποσαφήνιση στο παραπάνω σημείο του νόμου της σχέσης μεταξύ της μετατροπής σε χρηματική ποινή και της μετατροπής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας από πλευράς βαρύτητας, αφήνει ένα κενό που γεμίζει με την κριτική των θεωρητικών, όταν μιλάνε για «προσβολή της αρχής της αναλογικότητας», καθώς η επιβολή της συγκεκριμένης ποινής φαίνεται να μην «στηρίζεται ευθέως στη στάθμιση της βαρύτητας του εγκλήματος. Η σχετική στάθμιση έχει ήδη γίνει κατά την επιβολή της ποινής φυλάκισης και τον προσδιορισμό της διάρκειας της»⁶³. Συνέπεια αυτής της έλλειψης είναι να μην φαίνεται ορθολογικός ο προσδιορισμός της ποινής, να μην έχουν τεθεί ουσιαστικά κριτήρια και η μετατρέψιμη ποινή να καταλήγει βαρύτερη στην εκτέλεση της από τη βαρύτητα της πράξης. Προς αυτό προτάθηκε η άποψη ότι για την επιβολή της παροχής κοινωφελούς εργασίας, θα πρέπει να προηγείται η κρίση του δικαστηρίου από τη μετατροπή σε χρηματική ποινή⁶⁴. Το δικαστήριο επίσης καθορίζει με την απόφασή του και τον αριθμό των ωρών της κοινωφελούς εργασίας που αντιστοιχούν σε κάθε ημέρα φυλάκισης.

Ως προς τη χρονική διάρκεια της παροχής εργασίας, αναφέρεται:

(Παρ. 7) Αν το δικαστήριο αποφασίσει τη μετατροπή της ποινής φυλάκισεως σε παροχή κοινωφελούς εργασίας κατά τα οριζόμενα

---

⁶³ βλ. Τζανεττάκη Τ. (1993), σ. 447.

⁶⁴ βλ. Μαργαρίτης Λ. - Παρασκευόπουλος Ν. (1995) σελ. 433.

στην προηγούμενη παράγραφο, καθορίζει συγχρόνως στην απόφασή του και τον αριθμό των ωρών, κοινωφελούς εργασίας, που αντιστοιχούν σε κάθε ημέρα φυλακίσεως. Κάθε ημέρα φυλακίσεως μετατρέπεται σε παροχή κοινωφελούς εργασίας τεσσάρων ωρών, το δικαστήριο όμως, λαμβάνοντας υπόψη τις προσωπικές συνθήκες του καταδικασμένου, μπορεί να περιορίσει την κοινωφελή εργασία μέχρι δύο ή να την αυξήσει έως έξι ώρες για κάθε ημέρα ποινής φυλακίσεως. Ο εισαγγελέας εκτελέσεως της ποινής ορίζει αμέσως, ευθύς ως καταστεί εκτελεστή η ποινή, με διάταξή του την υπηρεσία, τον οργανισμό ή το πρόσωπο, προς το οποίο θα παρασχεθεί η κοινωφελής εργασία και το χρόνο παροχής της. Ο χρόνος αυτός ορίζεται εντός διαστήματος που αρχίζει από την επομένη της ημερομηνίας κατά την οποία γίνεται εκτελεστή η απόφαση και λήγει σε χρόνο που δεν μπορεί να υπερβεί το τριπλάσιο της διάρκειας της ποινής που του επιβλήθηκε.

Οι προσωπικές περιστάσεις και συνθήκες ζωής του καταδικασμένου εννοείται ότι διαδραματίζουν (ή θα πρέπει να διαδραματίζουν) βασικό ρόλο στην επιμέτρηση της ποινής, αν θέλουμε να μιλήσουμε για μια εξατομίκευση της ποινής. Αν, υποθετικά, ο καταδικασμένος έχει ήδη μια εργασία πλήρους απασχόλησης ή φροντίζει οικείο άτομο με αναπηρίες (σύζυγος/γονιός) που απαιτεί πολύωρη φροντίδα, ο αρμόδιος εισαγγελέας συνήθως δεν εξαντλεί την αυστηρότητα του ορίζοντας μια βωρη κοινωφελή εργασία, αλλά επιλέγει τη λύση λιγότερων ωρών. Ωστόσο η μέριμνα του νομοθέτη, όσον αφορά στις προσωπικές συνθήκες του καταδικασμένου, φαίνεται μάλλον αόριστα διατυπωμένη καθώς δεν καταγράφει κάποιο μέτρο προσδιορισμού και

αντιστοιχίας ωρών και προσωπικών συνθηκών, επομένως επαφίεται στην ερμηνεία και την διακριτική ευχέρεια του εισαγγελέα.

Το μεγαλύτερο «αγκάθι» ωστόσο της παραγράφου αυτής, στο οποίο έχει ασκηθεί και η μεγαλύτερη κριτική⁶⁵, είναι ο αριθμός ωρών που μπορεί τελικά να αντιστοιχούν σε μια μετατρέψιμη ποινή φυλάκισης. Η πράξη δείχνει ότι πλήθος ατόμων που έχουν καταδικαστεί σε ποινές που έχουν μετατραπεί τελικά σε κοινωφελή εργασία, παραμένουν (ή είναι υποχρεωμένοι να παραμένουν) δέσμιοι σε αυτήν για πολλά χρόνια. Λαμβάνοντας ακόμα υπόψη τις εισαγγελικές διατάξεις ως προς το ότι η κοινωφελής εργασία παρέχεται για 5 ημέρες την εβδομάδα, εξαιρουμένων των σαββατοκύριακων, των αργιών, των ασθενειών και γενικά των ημερών μη παροχής κοινωφελούς εργασίας (επαρκώς αιτιολογημένων βέβαια), μπορούμε να αντιληφθούμε ότι η χρονική διάρκεια των ποινών καταλήγει υπερβολικά υψηλή, και πρακτικά αλλά και ψυχολογικά σχεδόν αδύνατη να εκτελεσθεί. Ακόμη και μια ποινή ενός έτους που αντιστοιχεί σε 365 ημέρες (αλλά σε περίπου 246 εργάσιμες) θα έχει ολοκληρωθεί στην καλύτερη των περιστάσεων (χωρίς δικαιολογημένες ή όχι απουσίες και με συνέπεια) σε τουλάχιστον ενάμιση χρόνο. Από πολλούς χαρακτηρίστηκε και προφανώς ορθά, ουτοπία, υπερβολή, τιμωρία. Απαιτείται σίγουρα μεγάλη ευσυνειδησία, υπομονή και αν μη τι άλλο εντατική εργασία από κάποιον καταδικασμένο προκειμένου να ανταποκριθεί σε αυτό το πρόγραμμα, όταν μάλιστα δεν πληρώνεται, προσπαθεί να διατηρήσει μια κανονική εργασία (πλήρους ή μη απασχόλησης) στην ελεύθερη αγορά και το αίσθημα αδικίας νοιώθει να τον πλημμυρίζει. Σε κάθε περίπτωση πάντως δεν τον βοηθάει να ολοκληρώσει

---

⁶⁵ Πρβλ. Τζανεττάκη Τ. (1993), σ. 448), και Τζανεττάκη Τ. (1998), σσ. 99-101, Σπινέλλη Κ. (2000), σ. 290, Αναγνωστάκη Μ. (2010), σ. 514.

την ποινή του χωρίς προβλήματα, αλλά ούτε και να νοιώσει την ευθύνη και την ικανοποίηση ότι πραγματικά παραδίδει στην κοινότητα κάτι χρήσιμο, σε συμβολικό επίπεδο, για τη ζημία που προκάλεσε η πράξη του. Αναρωτιέται κανείς με ποια βαρύτητα εκτιμάται ότι θα πρέπει να εκτίσει κάποιος την ποινή του στην Ελλάδα όταν το χρονικό εύρος σε άλλες ευρωπαϊκές και μη χώρες (όπως είδαμε σε προηγούμενη ενότητα) είναι πολύ μικρότερο.

Τα παραπάνω προβλήματα, που εντοπίστηκαν πριν ακόμη εφαρμοστεί ο νόμος, αναδείχτηκαν περίτρανα στην πράξη. Μέσα από την εμπειρία της Υπηρεσίας Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής της Αθήνας, υπάρχουν ενδεικτικά παραδείγματα του πως μπορεί να μεταφραστεί στην πράξη αυτή η νομική παράμετρος της χρονικής διάρκειας μιας ποινής:

Ο Heysen B. (26 ετών) φυλακίστηκε στο κατάστημα Κράστησης Λάρισας με ποινή φυλάκισης 95 μηνών και 10 ημερών για προώθηση λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της χώρας. Μετά από περίπου ένα χρόνο με απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Θράκης γίνεται δεκτή σχετική αίτηση του και μετατρέπεται η ποινή φυλάκισης που του επιβλήθηκε με την ανωτέρω απόφαση σε παροχή κοινωφελούς εργασίας σε Δήμο της Αττικής, την οποία καθορίζει σε 5 ώρες την ημέρα. Ο Εισαγγελέας Εφετών Θράκης ορίζει το υπόλοιπο της ποινής των 2.465 ημερών που απομένει από έκτιση προκειμένου να παρέχει κοινωφελή εργασία χωρίς αμοιβή. Ο Heysen ξεκίνησε να παρέχει την κοινωφελή του εργασία τον Δεκέμβριο του 2008 όντας συνεπής και τυπικός στις υποχρεώσεις του. Κατάφερε να βρει εργασία σε ψησταριά ως διανομέας για να καλύψει τις καθημερινές του ανάγκες για επαρκή διαβίωση. Μετά από περίπου ένα χρόνο, η αργοπορία που επέδειξε στο ωράριο του τον οδήγησαν ενώπιον του Εισαγγελέα προκειμένου να δώσει

εξηγήσεις. Απολογήθηκε λέγοντας ότι η έμμισθη εργασία του καταλαμβάνει αρκετές ώρες της ημέρας και μαζί με την 5ωρη υποχρέωση του στο Δήμο η σωματική κόπωση είναι μεγάλη και τον εξαντλεί καθημερινά. Του έγιναν αυστηρές συστάσεις και του δόθηκε μια δεύτερη ευκαιρία να συνεχίσει την κοινωφελή εργασία. Για ένα μήνα ήταν και πάλι συνεπής, ωστόσο λίγο αργότερα άρχισε να κάνει αδικαιολόγητες απουσίες. Τον Ιούνιο του 2010 έγινε ανάκληση της απόφασης περί κοινωφελούς εργασίας και ξαναγύρισε στη φυλακή.

Αν δε μια ποινή βάσης εμπίπτει στους όρους της μετατροπής σε χρηματική ποινή, αλλά είναι πολλές οι ποινές ενός ατόμου που έχει διαπράξει πλημμεληματική πράξη, τότε σωρευτικά η διάρκεια της ποινής του μπορεί να φτάσει και τα 10 χρόνια.

Ο Κώστας Α. (66 ετών) καταδικάστηκε αρχικά (2007) σε συνολική ποινή φυλάκισης 7 ετών και 35 μηνών για πλήθος οικονομικών αδικημάτων (με κυριότερο αυτών, την υπεξαίρεση), στην οποία συγχωνεύτηκε εκ νέου η ποινή 7 ετών και 10 μηνών του 2006, αρχικής συγχωνευτικής απόφασης του 3μελούς Πλη/δικείου Αθηνών, με άλλες ποινές δώδεκα επιπλέον αποφάσεων, και η οποία μετατράπηκε σε τρίωρη κοινωφελή εργασία 8 ετών, 3 μηνών και 10 ημερών (αφαιρουμένου του χρονικού διαστήματος κράτησης του στη Φυλακή Κορυδαλλού από τον Οκτώβριο 2005 έως τον Απρίλιο 2006 και των 328 ημερών εργασίας του στη φυλακή που υπολογίστηκαν ευεργετικά). Ξεκίνησε να παρέχει την κοινωφελή του εργασία σε Δήμο της Αττικής από τον Αύγουστο 2007, ωστόσο τον Σεπτέμβριο 2008 συνελήφθη εκ νέου, διότι εκκρεμούσαν σε βάρος του καταδικαστικές αποφάσεις και διατάχθηκε η περιοριστική της ελευθερίας ποινή. Μετά τη συγχωνευτική

απόφαση η ποινή του των 10 ετών (πλέον) μετατράπηκε εκ νέου σε κοινωφελή εργασία την οποία και παρέχει ακόμη στον ίδιο Δήμο. Η ποινική του εμπλοκή δεν σταματάει εκεί αλλά επισφραγίζεται, γιατί με νέα συγχωνευτική διάταξη (2010) που του επιβάλλει ποινή φυλάκισης 10 ετών και 120 μηνών (!) εκτιτέα σε δέκα έτη, η χρονική διάρκεια της ποινής του παραμένει ίδια αλλά όσα αδικήματα παρόμοιας βαρύτητας του καταλογιστούν περαιτέρω, θα πρέπει για τα επόμενα 10 χρόνια να εργάζεται σε κοινωφελή εργασία.

Ως προς τις δομές εφαρμογής της κοινωφελούς εργασίας και την οργάνωση και υλοποίηση της:

(Παρ. 8) Η κοινωφελής εργασία παρέχεται χωρίς αμοιβή σε υπηρεσίες του κράτους, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των νομικών προσώπων του δημοσίου τομέα ή σε μη κερδοσκοπικά κοινωφελή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή και άλλα, τα οποία ορίζονται με την υπουργική απόφαση του τελευταίου εδαφίου. Μπορεί επίσης να αφορά και σε παροχή υπηρεσιών προς τον παθόντα, αν κατέστη ανάπηρος και συμφωνούν ο καταδικασμένος και ο παθών. Την εκτέλεση της κοινωφελούς εργασίας επιβλέπει επιμελητής κοινωνικής αρωγής, εκτός αν το δικαστήριο διατάξει διαφορετικά. Έως ότου οργανωθεί το σώμα των επιμελητών κοινωνικής αρωγής ή αν στον τόπο παροχής της κοινωφελούς εργασίας δεν υπάρχει επαρκής αριθμός επιμελητών ή αν η συγκεκριμένη κοινωφελής εργασία δεν έχει ανάγκη επίβλεψης από ειδικό επιμελητή, η επίβλεψη της εκτέλεσης της κοινωφελούς

εργασίας ανατίθεται σε όργανα της διοίκησης, μέλη συλλογικών οργάνων ή σε υπαλλήλους των υπηρεσιών ή των νομικών προσώπων στα οποία παρέχεται η εργασία υπό την εποπτεία του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών του τόπου παροχής της εργασίας. Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης και των τυχόν άλλων συναρμόδιων υπουργών καθορίζονται η οργάνωση της παροχής κοινωφελούς εργασίας, η διαδικασία επιλογής, ανάθεσης και επίβλεψης της σχετικής εργασίας και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

Οι Υπηρεσίες των Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής συστήθηκαν τον Ιανουάριο του 2007 με το Π.Δ. 195/2006 («Οργάνωση και Λειτουργία των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής») στις έδρες των πρωτοδικείων της χώρας, ωστόσο λειτουργούν μόνο σε 14 πόλεις της Ελλάδας, και σε κάποιες από αυτές η αρμοδιότητα τους εκτείνεται, σύμφωνα με το ά.2, παρ. 1, όχι μόνο στις αντίστοιχες περιφέρειες των πρωτοδικείων αλλά και σε γειτονικές (π.χ. η αρμοδιότητα της ΥΕΚΑ Ροδόπης με έδρα την Κομοτηνή εκτείνεται πέρα από την περιφέρεια Ροδόπης και σε αυτήν της Ξάνθης, της Αλεξανδρούπολης και της Ορεστιάδας). Στην ΥΕΚΑ της Αθήνας εργάζονται 14 Επιμελητές με τις ειδικότητες του Κοινωνιολόγου, του Ψυχολόγου και του Κοινωνικού Λειτουργού.

Οι φορείς παροχής στις οποίες εκτελείται η κοινωφελής εργασία, μέσα από την εμπειρία της Αθήνας, είναι κατά κύριο λόγο οι Δήμοι (πολύ σπανιότερα ΝΠΔΔ και μη κερδοσκοπικά ΝΠΙΔ). Οι φορείς αυτοί μετά από έγγραφη αίτηση τους στην οποία δηλώνουν τόσο την επιθυμία τους να συμμετάσχουν όσο και τους τομείς στους οποίους μπορούν να απασχολήσουν τους υπόχρεους,

εντάσσονται στον «Πίνακα Φορέων που συμμετέχουν στην εφαρμογή του θεσμού της παροχής κοινωφελούς εργασίας»⁶⁶.

Μεταξύ του φορέα και του υπόχρεου συνυπογράφεται «Συμφωνητικό Παροχής Κοινωφελούς Εργασίας», όπου αναφέρεται το ωράριο και ο τόπος παροχής της εργασίας, οι όροι αλλά και ο αρμόδιος επιβλέπων υπάλληλος του Δήμου (βλ. Παράρτημα Ι). Το Συμφωνητικό αυτό θεωρείται απαραίτητο για την έναρξη της κοινωφελούς εργασίας, καθώς στη σχέση του καταδικασμένου με την ποινική δικαιοσύνη παρεμβάλλεται ο φορέας παροχής της εργασίας, με προϋπόθεση οι όροι της εργασίας να χρειάζεται να γίνονται αποδεκτοί από όλους τους εμπλεκόμενους.

Στην πράξη σήμερα, τον φορέα παροχής τον επιλέγει μόνος του ο υπόχρεος (ή μέσω του δικηγόρου του), αφού η βεβαίωση αποδοχής του από τον φορέα προαπαιτείται για να εκδοθεί η διάταξη του εισαγγελέα εκτέλεσης ποινών. Ή και το αντίθετο, ο φορέας επιλέγει σε ποιον θα χορηγήσει βεβαίωση αποδοχής. Μπορούμε να αντιληφθούμε ότι η οργάνωση και υλοποίηση του θεσμού ξεφεύγει από τα όρια αρμοδιότητας της αντίστοιχης Υπηρεσίας, αλλά και του Εισαγγελέα⁶⁷ (πιθανώς για τη διευκόλυνση της διαδικασίας). Αυτό δεν φαίνεται εκ πρώτης όψης αρνητικό, ωστόσο ενέχει κινδύνους όταν η κάλυψη θέσεων εργασίας από υπόχρεους της κοινωφελούς εργασίας εξαρτάται από τα κίνητρα του κάθε φορέα και επιχειρεί, για παράδειγμα, να καλύψει θέσεις εργασίας που συνήθως καταλαμβάνουν μόνιμοι υπάλληλοι πλήρους απασχόλησης. Στον νόμο δεν προβλέπεται το ότι η Υπηρεσία ή ο Εισαγγελέας μπορεί να απαγορεύσει σε έναν φορέα τη χορήγηση

⁶⁶ βλ. Κοινή Υ.Α. 144360οικ./2009, ΦΕΚ 2410/Β/2009, όπου περιλαμβάνονται 224 φορείς σε όλη την Ελλάδα.

⁶⁷ βλ. Αναγνωστάκη Μ. (2010), σσ. 516-517.

βεβαιώσεων αποδοχής χωρίς μέτρο, αποδεχόμενος ίσως παραπάνω άτομα από όσα μπορεί να διαχειριστεί (μέσω των επιβλεπόντων υπαλλήλων του). Οι υπάλληλοι/επιβλέποντες των φορέων είναι συνήθως (στην περίπτωση της Αθήνας και πάλι) προϊστάμενοι της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου αλλά και άλλων υπηρεσιών, όπως της Καθαριότητας. Δεν έχουν πάντα την κοινωνική ευαισθησία ούτε και την ενημέρωση σχετικά με το ρόλο που τους αποδίδεται, πρόκειται μάλιστα για «ευρεία ανάθεση εξουσίας» βλ. Αναγνωστάκη Μ. (2010), σ. 521). Πολλοί από αυτούς δεν ήθελαν καν να βρίσκονται σε αυτή τη θέση.

Παράλληλα, σχετικά με τη διακριτική ευχέρεια του φορέα, μία ακόμη όχι ιδιαίτερα σπάνια περίπτωση είναι η ακόλουθη:

Ο Φίλιππος Τ. μετέτρεψε την ποινή φυλάκισης του των 225 μηνών, εκτιτέας σε 10 έτη, σε κοινωφελή εργασία 4 ωρών ημερησίως. Ο μόνος Δήμος που τον δέχτηκε ήταν εκείνος που ως θέση εργασίας του ανέθεσε τη συντήρηση του χώρου του Δημοτικού Κοιμητηρίου. Ο ίδιος δέχτηκε προκειμένου να αποφύγει τη φυλάκιση, όμως η εργασία στην πράξη δεν αποδείχτηκε ελκυστική, ούτε καν υποφερτή, με αποτέλεσμα ο Φίλιππος Τ. να ξαναγυρίσει στη φυλακή μετά από 36 μόλις ημέρες εργασίας (έγινε ανάκληση μετά από απροθυμία του να συνεχίσει την παροχή κοινωφελούς εργασίας).

Ο ρόλος των Επιμελητών θα μπορούσε, ενδεχομένως μετά από παρέμβαση τους, να είναι καταλυτικός σε τέτοιες περιπτώσεις αν οι ρόλοι όλων των συμμετεχόντων ήταν πιο οριοθετημένοι και ορθά κατανοημένοι.

Ένα ζήτημα ουσιαστικό που δεν πρέπει να παραγκωνιστεί είναι το θέμα της ασφάλισης των ατόμων που παρέχουν κοινωφελή εργασία τόσο για την περίπτωση ατυχημάτων κατά την εκτέλεση της εργασίας όσο και για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη όσων δεν είναι ασφαλισμένοι σε κάποιο ταμείο. Συνήθως, το είδος εργασίας συνίσταται σε καθαριότητα πάρκων και άλλων χώρων, φροντίδα κήπων, εξυπηρέτηση ηλικιωμένων σε ΚΑΠΗ, κ.λπ. Μερικές φορές ωστόσο, η θέση εργασίας μπορεί να συνεπάγεται κινδύνους καθώς συντελείται συνήθως σε ανοιχτό περιβάλλον ή/και με τη χρήση μηχανημάτων και εργαλείων (εργασίες σε συνεργείο οδοποιίας, καθαριότητα οδών, κ.λπ). Σε συνάρτηση με το αδιευκρίνιστο αυτό θέμα, έχει σημασία να εξασφαλίζεται ρητά ότι η θέση αυτή θα πρέπει να είναι επικουρική των εργαζομένων του φορέα και όχι να υποκαθιστά ή να ανταγωνίζεται θέσεις απασχόλησης μόνιμου προσωπικού.

Τέλος, σε περίπτωση που ο υπόχρεος δεν παρέχει την εργασία που του έχει ανατεθεί ή την παρέχει πλημμελώς από υπαιτιότητα του, ο εισαγγελέας μετά από ακρόαση διατάσσει την εκτέλεση της περιοριστικής της ελευθερίας ποινής ή της χρηματικής ποινής ή του προστίμου (άρθρο 82. 9 ΠΚ). Και εδώ όμως ο νόμος εμφανίζεται ανελαστικός αφού η υπαιτιότητα του υπόχρεου επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, έστω κι αν η επιθυμία του να ολοκληρώσει την ποινή του είναι δεδομένη. Για παράδειγμα, για πολλούς ανθρώπους ακόμη και η έλλειψη των καθημερινών εξόδων μετάβασης στον τόπο παροχής της εργασίας τους αποτελεί τροχοπέδη για την παρουσία τους εκεί και φυσικά καταλογίζεται ως υπαιτιότητα τους.

Από τα όσα προαναφέρθηκαν, δίνεται η εντύπωση ότι σκοπός του νομοθέτη ήταν η επικαιροποίηση της ελληνικής ποινικής νομοθεσίας με όσα ισχύουν στη διεθνή ποινική σκηνή με αρκετά ικανοποιητικά αποτελέσματα. Ωστόσο αν και προοδευτική για τα ελληνικά δεδομένα η εναρμόνιση αυτή, προφανώς δεν λήφθηκαν υπόψη οι ιδιαιτερότητες της ελληνικής έννομης τάξης, με συνέπεια τα νέα μέτρα να καταλήγουν από καινοτόμα και φιλοπρόοδα σε μάλλον πιο τιμωρητικές επιβαρυντικές κυρώσεις από ότι αναμενόταν. Ενδεχομένως αυτό συμβαίνει γιατί δεν προβλέφθηκαν εξ'αρχής οι θεσμοί στήριξης αλλά και η οργάνωση και υλοποίηση τους πλήρως. Επίσης ο θεσμός δεν αποδεσμεύτηκε από τη μετατροπή του από τη φυλάκιση και από τη χρηματική ποινή και έτσι δεν αποτέλεσε μία αυτοτελή ποινή. Για τους λόγους αυτούς κρίνεται σκόπιμη η άμεση αναβάθμιση του.

Υπό το πνεύμα του νέου Σχεδίου Νόμου (2010)⁶⁸ που αυτές τις ημέρες (ημερομηνία αποστολής την 26/11/2010) έχει κατατεθεί στη Βουλή προς συζήτηση, φαίνεται να γίνεται μια προσπάθεια οριοθέτησης και περιορισμού του χρόνου παροχής της κοινωφελούς εργασίας. Πλέον η μετατροπή προτείνεται να γίνεται σε ώρες και όχι σε μήνες ή ημέρες. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση⁶⁹ που συνοδεύει το νομοσχέδιο αυτό, αναγνωρίζεται ο ουτοπικός χαρακτήρας του θεσμού όπως εφαρμόζεται μέχρι σήμερα και μειώνονται οι ώρες κοινωφελούς εργασίας σε 'λογικά επίπεδα'. Το νομοσχέδιο περιλαμβάνει προτάσεις για τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα κυρίως στο άρθρο 82, παρ. 5:

---

⁶⁸ βλ. Παράρτημα ΙΙ, Σχέδιο Νόμου «Εξορθολογισμός και Βελτίωση στην Απονομή της Ποινικής Δικαιοσύνης».

⁶⁹ βλ. Παράρτημα ΙΙ, σσ. 7-8

«...το δικαστήριο μετατρέπει περαιτέρω τη χρηματική ποινή ή το πρόστιμο, εν όλω ή εν μέρει, σε παροχή κοινωφελούς εργασίας, εφόσον συμφωνεί ή το ζητά εκείνος που καταδικάστηκε. Στην περίπτωση αυτή, το δικαστήριο ορίζει τον αριθμό των ωρών κοινωφελούς εργασίας ως εξής: από 100 έως 240 ώρες για ποινή ως ένα έτος, 241 έως 480 ώρες για ποινή από ένα έως δύο έτη και 481 έως 720 ώρες για ποινή από δύο έως τρία έτη, ενώ προσδιορίζει και προθεσμία όχι μεγαλύτερη από τρία έτη για την εκτέλεσή τους».

Παράλληλα, ο νομοθέτης παραδέχεται ότι οι συνέπειες της ελλιπούς εκτέλεσης της κοινωφελούς εργασίας εμφανίζονται σε σημαντικό βαθμό ανελαστικές. Για το λόγο αυτό, προτείνεται μια σειρά μέτρων, κλιμακούμενης βαρύτητας, ώστε να γίνεται πιο ελκυστική η εκτέλεσή της, και πλέον ως έσχατο και όχι ως μοναδικό μέτρο να προβλέπεται η έκτιση της στερητικής της ελευθερίας ποινής. Τα μέτρα που προτείνονται σε αυτή την περίπτωση είναι τα εξής:

«7. Αν η εργασία παρέχεται από εκείνον που καταδικάστηκε ελλιπώς ή πλημμελώς με δική του υπαιτιότητα, ο εισαγγελέας εκτέλεσης της ποινής μπορεί, αφού λάβει υπόψη τη συχνότητα και σοβαρότητα της παραβίασης των υποχρεώσεων από τον καταδικασθέντα, το βαθμό της υπαιτιότητάς του και το τμήμα της ποινής που εκτίθηκε, να: α) προβεί σε προειδοποίηση εκείνου που καταδικάστηκε, β) παρατείνει την προθεσμία για την εκτέλεση της εργασίας μέχρι ένα επιπλέον έτος, γ)

επιτρέψει την εκτέλεση της χρηματικής ποινής ή του προστίμου, που είχαν αρχικά επιβληθεί μετά τη μετατροπή της στερητικής της ελευθερίας ποινής, αφού αφαιρέσει το ποσό που αναλογεί στην ήδη εκτελεσθείσα ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, καθορίζοντας για κάθε τέσσερες ώρες εργασίας μία ημέρα, δ) αυξήσει ή περιορίσει τον αριθμό ωρών παροχής κοινωφελούς εργασίας μέσα στα όρια που αντιστοιχούν στη διάρκεια της στερητικής της ελευθερίας ποινής που επιβλήθηκε αρχικά, ε) διατάσσει την έκταση στερητικής της ελευθερίας ποινής ενός έως τριών μηνών για ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας μέχρι 240 ωρών, δύο έως πέντε μηνών για ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας μεγαλύτερης των 240 και μέχρι 480 ωρών και τεσσάρων έως οκτώ μηνών για ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας μεγαλύτερης των 480 ωρών, στ) διατάσσει την έκταση της στερητικής της ελευθερίας ποινής που είχε επιβληθεί πριν από τη μετατροπή».

Στο νέο αυτό νομοσχέδιο παρατηρείται μια διάθεση του νομοθέτη να αναβαθμίσει το θεσμό της κοινωφελούς εργασίας μέσα από τον καθορισμό πιο οριοθετημένων ποινών και πιο πολλών επιλογών στη διάθεση του εισαγγελέα σε περίπτωση που ο υπόχρεος δεν είναι συνεπής στις υποχρεώσεις του. Ωστόσο, πολλά από τα βασικά θέματα που αναφέρθηκαν παραπάνω παραμένουν 'ανέγγιχτα', συνεχίζουν να αφήνουν το θεσμό

ανοχύρωτο και να δυσκολεύουν (ή ίσως και να περιπλέκουν) το έργο των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής.

Επίλογος

Όπως έχει ειπωθεί, «το ποινικό σύστημα αποτελούσε ανέκαθεν πεδίο έντονων ελπίδων και διαψεύσεων»⁷⁰. Οι καινοτομίες και ελπιδοφόρες πρακτικές που κατά καιρούς υιοθετεί, μπορεί να οδηγήσουν στα αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που διακηρύττει, εάν δεν προσαρμοστούν επαρκώς στην πραγματικότητα που εφαρμόζονται και εάν δεν είναι πλήρως οργανωμένη η δομή που θα τις πλαισιώσει.

Η κοινωφελής εργασία ως η εργασία που δύναται με τη συναίνεση του ατόμου να τεθεί ως ποινή, σαν ένα είδος ανταπόδοσης προς την κοινότητα για το αδίκημα στο οποίο αυτός έχει προβεί και ως εναλλακτικός τρόπος έκτισης ποινής, αποτελεί καινοτομία για τα ελληνικά δεδομένα με ιδιαίτερη αξία όσον αφορά στον αντίκτυπο που έχει στο άτομο.

Η συμμετοχή του ατόμου στη διαδικασία της αποκατάστασης της βλάβης θα πρέπει να έχει παιδαγωγικό και όχι τιμωρητικό χαρακτήρα. Για τον λόγο αυτό απαραίτητο είναι να τηρούνται κάποιες δικλίδες ασφαλείας, όσον αφορά στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, στο χρόνο και τον τόπο παροχής της εργασίας, αλλά και της επιλογής των δραστηριοτήτων που θα του ανατεθούν. Η παροχή κοινωφελούς εργασίας δεν πρέπει να ανακόπτει τον υπόχρεο από την επαγγελματική, κοινωνική και προσωπική του ζωή, αλλά να γίνεται ενισχυτικά σε αυτήν και να συνάδει με την προσωπικότητα, τις ιδιαιτερότητες του, τις δεξιότητές του αλλά και τα πιθανά ενδιαφέροντα του. Είναι

---

⁷⁰ βλ. Νικολόπουλος Γ., «Εισαγωγή, Η προοπτική του ποινικού καταργητισμού στο έργο του Louk Hulsman: θεωρητική θεμελίωση και κοινωνική στρατηγική», στο Hulsman L.-Bernat de Celis J., (1997), σ. 7.

απαραίτητη η κατάρτιση ενός προγράμματος που θα ακολουθεί, το οποίο να είναι εξατομικευμένο ως προς τον συγκεκριμένο κάθε φορά καταδικασμένο, ώστε να λειτουργεί ως μέσο επανακοινωνικοποίησης και εξέλιξης των δεξιοτήτων του. Αξίες όπως της συνεργασίας, της συμμετοχής στα κοινά και της υπευθυνότητας πρέπει να αναδειχτούν, αλλά και να καλλιεργηθούν τεχνικές δεξιότητες αν είναι δυνατό. Αυτές τις αρχές και τις δικλείδες καλείται ο Επιμελητής Κοινωνικής Αρωγής να τις αναδείξει και να τις θέσει ως οδηγό στην πορεία του ατόμου μέχρι αυτό να ολοκληρώσει την ποινή του και τις υποχρεώσεις του απέναντι στο ποινικό σύστημα.

Ο ρόλος του Επιμελητή ως αρωγός και όχι απλά ως 'όργανο' του νόμου είναι να ενισχύσει τον καταδικασμένο κατά τη διάρκεια της κοινωφελούς εργασίας να αποδεχτεί τις ευθύνες που απορρέουν από αυτή και φυσικά να συμβάλει στην αποκατάσταση της ζημίας με τη δική του προσπάθεια, επενδύοντας τον χρόνο και την ενέργειά του, δίνοντας του έτσι το κίνητρο της επανένταξης στον κοινωνικό ιστό και της αναζήτησης παραγωγικών τρόπων εύρεσης και εξέλιξης της ταυτότητας του.

Όλα αυτά βέβαια προϋποθέτουν ότι το πλαίσιο που περιβάλλει το θεσμό της κοινωφελούς εργασίας είναι πλήρως αποσαφηνισμένο, συστηματικό και ολοκληρωμένο, οι ρόλοι των συμμετεχόντων είναι σαφώς κατανοημένοι και ο υπόχρεος γνωρίζει εξ αρχής τόσο τα δικαιώματά όσο και τις υποχρεώσεις του, αλλά και τις συνέπειες αυτών. Είναι για παράδειγμα, εξίσου σημαντική η εποπτεία του ατόμου κατά το χρόνο παραμονής στο φορέα παροχής κοινωφελούς εργασίας με το σεβασμό του ωραρίου του ατόμου, της

προσωπικότητας του αλλά και την παροχή προς αυτόν της απαιτούμενης ασφαλιστικής κάλυψης.

Διαφορετικά η κοινωφελής εργασία αντί για μέτρο που θα μπορούσε να ενισχύσει τη βαθμιαία κοινωνική επανένταξη στην κοινότητα θα καταλήξει ένα μέτρο βέβαιης επανένταξης στη φυλακή. Διαφορετικά όλες οι πολιτικές θα χαράσσονται και θα γίνονται πράξη στη σκιά της φυλακής, καθώς η εφαρμογή προγραμμάτων που αρχικά σχεδιάστηκαν για να ωφελήσουν τόσο τα άτομα όσο και την κοινότητα, θα καταλήγουν να γίνονται σκληρότερα και για τους δυο. Αποτέλεσμα θα είναι η αξία της κοινότητας και ο ουσιαστικός ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει να αγνοείται, και η υπεύθυνη ατομική συμπεριφορά να αμφισβητείται.

Ταυτόχρονα, η παρέμβαση του κοινωνικού ελέγχου στη ζωή του ατόμου επεκτείνεται. Η ποινή στην κοινότητα γίνεται ένας ακόμη μηχανισμός συνεχούς επιτήρησης ενός συγκεκριμένου πληθυσμού, που καταλαμβάνει όλο και μεγαλύτερη έκταση στο κοινωνικό πεδίο, ενός πληθυσμού που αποτελεί 'αποτέλεσμα', 'εξάρτημα' αλλά και 'όργανο' του τιμωρητικού συστήματος, ενός πληθυσμού που ο Foucault αποκαλεί «εύχρηστη εγκληματικότητα»⁷¹.

---

⁷¹ βλ. Foucault M. (1976), σ. 370.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αλεξιάδης Στ., «Ευρωπαϊκή αντεγκληματική πολιτική: κείμενα αντεγκληματικής πολιτικής / επιλογή, σχολιασμός», Εκδ. Σάκκουλα, 2006

Αναγνωστάκη Μαρία, «Η παροχή της κοινωφελούς εργασίας: Κριτική αποτίμηση και πορίσματα έρευνας πεδίου», στο *Τιμητικός Τόμος Καλλιόπης Δ. Σπινέλλη*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2010, σσ. 495-544

Γιοβάνογλου, Σ., «Θεσμικά προβλήματα της κοινωνικής επανένταξης των αποφυλακισομένων», Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδ. Σάκκουλα, 2006

Cornils K., «Κοινωφελής Εργασία στις Σκανδιναβικές Χώρες», Διεθνής Ποινική Επικαιρότητα, στο *Υπεράσπιση/1995*, σσ. 903-912

Καρύδης, Β., «Οι σκοποί της ποινής: διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα», *Σύγχρονα Θέματα* **4-42**, 1990, σσ. 12-20

Λαμπροπούλου, Έ. «Συμβολή στις ιστορικές και ιδεολογικές συνιστώσες του όρου “μεταχείριση” του Σχεδίου του Κώδικα Βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων (1987)», *Ποινικά Χρονικά* **38**, 1988, σσ. 161-172

Λαμπροπούλου, Έ., « Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος», Εκδ. Παπαζήση, 1994

Λαμπροπούλου, Έ., «Κοινωνιολογία του ποινικού δικαίου και των θεσμών της ποινικής δικαιοσύνης», Αθήνα, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1999

Μαργαρίτης Λ. - Παρασκευόπουλος Ν., «Ποινολογία», δ' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1995

Νικολόπουλος Γιώργος, «Η προοπτική του ποινικού καταργητισμού στο έργο του Louk Hulsman: θεωρητική θεμελίωση και κοινωνική στρατηγική», Εισαγωγή στο Hulsman Louk –Bernat de Celis Jacqueline, «*Άστοχες Ποινές, Το ποινικό σύστημα υπό αμφισβήτηση*», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1997

Παπαθανασόπουλος Ευστράτιος, «Κατόικον φυλάκιση με ηλεκτρονική επιτήρηση. Μετεξέλιξη του πανοπτικού σχήματος», Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας, 3-4/1989, σσ. 225-241

Τζανεττάκη Τ., «Η εισαγωγή του θεσμού της παροχής κοινωφελούς εργασίας στην Ελλάδα. Μια θνησιγενής ποινή;» Νομικό Βήμα, Τ. 41, Αθήνα, 1993, σσ. 434-457

Τζανεττάκη Τ., «Η μετατροπή και οι μετατροπές της», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 1998

Foucault M., «Επιτήρηση και Τιμωρία: Η γέννηση της φυλακής», Εκδόσεις Ράππα, 1976

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Alarid Leanne F., Cromwell Paul F., Del Carmen Rolando V., “Community Based Corrections”, Thompson Learning, USA, 2008

Ashworth A., “Sentencing and Criminal Justice”, Cambridge University Press, London, 1992

Ashworth A., "Sentencing", in Maguire M., Morgan R., Reiner R. (eds), *"The Oxford Handbook of Criminology"*, 2nd ed, Clarendon Press, Oxford, 1997, pp. 1095-1135

Barak G., "Integrating Criminologies", Allyn & Bacon, Eastern Michigan University, 1998, p. 87

Boone Miranda, "Only for minor offences: Community Service in the Netherlands", *European Journal of Probation*, University of Bucharest, Vol. 2, No.1, 2010, pp. 22 – 40

Hine Jean, "Trying to unravel the Gordian knot: an evaluation of community service orders" in *Mair George (ed), "Evaluating the Effectiveness of Community Penalties"*, Avebury, 1997, pp. 96-119

Hudson B.A. , "Justice through Punishment: a critic of the 'justice' model of corrections", St Martin's Press, New York, 1987

Hudson B.A., "Social Control" in Maguire M., Morgan R., Reiner R. (eds), *"The Oxford Handbook of Criminology"*, Clarendon Press, Oxford, 1997, pp. 451-472

Hung-En Sung & Gideon Lior, «Rethinking Corrections: Rehabilitation, Reentry and Reintegration, Sage, 2010

Mair G., "**Community Penalties and Probation**", in Maguire M., Morgan R., Reiner R. (eds), *"The Oxford Handbook of Criminology"*, Clarendon Press, Oxford, 1997, pp. 1195-1232

Mathiesen Thomas, "Prison on Trial", Waterside Press, UK, 2006

Morris, N. & Tonry, M., "Between prison and probation: Intermediate punishments in a rational sentencing system", Oxford University Press, New York, 1990

Pease Ken, "Community Service Orders", in M. Tonry and N. Morris (Eds.), "*Crime and Justice: A Review of Research*", The University of Chicago Press, Vol. 6, 1985, pp. 51-94

Petersilia Joan, "When Prisoners Come Home: Parole and Prisoner Reentry", Oxford University Press, 2003

Raynor Peter, "Community Penalties: Probation, 'What Works', and Offender Management", in Maguire M., Morgan R., Reiner R. (eds), "*The Oxford Handbook of Criminology*", Clarendon Press, Oxford, 2007, pp. 1061-1099

Rex Sue, "Beyond cognitive-behaviouralism? Reflections on the effectiveness of literature", in Bottoms A., Gelsthorpe L., Rex S., "*Community Penalties, Changes and Challenges*", Willan Publishing, 2001, pp. 77-78.

Senna J. Joseph & Siegel J. Larry, "Essentials of Criminal Justice", Wadsworth, USA, 2001

Spaans E.C., "Community Service in the Netherlands: Its Effects on Recidivism and Net-Widening", *International Criminal Justice Review*, Vol. 8, no 1, 1998, pp. 1-14

Tonry Michael (ed), "The Handbook of Crime and Punishment", Oxford University Press, 1998

United Nations Office on Drugs and Crime, “Handbook of Basic Principles and Promising Practices on Alternatives to Imprisonment”, Criminal Justice Handbook Series UN, New York, 2007

Whitfield D. & Scott D., “Paying Back-Twenty years of Community Service”, Waterside Press, Winchester, 1993

Worrall Anne, “Punishment in the Community, The future of criminal justice”, Addison Wesley Longman, New York, 1997

Σχετικοί Ιστότοποι (URL)

<http://www.pretrial.org/PretrialServices/HistoryOfPretrialRelease/Pages/default.aspx>

http://www.ejprob.ro/index.pl/only_for_minor_offences_community_service_in_the_netherlands

<http://www.dwi.com/texas/texas-dwi-penalties>)

<http://www.esquire.com/the-side/feature/celebrity-jail-sentences-092209>

www.om.fi/optula/4601.htm -αγγλ.

www.europeansourcebook.org/esb/chapter_4/4c.pdf

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/43/section/44>

Πηγή εξωφύλλου ο ιστότοπος:

ourladyofpeaceschool.net/communityservice.htm

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

«ΕΞΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ»

I

Α. Βασικά κριτήρια των επιλογών του σχεδίου νόμου υπήρξαν αφενός η προώθηση μέτρων που επιτρέπουν τη διεξαγωγή της ποινικής δίκης μέσα σε εύλογη προθεσμία και αφετέρου η μέριμνα για τη συναρμογή των λύσεων που προτείνονται με τον δικαιοκρατικό χαρακτήρα της ποινικής διαδικασίας, την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και την ποιότητα της απονεμόμενης δικαιοσύνης.

Με το συγκεκριμένο νομοσχέδιο γίνεται προσπάθεια εξορθολογισμού και βελτίωσης της απονεμόμενης ποινικής δικαιοσύνης, αντιμετώπισης ορισμένων γενικά διαπιστωμένων αδυναμιών της αλλά και λελογισμένης εισαγωγής μέτρων εκσυγχρονισμού της δικονομίας και του ισχύοντος συστήματος ποινών.

Στο νομοσχέδιο έχουν περιληφθεί προτάσεις που προέρχονται από τη νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας, η οποία είχε συσταθεί με πρόεδρο τον κ. *Χριστόφορο Αργυρόπουλο* και από τη νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την αναμόρφωση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας που λειτουργεί με πρόεδρο τον *Καθηγητή κ. Λάμπρο Μαργαρίτη*.

Οι προτάσεις για τις αναγκαίες τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και των Ειδικών Ποινικών Νόμων εκτίθενται αναλυτικά στο δεύτερο μέρος. Οι αιτιολογικές σκέψεις για τις προτάσεις αυτές είναι οι εξής :

1. Προτείνεται η εισαγωγή του θεσμού της ποινικής συνδιαλλαγής, που ανταποκρίνεται στη βασική επιδίωξη της ποινικής δίκης για αποκατάσταση ασφαλούς και ειρηνικού κοινωνικού βίου υπό την αιγίδα του νόμου. Η διεθνής εμπειρία από τη διαδικασία επίλυσης ποινικών διαφορών, συνηγορεί υπέρ της θεσπίσεως της διαδικασίας συνδιαλλαγής διότι, όπου εφαρμόστηκε, επήλθε αποσυμφόρηση των ποινικών ακροατηρίων και παρασχέθηκε έτσι η δυνατότητα των δικαστηρίων να

ασχολούνται με την ταχεία και ποιοτικά επιβαλλόμενη εκδίκαση των εγκλημάτων. Ο θεσμός αυτός ολοκληρώνεται με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις των περιπτώσεων έμπρακτης μετάνοιας και εντελούς ικανοποίησης του ζημιωθέντα, ώστε να δημιουργείται για πρώτη φορά ένα συστηματικό και λυσιτελές μέσο εκσυγχρονισμού, βελτίωσης και επιτάχυνσης της ποινικής διαδικασίας.

2. Προτείνεται η τροποποίηση ορισμένων διατάξεων του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, χάριν της νομοτεχνικής απλούστευσης και εξορθολογισμού τους, αλλά και εναρμόνισης της εθνικής νομοθεσίας, αφενός στην ΕΣΔΑ και στο ΔΣΑΠΔ και αφετέρου στο 14^ο πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ, που προωθούν την αρχή της επικουρικότητας και την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών, ιδιαίτερα εκείνο της διεξαγωγής της ποινικής δίκης εντός λογικής προθεσμίας και χωρίς υπαίτια καθυστέρηση (άρθρα 43 παρ. 3, 47 παρ. 3, 111, 112 παρ. 2 και 4, 171 παρ. 1 δ', 248, 308, 309, 349 και 375 ΚΠΔ).

3. Προτείνεται να καταργηθούν οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα για τη μονομαχία (άρθρα 316 έως και 321) και την καταστολή φθορών που προκαλούν το κοινό αίσθημα (άρθρο 384Α) ως αναχρονιστικές και μηδέποτε εφαρμοσθείσες οι πρώτες και ως φέρουσα παρωχημένο ιδεολογικό στίγμα και χωρίς αντεγκληματική χρησιμότητα η δεύτερη.

4. Προτείνεται να αποποινικοποιηθεί η οφειλή μικροποσών στα ασφαλιστικά ταμεία, με διαφοροποίηση του ύψους μεταξύ των παρακρατούμενων από τον εργοδότη εισφορών των ασφαλισμένων και όσων ο εργοδότης οφείλει προσωπικά, ώστε η πρώτη πράξη να αντιμετωπίζεται αυστηρότερα από τη δεύτερη. Η λύση αυτή ανταποκρίνεται στα κοινωνικοοικονομικά δεδομένα και συνεπάγεται αποσυμφόρηση των ποινικών δικαστηρίων.

5. Προτείνεται η υπαγωγή στο «φυσικό δικαστή» (:Μικτά Ορκωτά Δικαστήρια) των υποθέσεων ανηλικών θυμάτων κακουργηματικών πράξεων, προς εξορθολογισμό της δικονομικής τάξης στο σημείο αυτό και παράλληλη επίσπευση της εκδικάσεως των υποθέσεων αυτών, αλλά και επιτάχυνσης της διαδικασίας στα Τριμελή Εφετεία Κακουργημάτων.

6. Προτείνεται η υποχρέωση αξιολόγησης κατά την επιθεώρηση των εισαγγελικών λειτουργιών και των διατάξεων που εκδίδουν, ώστε να καλλιεργηθεί πνεύμα ιδιαίτερου ελέγχου της υπόθεσης πριν ασκηθεί η ποινική δίωξη. Η επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας που επιχειρήθηκε με τη γενίκευση της προκαταρκτικής εξέτασης βασίζεται στην ευτολμία των εισαγγελέων, ώστε να

ασκείται ποινική δίωξη τότε μόνον, όταν πραγματικά υπάρχουν ενδείξεις ενοχής, αλλιώς να αρχειοθετείται η υπόθεση χάριν κυρίως του μείζονος αγαθού της διεξαγωγής της δίκης σε εύλογο χρόνο αλλά και προς αποφυγή άσκοπης προσβολής της αξιοπρέπειας προφανώς αθώων πολιτών.

7. Προτείνεται η υποχρέωση των επιθεωρητών να ελέγχουν κατά την επιθεώρηση των δικαστικών λειτουργιών τις περί αναβολών αποφάσεις αυτών και σε περίπτωση που οι αποφάσεις δεν στοιχούνται στις διατάξεις του ΚΠΔ, να κρίνουν στη συνέχεια αν συντρέχει εξ αυτού του λόγου περίπτωση πειθαρχικού ελέγχου. Η ρύθμιση αυτή κρίνεται αναγκαία, επειδή αποτελεί κοινό τόπο το γεγονός, ότι οι αναβολές στην επ' ακροατηρίω διαδικασία είναι πολλές και χορηγούνται κατά σαφή παράβαση και καταστρατήγηση των ορισμών του άρθρου 349 ΚΠΔ. Η τροποποίηση δε της τελευταίας διάταξης, καταδεικνύει την αγωνία του νομοθέτη για τον δραστικό περιορισμό των αναβολών και πρέπει, επιτέλους, τα δικαστήρια να σεβαστούν, ως αρμόζει σε μια δικαιοκρατούμενη πολιτεία, τις επιταγές του άρθρου 349 ΚΠΔ.

8. Προτείνεται η κατάργηση του θεσμού των αποκλειστικά προεδρευόντων στα ποινικά δικαστήρια (: πρωτοδικεία και εφετεία Αθηνών, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης) δικαστών, ο οποίος είχε εισαχθεί με το άρθρο 2 του ν. 3346/2005, αφού, το μεν, δεν επήλθε η επιδιωκόμενη επιτάχυνση της ποινικής δίκης, το δε, τούτο αποτελεί κοινό αίτημα του δικαστικού σώματος.

9. Προτείνεται, τέλος, ο εκσυγχρονισμός του συστήματος ποινών, με μια σειρά μέτρων, με παρέμβαση στα άρθρα 56, 82, 99, 100 και 105 του Ποινικού Κώδικα, με στόχο να ενισχυθεί και απλουστευθεί η εφαρμογή της νομοθεσίας περί εναλλακτικών μέτρων και ποινών, ώστε η φυλάκιση να παραμείνει ως ποινή για τα σοβαρά αδικήματα και για τους υπότροπους εγκληματίες, με βάση, άλλωστε τα συμπεράσματα που κατέθεσε η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, στις 10.4.2008, στην απόφασή της για τα «Ζητήματα σχετικά με τα δικαιώματα των κρατουμένων και τις συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές».

Β. Ανεξάρτητα από τις κατά τα παραπάνω προωθούμενες μεταβολές, γεγονός παραμένει η διαπίστωση ότι ο ρυθμός απονομής της ποινικής δικαιοσύνης στη χώρα μας σήμερα είναι αφόρητα βραδύς. Δεν θα ήταν υπερβολή το να πει κανείς ότι η όλη κατάσταση προσεγγίζει, αν δεν ταυτίζεται με το καθεστώς της «αρνησιδικίας», που στο χώρο της ποινικής δίκης εκφράζεται με τη μορφή της «ατιμωρησίας». Οι εκφάνσεις του φαινομένου αυτού εμφανίζονται ιδιαίτερα οξείες σε επίπεδο κακουργημάτων, πολλά από τα

οποία δεν έχουν εισέτι δικαστεί σε πρώτο βαθμό, παρόλο ότι από το χρόνο τελέσεώς τους έχει παρέλθει διάστημα μείζον της 12ετίας. Το αμετάκλητο της σχετικής κρίσεως σε όχι λίγες περιπτώσεις δεν απέχει πολύ από την συμπλήρωση του χρόνου της παραγραφής.

Οι συνέπειες μιας τέτοιας εικόνας είναι άμεσα ορατές : Η χώρα μας ελέγχεται διαρκώς ως παραβαίνουσα αυξημένης τυπικής ισχύος επιταγές, που επιτάσσουν την εκδίκαση των υποθέσεων μέσα σε «λογική προθεσμία» (: άρθρο 6 παρ. 1 εδ. α΄ ΕΣΔΑ) και χωρίς «αδικαιολόγητη καθυστέρηση» (: άρθρο 14 παρ. 3 περ. γ΄ ΔΣΑΠΔ), η αποκατάσταση της από το έγκλημα διαταραχθείσας κοινωνικής ειρήνης δεν συντελείται, η «ετεροχρονισμένη» τιμωρία χάνει βαθμιαία όλο και περισσότερο τη δικαίωσή της και στο τέλος εκφυλίζεται ως ένα βαθμό σε απλή εκδίκηση, η ποιότητα του παραγόμενου δικαιοδοτικού έργου διαρκώς υποβαθμίζεται αφού η όλη διαδικασία προσλαμβάνει κατ' ανάγκη τα χαρακτηριστικά της «διεκπεραίωσης» και όχι της «κρίσεως». Από την άλλη πλευρά θα μπορούσε κανείς να προσθέσει ότι η βραδύτητα της ποινικής διαδικασίας σημαίνει και παράταση της ταλαιπωρίας του, ενδεχομένως αθώου, κατηγορουμένου, του οποίου η θέση πρέπει να ξεκαθαρίσει όσο το δυνατόν συντομότερα. Κάτω από αυτές τις (αναμφισβήτητες) συντεταγμένες, το να γίνεται λόγος για ιδιότυπη «κατάσταση δικονομικής ανάγκης» δεν αποτελεί μόνο φραστικό σχήμα .

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει συστήσει επιτροπή 10μελή (από δικαστικούς λειτουργούς, πανεπιστημιακούς και δικηγόρους) για τη σύνταξη νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο, όντας κατά βάση δημιούργημα των αρχών του περασμένου αιώνα, δεν κρίνεται επαρκές να αντιμετωπίσει τις απαιτήσεις της σημερινής πραγματικότητας, οι επελθούσες δε αλληπάλληλες παρεμβάσεις, το μόνο που πέτυχαν ήταν η αλλοίωση της φυσιογνωμίας του με τη δημιουργία μιας, πλάι στην υπάρχουσα, «παραδικονομίας».

Παρά το γεγονός ότι η συγκροτηθείσα ως άνω Επιτροπή προχωρά το έργο της με ιδιαίτερα εντατικούς ρυθμούς, η πίεση της πραγματικότητας αξιώνει την άμεση λήψη ορισμένων μέτρων, με τη μορφή ενός προ - σταδίου σε σχέση με τον τελικά επιδιωκόμενο στόχο (: τη σύνταξη νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας). Τα προτεινόμενα μέτρα επικεντρώνονται σε τρεις χώρους: -την βελτίωση και

επιτάχυνση της ποινικής δίκης- την αποκατάσταση εμφανώς δικαιοκρατικών ελλειμμάτων και -την άρση ενδοσυστηματικών αντινομιών.

Ειδικότερα :

Στα μέτρα βελτίωσης και επιτάχυνσης της ποινικής διαδικασίας εντάσσονται μεταβολές που αφορούν: τη μείωση του χρόνου διεξαγωγής της προκαταρκτικής εξέτασης, της προανάκρισης και της κύριας ανάκρισης, την οριοθέτηση του χρόνου εντός του οποίου οφείλει να καταρτιστεί η προς το συμβούλιο απευθυνόμενη εισαγγελική πρόταση και να εκδοθεί από το δικαστικό συμβούλιο το αντίστοιχο βούλευμα, την (σχεδόν ολοκληρωτική) παράκαμψη της προανάκρισης, την περάτωση της κύριας ανάκρισης με βούλευμα του συμβουλίου πλημμελειοδικών, την κατάργηση του ενδίκου μέσου της αναιρέσεως και την (απόλυτη) συρρίκνωση του ενδίκου μέσου της εφέσεως κατά βουλεύματος, την αύξηση της αρμοδιότητας του μονομελούς πλημμελειοδικείου, την κατά τα παραπάνω ελαχιστοποίηση των περιπτώσεων ιδιάζουσας δωσιδικίας, τον υποβιβασμό σε πταίσματα ήσσονος απαξίας παραβάσεων ειδικών ποινικών νόμων, τον περιορισμό των αναβολών της δίκης με την πρόβλεψη χρόνου αναβολής και των προβαλλόμενων λόγων, την κατάργηση της αναστολής της για κακούργημα διαδικασίας σε περίπτωση απουσίας του γνωστής διαμονής κατηγορουμένου και τον εξορθολογισμό των ορίων του εκκλητού των αποφάσεων.

Στα μέτρα ενισχύσεως της θέσεως του κατηγορουμένου εντάσσονται : η οριοθέτηση των περιπτώσεων ανασυρσης της αρχειοθετημένης καταγγελίας και η θέσπιση προϋποθέσεων προόδου της διαδικασίας, η ουσιαστικοποίηση του δικαιώματος του κατηγορουμένου για αυτοπρόσωπη εμφάνιση στο δικαστικό συμβούλιο, η εξασφάλιση του δικαιώματος ακροάσεως στις διατηρούμενες (ελάχιστες) περιπτώσεις απευθείας κλήσεως, η εισαγωγή δυνατότητας ακυρώσεως διαδικασίας επί κακούργημάτων, η πρόβλεψη ιδιαίτερων δικασίμων μόνον για τους προσωρινά κρατούμενους και η αναγνώριση δικαιώματος ασκήσεως εφέσεως κατά αποφάσεων των δικαστηρίων ανηλίκων που επιβάλλουν αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα ή στερητική της ελευθερίας ποινή.

Στην άρση ενδοσυστηματικών δυσαρμονιών αποβλέπουν οι αφορώσες τα άρθρα 308 § 3, 315 και 402 ΚΠΔ παρεμβάσεις.

II

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα

Άρθρα 1, 2, 3, 4 και 5

Τα άρθρα αυτά αναφέρονται στον εκσυγχρονισμό του συστήματος ποινών και στηρίζονται στις προτάσεις τις οποίες κατέθεσε η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, στις 10.4.2008, στην απόφασή της για τα «Ζητήματα σχετικά με τα δικαιώματα των κρατουμένων και τις συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές». Στην με αριθμό 12 πρότασή της, η Επιτροπή τονίζει, ειδικότερα: «Συνιστάται η κατά το δυνατόν μείωση της χρήσης της στερητικής της ελευθερίας ποινής. Η φυλάκιση να παραμείνει ως ποινή μόνο για τα σοβαρά αδικήματα και για τους υπότροπους εγκληματίες σοβαρών αδικημάτων. Το μέτρο της προσωρινής κράτησης θα πρέπει να εφαρμόζεται με την μεγαλύτερη δυνατή φειδώ. Επιπλέον, συνιστάται επαναπροσέγγιση των ισχυουσών ποινών, απέναντι τουλάχιστον σε κάποιες κατηγορίες εγκλημάτων. Η Επιτροπή ζητά από την πολιτεία να καταβάλλει όλες τις προσπάθειες που απαιτούνται για την εφαρμογή όλης της υφιστάμενης νομοθεσίας περί εναλλακτικών μέτρων και ποινών, που η χρήση τους θα συνέβαλλε στην μείωση του σφραγιστικού πληθυσμού».

Σε αυτή την κατεύθυνση, προτείνονται οι ακόλουθες τροποποιήσεις στον Ποινικό Κώδικα:

A. Μετατροπή ποινής

Με το άρθρο 82 έχει εισαχθεί στον Ποινικό μας Κώδικα το σύστημα της μετατροπής των βραχυχρόνιων στερητικών της ελευθερίας ποινών, καθώς έχει κριθεί και έχει αποδειχθεί και από σχετικές μελέτες ότι οι βραχυχρόνιες ποινές δεν βοηθούν στη βελτίωση του δράστη, αλλά έχουν εντελώς αντίθετα αποτελέσματα, λόγω του συγχρωτισμού του στις φυλακές με άτομα, τα οποία έχουν τελέσει πολύ σοβαρότερα αδικήματα.

Στην πράξη, ωστόσο, έχει παρατηρηθεί ότι ενώ οι ποινές μετατρέπονται από τα δικαστήρια, τα οποία έτσι κρίνουν ότι ο συγκεκριμένος δράστης δεν είναι

επικίνδυνος για το κοινωνικό σύνολο, οι καταδικασθέντες φυλακίζονται, επειδή δεν έχουν να πληρώσουν την ποινή τους. Στη συγκεκριμένη, όμως περίπτωση, η παραμονή στη φυλακή είναι απολύτως αδικαιολόγητη, και άδικη. Όχι μόνο γιατί το ίδιο το δικαστήριο έχει κρίνει ότι δεν είναι αναγκαία η παραμονή στη φυλακή, αλλά και γιατί επιπλέον, μένοντας μέσα, στερούνται της δυνατότητας να εξοικονομήσουν χρήματα, ώστε να πληρώσουν ένα μέρος της ποινής τους, πέραν του γεγονότος ότι επιβαρύνουν το κοινωνικό σύνολο, το οποίο αναλαμβάνει τη σίτισή τους.

Στο σημείο αυτό το δίκαιό μας εμφανίζεται πολύ περισσότερο άκαμπτο από τα δίκαια άλλων ευρωπαϊκών χωρών, τα οποία προσφέρουν την ευκαιρία σταδιακής και μερικής καταβολής της χρηματικής ποινής μέσα σε ένα ευρύτερο χρονικό πλαίσιο. Η δυνατότητα αυτή προβλέπεται σήμερα και στο δικό μας δίκαιο, υπάρχουν όμως πολλές και δυσεκπλήρωτες προϋποθέσεις για την χορήγησή της. Ο ίδιος ο καταδικασθείς, άλλωστε, που συχνά παρίσταται και χωρίς δικηγόρο, πολλές φορές αγνοεί τα δικαιώματά του και δεν υποβάλλει σχετικό αίτημα. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η διαδικασία χορήγησης απλοποιείται σε σημαντικό βαθμό, ώστε η τμηματική καταβολή μέσα σε προθεσμία 2 έως 3 ετών, να χορηγείται σε κάθε περίπτωση που το δικαστήριο αντιλαμβάνεται είτε από την αποδεικτική διαδικασία, είτε αφού υποβάλλει ερώτημα στον καταδικασθέντα είτε και μετά από δικό του αίτημα, ότι αυτός αδυνατεί να καταβάλει το σύνολο του ποσού μετατροπής της ποινής.

Προβληματικός είναι εξάλλου στο δίκαιό μας και ο *θεσμός της μετατροπής της ποινής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας*, που αποτελεί έναν εναλλακτικό τρόπο έκτισης της ποινής ο οποίος προβλέφθηκε στη χώρα μας ήδη από το 1991, με πενιχρά, όμως, μέχρι στιγμής αποτελέσματα, παρά το γεγονός ότι σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως και στις ΗΠΑ, ο εναλλακτικός αυτός τρόπος έκτισης της ποινής -σε ορισμένες μάλιστα χώρες, όπως η Ελβετία, έχει προβλεφθεί ως κύρια ποινή- θεωρείται μία ουσιαστική απάντηση στα προβλήματα των βραχυχρόνιων στερητικών της ελευθερίας ποινών. Σε αυτό θεωρείται ότι παίζει κυρίαρχο ρόλο ο τρόπος με τον οποίο προβλέφθηκε στον Ποινικό μας Κώδικα. Ορθά έχει παρατηρηθεί (βλ. *Παπαχαράλαμπος*, ΣυστΕρμΠΚ, σ. 1099, *Τζαννετάκη*, Η εισαγωγή του θεσμού της κοινωφελούς εργασίας στην Ελλάδα. Μια θνησιγενής ποινή; ΝοΒ 1993, σ. 434 επ.) ότι ο αριθμός των ωρών παροχής κοινωφελούς εργασίας είναι ως μέγεθος υπερβολικά υψηλός και γίνεται στην πράξη ουτοπικός. Όταν οι ώρες κοινωφελούς εργασίας μπορούν να φθάσουν ακόμη και τις 4000, το μέτρο εμφανίζεται πλέον

ελάχιστα θελκτικό, ενώ ταυτόχρονα αναιρείται η ίδια η φιλοσοφία της θέσπισής του, ως θεσμού που μπορεί να βοηθήσει στην ομαλή κοινωνική ένταξη του καταδίκου. Δεν απέχει από την πραγματικότητα η επισήμανση ότι με τη συγκεκριμένη μορφή που έχει λάβει ο θεσμός στον ελληνικό νόμο προορίζεται για ανέργους και για τη διατήρησή τους ως τέτοιους (Βλ. *Τζαννετάκη, ό.π.*).

Από την άλλη πλευρά και οι συνέπειες της ελλιπούς εκτέλεσης της κοινωφελούς εργασίας εμφανίζονται σε σημαντικό βαθμό ανελαστικές. Η επιτυχής ολοκλήρωση της ποινής παροχής κοινωφελούς εργασίας απαιτεί βαθμό αυτοπειθαρχίας που ο μεγάλος αριθμός των δραστών συχνά δεν έχει. Η ελαστικότητα, εντός σαφών ορίων, είναι αναγκαία προκειμένου να αποφευχθεί η επιστροφή των καταδικασθέντων στη φυλακή «από την πίσω πόρτα».

Για τους λόγους αυτούς, μειώνονται οι ώρες κοινωφελούς εργασίας σε λογικά επίπεδα και γίνεται πιο ελκυστική η εκτέλεσή της με την πρόβλεψη σειράς μέτρων, κλιμακούμενης βαρύτητας, ώστε ως έσχατο και όχι ως μοναδικό μέτρο να προβλέπεται η έκτιση της στερητικής της ελευθερίας ποινής.

Β. Αναστολή εκτέλεσης της ποινής

Η αναστολή εκτέλεσης της ποινής είναι ένας θεσμός που εφαρμόζεται με επιτυχία στη χώρα μας ειδικά στους πρωτόπειρους εγκληματίες, οι οποίοι δεν κρίνεται σκόπιμο να μπαίνουν στη φυλακή, όταν πρόκειται να εκτίσουν ποινές φυλάκισης. Αντίθετα, άλλα μέτρα κρίνονται πολύ πιο αποτελεσματικά, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπουν στον καταδικασθέντα να παραμείνει στην οικογένεια και στην εργασία του, να συνειδητοποιήσει την ένταση της προσβολής που προκάλεσε και να αποκαταστήσει τη βλάβη που έχει προκληθεί στο θύμα. Οι αλλαγές που επιχειρούνται στα άρθρα 99 παρ. 1, 100 και 100Α ΠΚ, αποβλέπουν σε αυτό ακριβώς το αποτέλεσμα, αξιοποιώντας την πλούσια ευρωπαϊκή εμπειρία σε ό,τι αφορά τις εναλλακτικές μορφές έκτισης των ποινών. Οι διατάξεις των άρθρων 101 επ. ΠΚ, που δεν τροποποιούνται ισχύουν πλέον και για τις δύο μορφές αναστολής εκτέλεσης της ποινής, όπως προβλέπονται στα νέα άρθρα 99 παρ. 1 και 100 ΠΚ.

Γ. Υπό όρους απόλυση

Ένας θεσμός όπου επίσης απαιτείται νομοθετική επέμβαση είναι αυτός της υπό όρους απόλυσης. Ήδη, στο άρθρο 82 παρ. 2 εδ. β' ΠΚ προβλέπεται η μερική έκτιση της ποινής και η μετατροπή του υπολοίπου της σε χρηματική ποινή. Η διάταξη αυτή, που εισήγαγε και στη χώρα μας το θεσμό της μερικής έκτισης της ποινής, ο οποίος ισχύει σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη, στηρίζεται αρχικά στη σωστή προσέγγιση

ότι η μερική έκτιση ποινών που δεν είναι μετατρέψιμες, μπορεί να έχει τελικά για τον καταδικασθέντα πολύ πιο ευνοϊκά αποτελέσματα από ότι η παραμονή του στη φυλακή για να εκτίσει εκεί το σύνολο της ποινής του.

Ωστόσο, με τον τρόπο που προβλέφθηκε, ουσιαστικά, είναι ανεφάρμοστη, αφού, με βάση το άρθρο 105 ΠΚ, ο δράστης αποφυλακίζεται με υπό όρους απόλυση κατά κανόνα μόλις συμπληρώσει τα 2/5 της ποινής του, δηλαδή πολύ πριν φθάσει στο μισό της ποινής, το οποίο προβλέπει το άρθρο 82 παρ. 2 εδ. β. Το πρόβλημα αυτό αντιμετωπίζεται με την παρούσα πρόταση, ώστε ο θεσμός της μερικής έκτισης να μπορέσει να λειτουργήσει και στη χώρα μας.

Δ. Κατ' οίκον έκτιση της ποινής

Η κατ' οίκον έκτιση της ποινής προβλέπεται ήδη στο άρθρο 56 εδ. β' ΠΚ για άτομα που έχουν καταδικασθεί σε ποινή φυλάκισης για οφειλές προς το Δημόσιο ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και έχουν υπερβεί το εβδομηκοστό πέμπτο έτος της ηλικίας τους. Η ρύθμιση όμως αυτή φαίνεται ορθό να επεκταθεί σε όλα τα άτομα τα οποία έχουν καταδικασθεί σε ίδια ποινή (δηλαδή σε ποινή φυλάκισης) και έχουν υπερβεί το ηλικιακό αυτό όριο, αφού η παραμονή τους στη φυλακή μετά το 75^ο έτος της ηλικίας τους εμφανίζεται απλώς ως πράξη εκδίκησης από την πλευρά της πολιτείας. Ωστόσο, το προνόμιο αυτό μπορεί να μην χορηγηθεί στο δράστη, αν κριθεί ότι η κατ' οίκον έκτιση της ποινής δεν αρκεί για να τον αποτρέψει από την τέλεση άλλων αντίστοιχης βαρύτητας εγκλημάτων.

Ε. Ευεργετικός υπολογισμός της ποινής

Με το ισχύον καθεστώς, προβλέπεται ο ευεργετικός υπολογισμός ημερών ποινής λόγω εργασίας (άρθρο 46 του Σωφρονιστικού Κώδικα, ν. 2776/1999). Με το Σχέδιο Νόμου, προτείνεται ο ευεργετικός υπολογισμός ημερών ποινής και για ορισμένες κατηγορίες βαρέως πασχόντων κρατουμένων, καθώς και για τις μητέρες που κρατούνται μαζί με τα ανήλικα (μέχρι 3 ετών) παιδιά τους. Το προνόμιο αυτό οφείλει η Πολιτεία να το παράσχει στις άνω κατηγορίες κρατουμένων, οι οποίοι αδυνατούν να εργασθούν στο κατάστημα κράτησης και να επιτύχουν έτσι την ταχύτερη απόλυσή τους.

Άρθρο 6

Με το άρθρο 14 του ν. 2721/1999 προστέθηκε η παρ. 2 του άρθρου 379 ΠΚ, που προβλέπει την απαλλαγή από την ποινή του υπαιτίου υπεξαίρεσης σε βαθμό

πλημμελήματος, ο οποίος ικανοποιεί τον ζημιωθέντα μέχρι την έκδοση της οριστικής απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. Εξάλλου με το άρθρο 27 του ν. 3346/2005 τροποποιήθηκε η παρ. 2 του άρθρου 393 ΠΚ, σύμφωνα με την οποία απαλλάσσεται από την ποινή ο υπαίτιος πλημμεληματικών πράξεων φθοράς ξένης ιδιοκτησίας (εξαιρέσει ορισμένων περιπτώσεων), απάτης, απάτης με υπολογιστή, απάτης περί τις ασφάλειες, απιστίας, τοκογλυφίας και αισχροκέρδειας, εφόσον ικανοποιεί πλήρως τον ζημιωθέντα μέχρι την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο. Με τις ως άνω ρυθμίσεις ουσιαστικού ποινικού δικαίου εισήχθη στο ποινικό μας σύστημα ο θεσμός της ποινικής συνδιαλλαγής, ο οποίος κατά την εκπεφρασμένη βούληση του νομοθέτη *«επιτυγχάνει την επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κοινωνική ισορροπία, αμβλύνει την ανησυχία της κοινωνίας, που έχει προκαλέσει η συμπεριφορά του δράστη, τονώνει το αίσθημα ασφάλειας απέναντι στο δίκαιο, εμπλουτίζει την ιδέα της επιείκειας και της συμφιλίωσης, δεδομένου ότι η κοινωνία ή ακόμη και ο ίδιος ο παθών σε πολλές περιπτώσεις ελαφράς ή και μέσης βαρύτητας εγκλημάτων δεν ζητούν την επιβολή ποινής»* (βλ. Εισηγητική Έκθεση του ν. 2721/1999 σε ΚΝοΒ 1999, 1020 επ.).

Το πλέγμα των διατάξεων της ποινικής συνδιαλλαγής, όπως ισχύει σήμερα, είναι κατ' αρχάς ελλιπές, αφού για την ταυτότητα του λόγου η δυνατότητα αποκατάστασης της ζημίας θα έπρεπε να προβλέπεται και σε ορισμένα άλλα πλημμελήματα μικρής ή μέσης βαρύτητας, όπως η κλοπή, η απρόκλητη φθορά ξένης ιδιοκτησίας η αποδοχή και διάθεση προϊόντων εγκλήματος και η παραπλάνηση ανηλίκων σε χρέη. Περαιτέρω τα χρονικά όρια της ποινικής συνδιαλλαγής εμφανίζουν αδικαιολόγητες αποκλίσεις, αφού στη μεν υπεξαίρεση η αποκατάσταση της ζημίας εκτείνεται μέχρι την έκδοση της πρωτόδικης απόφασης (άρθρο 379 παρ. 2 ΠΚ), στα δε πλημμελήματα της φθοράς, της απάτης (κοινής, με υπολογιστή και περί τις ασφάλειες), απιστίας, τοκογλυφίας και αισχροκέρδειας πρέπει να ολοκληρωθεί μέχρι την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο (άρθρο 393 παρ. 2 ΠΚ).

Η ρύθμιση του άρθρου 393 παρ. 2 ΠΚ εξυπηρετεί την επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας, αφού απαλλάσσει τα ποινικά δικαστήρια από την εκδίκαση υποθέσεων, που ουσιαστικά έχουν διευθετηθεί με την ικανοποίηση των οικονομικών αξιώσεων του ζημιωθέντος, επί πλέον δε παρέχει ένα πρόσθετο κίνητρο στον κατηγορούμενο να ικανοποιήσει εγκαίρως τον παθόντα και να μην αναμένει καιροσκοπικά την εξέλιξη της σε βάρος του ποινικής διαδικασίας. Με την

προτεινόμενη ρύθμιση εξασφαλίζεται ένα διευρυμένο και ομοιογενές πεδίο εφαρμογής του θεσμού της ποινικής συνδιαλλαγής επί πλημμελημάτων.

Στα κακουργήματα υπό το ισχύον καθεστώς δεν προβλέπεται δυνατότητα ποινικής συνδιαλλαγής, η δε αποκατάσταση της ζημίας μπορεί να συντελεσθεί μόνο μέσω του θεσμού της έμπρακτης μετάνοιας υπό τις αυστηρές προϋποθέσεις του άρθρου 379 παρ. 1 ΠΚ (: εντελής ικανοποίηση του ζημιωθέντος οικειοθελώς και πριν από την εξέταση του υπαιτίου από τις αρχές). Η έμπρακτη μετάνοια διατηρείται με την προτεινόμενη ρύθμιση ως λόγος εξαλείψεως του αξιοποίνου για όλα τα κακουργήματα, για τα οποία ισχύει σήμερα (κλοπή, υπεξαίρεση, απάτη, απιστία και τοκογλυφία), όμως για λόγους νομοτεχνικούς καταστρώνεται σε δύο αυτοτελείς διατάξεις, που τίθενται στο τέλος των κεφαλαίων κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας, καταργουμένων των ειδικών διατάξεων των άρθρων 393 παρ. 1 και 404 παρ. 5 ΠΚ.

Βάσει των ανωτέρω, επί κακουργημάτων σε ένα πρώτο στάδιο, που έχει ως απότατο όριο την εξέταση του υπαιτίου από τις αρχές, η εντελής ικανοποίηση του παθόντος εξαλείφει το αξιοπίνο της πράξης, εφόσον ο υπαίτιος έχει εκδηλώσει φρονηματική μεταστροφή (οικειοθελές της έμπρακτης μετάνοιας). Ωστόσο κρίνεται αναγκαίο υπό το πρίσμα των σκοπών της συνδιαλλαγής, να παρασχεθεί στον υπαίτιο κακουργήματος μία δεύτερη ευκαιρία για αποκατάσταση της ζημίας, ακόμη και όταν αυτή δεν συνοδεύεται από τη «μετάνοια», στην οποία στηρίζεται ο αποκλεισμός του αξιοποίνου.

Με αυτές τις σκέψεις προτείνεται να θεσπισθεί και επί κακουργημάτων ένας λόγος απαλλαγής από την ποινή στα πρότυπα των ρυθμίσεων των άρθρων 379 παρ. 2 και 393 παρ. 2 ΠΚ, χωρίς δηλαδή να απαιτούνται οι αυστηρές προϋποθέσεις του άρθρου 379 παρ. 1 ΠΚ. Λόγω της βαρύτητας των κακουργηματικών πράξεων κρίνεται εύλογο η δυνατότητα ατιμωρητί συνδιαλλαγής να περιορισθεί στη φάση της προκαταρκτικής εξέτασης έτσι ώστε αφενός να συντελείται εγκαίρως η ικανοποίηση του παθόντος και αφετέρου να εξοικονομείται η επακολουθούσα μετά την ποινική δίωξη κυρία ανάκριση. Μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης, ως μόνη διέξοδος απομένει η προτεινόμενη δικονομική διαδικασία συνδιαλλαγής του άρθρου 308B ΚΠΔ, η οποία οδηγεί στην επιβολή σημαντικά μειωμένης ποινής. Η προτεινόμενη δυνατότητα αποκατάστασης της ζημίας χωρίς την επιβολή ποινής ακόμη και μετά την εξέταση από τις αρχές δεν στερείται πρακτικής αξίας, διότι συχνά ο υπαίτιος πληροφορείται το πρώτον το μέγεθος της ζημίας όταν λαμβάνει αντίγραφο από την

ποινική δικογραφία κατά την κλήση του προς παροχή εξηγήσεων. Σημειώνεται ότι κατά σύμφωνη με το πνεύμα της προτεινόμενης ρύθμισης ερμηνεία η δυνατότητα αποκατάστασης της ζημίας παρέχεται και κατά τη διάρκεια της ΕΔΕ ή της αστυνομικής προανάκρισης ή του διενεργούμενου από το Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης ελέγχου, που υποκαθιστούν την προκαταρκτική εξέταση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Τροποποιήσεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας

Άρθρα 8, 12 και 18

Οι προτεινόμενες με τα άρθρα 8, 12 και 18 του σχεδίου νόμου μεταβολές, στοχεύουν προεχόντως σε μια λελογισμένη επιτάχυνση των ρυθμών της προδικασίας. Δικαιοκρατικά, εισάγονται δικλείδες ασφαλείας που εγγυώνται την ορθή διεξαγωγή του προανακριτικού ή ανακριτικού έργου και δογματικά εκτιμώνται η ακριβής φύση του διαδικαστικού σταδίου και τα δρώντα σε αυτό δικαστικά όργανα. Ειδικότερα :

(i) Εξομοιώνεται ο χρόνος διενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης και προανάκρισης καθώς και η παράτασή του. Η παράταση επιφυλάσσεται για εξαιρετικές περιπτώσεις και ως τέτοιες νοούνται οι συνδεόμενες με την αποδεικτική πολυπλοκότητα της συγκεκριμένης υποθέσεως ή των πράξεων που πρέπει να διενεργηθούν κατά την προκαταρκτική εξέταση και προανάκριση ή η υπερφόρτωση όλων των προανακριτικών υπαλλήλων. Διευκρινίζεται με σαφήνεια ότι ο όρος «διάρκεια» στη μεν προκαταρκτική εξέταση αφορά όλο το διάστημα από την περιέλευση της καταγγελίας στην αρμόδια εισαγγελική αρχή έως ότου η τελευταία ολοκληρώσει το έργο της σε αυτή τη φάση με την αρχειοθέτηση (ή απόρριψή της) ή την κίνηση της ποινικής δίωξης, στην δε προανάκριση από την παραγγελία του εισαγγελέα μέχρι την κατά το άρθρο 245 ΚΠΔ ουσιαστική περάτωσή της. Είναι σαφές ότι μόνον ένας τέτοιος εννοιολογικός προσδιορισμός μπορεί να εξασφαλίσει την σκοπιμότητα και ουσιαστικότητα των εισαγόμενων χρονικών περιορισμών (βλ. *Α. Μαργαρίτη*, Προκαταρκτική εξέταση - προανάκριση : Θεωρητικές συμβολές - πρακτικές εφαρμογές, ΠοινΔικ 2007, 596 επ.).

(ii) Το φαινόμενο παραμονής υποθέσεων στα αντίστοιχα γραφεία, χωρίς αυτό να δικαιολογείται από τη σοβαρότητα της υποθέσεως, δεν είναι σπάνιο. Εξάλλου, η μεν παρεχόμενη δυνατότητα τμηματικής παρατάσεως διηύρυνε τη διάρκεια ο δε όρος «συμπληρωματική» ανάκριση ήταν ασαφής. Με τη νέα μορφή της διατάξεως επιχειρείται εξορθολογισμός του πράγματος: ο ισχύων χρονικός περιορισμός μειώνεται, κριθείς ως ιδιαίτερα μεγάλης εκτάσεως, καταργείται η δυνατότητα τμηματικής παρατάσεως και ορίζεται ότι μπορεί να υπάρξει μόνο εφάπαξ παράταση, τέλος δε, αποσαφηνίζεται ότι συμπληρωματική είναι η διατασσόμενη από το συμβούλιο περαιτέρω ανάκριση (βλ. *Α. Μαργαρίτη*, Οι δικονομικού περιεχομένου διατάξεις του ν. 2721/1999, *Υπερ* 1999, 1485 επ.).

(iii) Οι παρεμβάσεις στα άρθρα 308 και 309 ΚΠΔ ουσιαστικοποιούν την προηγούμενη μεταβολή, εισάγοντας χρονικό περιορισμό για τον εισαγγελέα, προς υποβολή προτάσεως και το συμβούλιο προς έκδοση βουλεύματος.

Ειδικότερα για την *επερχόμενη στο άρθρο 309 παρ. 2 ΚΠΔ μεταβολή* (άρθρο 18 παρ. 2 σχεδίου νόμου), διευκρινίζονται τα παρακάτω: Από τη γραμματική διατύπωση της ισχύουσας σήμερα ρύθμισης δεν καταλείπονται αμφιβολίες ως προς το ότι η αποδοχή του αιτήματος για αυτοπρόσωπη εμφάνιση οφείλει να αποτελεί τον κανόνα και η απόρριψή του την εξαίρεση. Ωστόσο, το αντίθετο σχήμα κυριάρχησε στη νομολογία του Αρείου Πάγου, ο οποίος σταθερά δέχεται ότι για την απόρριψη του σχετικού αιτήματος αρκεί η (στερεότυπη και γενικόλογη) αιτιολογία ότι ο αιτών έχει ήδη εκθέσει (: στην απολογία -στο υπόμνημα- στην έκθεση ασκήσεως του ενδίκου μέσου) επαρκώς τις απόψεις του (ενδεικτικά: ΑΠ 1253/1998, ΠoinXρον 1999. 688, ΑΠ 1379/1998, ΠoinXρον 1999.732, ΑΠ 1666/1998, ΠoinXρον 1999.354, ΑΠ 924/1999, ΠoinXρον 2000. 429, ΑΠ 478/2000, ΝοΒ 2000. 1309, ΑΠ 1601/2001, ΠραξΛογΠΔ 2001.464). Είναι προφανές ότι αυτή η νομολογιακή πορεία δεν μπορεί να επικροτηθεί για περισσότερους από έναν λόγους: Η προφορική απολογία ή το απολογητικό υπόμνημα αποτελούν το συνήθως συμβαίνον στο χώρο της κύριας ανάκρισης. Τούτο είχε υπόψη του ο νομοθέτης και εντούτοις προχώρησε στη θέσπιση της ρύθμισης. Η εκτίμηση ότι η αμυντική προσπάθεια έχει εξαντληθεί και άρα η αυτοπρόσωπη εμφάνιση είναι περιττή, παρουσιάζεται πάντοτε επισφαλής. Όχι μόνον γιατί μεσολαβεί η σχετική εισαγγελική πρόταση αλλά και διότι το περιεχόμενο των υπερασπιστικών ισχυρισμών (πραγματικών και νομικών) δεν μπορεί ποτέ να προεξοφληθεί. Το προσωπικόν της εμφανίσεως δεν μπορεί

να αναπληρωθεί με έγγραφη υποστήριξη των απόψεων. Ακόμη, όμως, και αν ήθελε αγνοήσει κανείς τα παραπάνω, παραμένει η ουσιώδης δογματική αντίρρηση: ένας τέτοιος τρόπος εφαρμογής της διατάξεως αντιτίθεται ευθέως τόσο στην αρχή της ισότητας των όπλων (: ο εισαγγελέας παρίσταται στο συμβούλιο -ο κατηγορούμενος όχι), όσο και στο γενικότερο δικαίωμα ακροάσεως (: αδυναμία διατυπώσεως των απόψεων ενώπιον του αποφασίζοντος συμβουλίου). Παραβιάζονται, έτσι, αυξημένης τυπικής ισχύος επιταγές (: άρθρα 20 Συντ. και 6 ΕΣΔΑ) , καθιστώντας έτσι έκθετη τη χώρα μας απέναντι στη νομολογία του ΕΔΔΑ.

Η νομοθετική παρέμβαση καθίσταται αναγκαία. Με τη νέα πρόβλεψη, είναι υποχρεωτική η εμφάνιση στο συμβούλιο του συνηγόρου του διαδίκου και σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να επιτραπεί και η εμφάνιση και του ιδίου του αιτούντος διαδίκου. Σε υποθέσεις σε βαθμό κακουργήματος, εάν ο αιτών δεν έχει συνηγόρο διατάσσεται υποχρεωτικά η εμφάνισή του. Με το σχήμα αυτό καθιερώνεται, επομένως, οπωσδήποτε είτε η εμφάνιση του συνηγόρου είτε και του ιδίου του αιτούντος στο συμβούλιο και δίνεται έτσι η δυνατότητα διατυπώσεως των απόψεών τους ενώπιον του αποφασίζοντος συμβουλίου, και έτσι γίνεται σεβαστό το δικαίωμα ακροάσεως (για τα παραπάνω βλ. ενδεικτικά : *Θ. Δαλακούρα*, Υπερ 1992. 429 επ., *Α. Καρράς*, ΠοινΧρον 1967. 126 επ., *Α. Μαργαρίτη*, Εμβάθυνση στην Ποινική Δικονομία 2006, σ. 582 επ. , *Α. Τζαννετή*, ΠοινΧρον 1999 . 10 επ.).

Άρθρα 9 παρ. 1, 10 παρ. 4, 13 και 14

Το πρόβλημα της εκδικάσεως των ποινικών υποθέσεων μέσα σε λογική προθεσμία συνάπτεται όχι μόνο με τη διάρθρωση της προδικασίας αλλά και με την οργάνωση της διαδικασίας στο ακροατήριο. Με άλλα λόγια, συνάπτεται μεν με τον τρόπο παραπομπής του κατηγορουμένου, αλλά ολοκληρώνεται τελικά με τη σύνθεση και την αρμοδιότητα των δικαστηρίων στα οποία ανατίθεται η εκδίκασή τους. Στην προσπάθεια της (χωρίς μείωση των δικαιοκρατικών κεκτημένων) επιταχύνσεως της διαδικασίας, η δεύτερη πλευρά του θέματος οφείλει να επαναπροσδιοριστεί .

Ειδικότερα :

Με το υπάρχον σήμερα καθεστώς η εκδίκαση των κακουργημάτων σε πρώτο μεν βαθμό ανήκει στα τριμελή εφετεία και τα Μ(ικτά) Ο(ρκωτά) Δ(ικαστήρια), σε δεύτερο δε βαθμό στα πενταμελή εφετεία και στα Μ(ικτά) Ο(ρκωτά) Ε(φετεία). Η εκδίκαση των πλημμελημάτων ακολουθεί ένα σχήμα περισσότερο περίπλοκο, αφού : ορισμένα από αυτά (: τα τελούμενα από πρόσωπα ιδιάζουσας δωσιδικίας) ανήκουν σε πρώτο βαθμό στα τριμελή και σε δεύτερο βαθμό στα πενταμελή εφετεία, άλλα υπάγονται στην αρμοδιότητα του τριμελούς πλημμελειοδικείου σε πρώτο και του τριμελούς εφετείου σε δεύτερο βαθμό, ενώ τα υπόλοιπα αποτελούν ύλη του μονομελούς σε πρώτο και τριμελούς πλημμελειοδικείου σε δεύτερο βαθμό.

Η διαμορφωθείσα σήμερα σε πρακτικό επίπεδο κατάσταση είναι κοινός τόπος : ο ρυθμός εκδικάσεως των κακουργημάτων είναι αρκετά βραδύς , αλλά και ο αντίστοιχος των πλημμελημάτων δεν είναι ο επιθυμητός. Σ' αυτό το φαινόμενο κανείς από τους συλλειτουργούντες παράγοντες δεν μπορεί να μην επιδείξει την αναγκαία ευαισθησία. Οι δυνατότητες νομοθετικής προσεγγίσεως του προβλήματος είναι περισσότερες από μία, κινούμενες ανάμεσα σε ακραίες και σε ενδιάμεσες εκδοχές. Ακραία εκδοχή θα ήταν η καθιέρωση μονομελούς συνθέσεως επί κακουργημάτων (: «μονομελές εφετείο κακουργημάτων») και η ανάθεση της εκδικάσεως όλων των πλημμελημάτων σε πρώτο βαθμό στα μονομελή και σε δεύτερο βαθμό στα τριμελή πλημμελειοδικεία. Ενδιάμεση εκδοχή θα ήταν η διατήρηση κατά βάση του σημερινού σχήματος, εμπλουτισμένου όμως με νομοθετικές παρεμβάσεις που πολλαπλασιάζουν την αποτελεσματικότητά του.

Στο παρόν στάδιο δεν προτιμήθηκαν οι ακραίες εκδοχές, χωρίς πάντως να αποκλειστεί οριστικά το ενδεχόμενο να υιοθετηθούν μελλοντικά. Οι επιφυλάξεις για τον τρόπο λειτουργίας των μονομελών συνθέσεων κυρίως επί κακουργημάτων, σε συνδυασμό με την ελπίδα αποδόσεως των άλλων μέτρων αποτέλεσαν τον κύριο ανασταλτικό παράγοντα. Η ανάθεση της εκδικάσεως (σε πρώτο και δεύτερο βαθμό) όλων των πλημμελημάτων στα πλημμελειοδικεία, δεν υιοθετήθηκε τελικά, προεχόντως για να αποφευχθεί η υπερφόρτωση της ύλης των δικαστών του πρώτου βαθμού, στους οποίους, με άλλη πρόβλεψη, μεταφέρεται, προς αποφόρτωση της ύλης των δικαστών του δεύτερου βαθμού, και η αρμοδιότητα περατώσεως της κύριας ανακρίσεως.

Το προτεινόμενο τελικά σχήμα διατηρεί μεν τη δομή του σημερινού, αυτή όμως η δομή αναμορφώνεται. Έτσι, με τροποποίηση των άρθρων 112 και 114 ΚΠΔ (άρθρο 10 παρ. 4 σχεδίου νόμου), αυξάνεται η αρμοδιότητα του μονομελούς πλημμελειοδικείου προς ελάφρυνση του τριμελούς πλημμελειοδικείου [: στο τριμελές υπάγονται κατ' αρχήν τα τιμωρούμενα με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους πλημμελήματα (όπως είναι η αντίσταση, άρ. 167 Π.Κ., όλα τα περί την απονομήν της δικαιοσύνης πλημμελήματα, πολλά από τα υπηρεσιακά πλημμελήματα, άρ. 235-237 Π.Κ., η ψευδής βεβαίωση, άρ. 242 Π.Κ., τα πλείστα κατά της γενετήσιας ελευθερίας, κ.ά.), αλλά και άλλα σοβαρά πλημμελήματα, όπως η παράβαση καθήκοντος, άρ. 259 Π.Κ., η ανθρωποκτονία από αμέλεια, άρ. 302 Π.Κ., η συκοφαντική δυσφήμιση δια του τύπου]. Το αποτέλεσμα είναι η επιτάχυνση της διαδικασίας, η τόνωση του συναισθήματος ευθύνης του δικαστή και η αποφόρτωση της πλημμεληματικής ύλης των εφετείων. Συνακόλουθα, τα τελευταία (: ποινικά εφετεία), συνεκτιμωμένου και του γεγονότος ότι παύουν να έχουν εκτεταμένες προδικαστικές αρμοδιότητες, μπορούν να ενασχοληθούν, σχεδόν αποκλειστικά, με την εκδίκαση των κακουργημάτων.

Οι υπόλοιπες μεταβολές των άρθρων 43, 244 και 245 ΚΠΔ υπακούουν στην ως άνω θεμελιακή μεταβολή της αρμοδιότητας μονομελών και τριμελών πλημμελειοδικείων. Ειδικότερα η μεταβολή του άρθρου 245 § 3 ΚΠΔ υπακούει στην επερχόμενη κατάργηση της προανάκρισης επί πλημμελημάτων αρμοδιότητας μονομελούς πλημμελειοδικείου.

Άρθρο 9 παρ. 2

Η ανάσυρση της δικογραφίας που είχε αρχειοθετηθεί και η άσκηση ποινικής δίωξης, λόγω προσκομιδής ή επίκλησης νέων στοιχείων ή περιστατικών, αποτελεί ανεπίτρεπτο αιφνιδιασμό του φερόμενου ως εμπλεκόμενου. Επιβάλλεται η κλήτευσή του προς παροχή συμπληρωματικών εξηγήσεων, αφού του τεθούν υπόψη τα προκύψαντα νέα περιστατικά ή στοιχεία, ώστε να έχει τη δυνατότητα ακρόασης και αντίκρουσής τους. Η διαδικασία αυτή θα είναι επωφελής και για τον επεξεργαζόμενο τη δικογραφία εισαγγελέα, ώστε να εκτιμήσει συνολικά το όλο αποδεικτικό υλικό και να αχθεί σε ασφαλέστερη κρίση.

Άρθρο 10 παρ. 1, 2, 3

Η διάταξη του άρθρου 111 του ΚΠΔ αντικαθίσταται με το προτεινόμενο περιεχόμενο για λόγους εναρμόνισης με τις επερχόμενες στον ποινικό κώδικα τροποποιήσεις, συμβατότητας με συνταγματικές επιταγές και αποσαφήνισης ερμηνευτικών προβλημάτων.

Ειδικότερα:

(i) Καταργείται η παρ. 6 λόγω της καταργήσεως των διατάξεων των άρθρων 316, 317, 318, 319, 320 και 321 του Ποινικού Κώδικα (μονομαχία).

(ii) Η τελευταία περίπτωση (παράγραφος 7 της ισχύουσας διάταξης) περιορίζει τον κύκλο των προσώπων ιδιάζουσας δωσιδικίας μόνο στους δικαστικούς λειτουργούς και όπως είναι φυσικό και στους δικηγόρους και τα μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Ως προς όλους αυτούς, όπως αναφέρεται στην από 16.5.1950 Εισηγητική Έκθεση Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, *«δικαιολογείται η παρέκκλιση από των συνήθων κανόνων της δικαιοδοσίας, λόγω της συνυπηρεσίας αυτών μετά των αποτελούντων το συνήθως καθ' ύλην αρμόδιον δικαστήριο»*. Για τα άλλα πρόσωπα που αναφέρονται στην ισχύουσα διάταξη ο θεσμός της ιδιάζουσας δωσιδικίας δεν ανταποκρίνεται στις αντιλήψεις για την ίση μεταχείριση όμοιων περιπτώσεων του άρθρου 4 του Συντάγματος και αποβαίνει προνόμιο, ως μη έδει, ορισμένων κατηγοριών κρατικών και άλλων λειτουργών ή και επαγγελματικών τάξεων. Για το λόγο αυτό καταργούνται οι σχετικές διατάξεις νόμων, όπως λ.χ. οι διατάξεις των άρθρων 36 του Κώδικα Συμβολαιογράφων (ν. 2803/2000), 39 του ν. 3086/2002 περί Ν.Σ.Κ., 40 παρ. 2 του ν. 1481/1984 περί ΕΛ.ΑΣ., 145 παρ. 1 του Κώδικα Δήμων & Κοινοτήτων (ν. 3463/2006), 8 του ν. 3772/2009 περί Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας, 3 εδ. ε' του ν. 3074/2002 Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης και Βοηθεί αυτού, οι οποίες ρυθμίζουν αλλιώς τη δωσιδικία προσώπων. Σύστοιχα προτείνεται η τροποποίηση του άρθρου 112 παρ. 2 για την αρμοδιότητα εκδίκασης των πταισμάτων των προσώπων ιδιάζουσας δωσιδικίας.

(iii) Τέλος, στην ισχύουσα παράγραφο 8 ο όρος «πολυμελές πρωτοδικείο» αντικαθίσταται με τον όρο «πρωτοδικείο», ώστε στον τελευταίο να υπαχθεί και το μονομελές πρωτοδικείο.

Διευκρινίζεται ότι η μεταβολή του άρθρου 111 ΚΠΔ περιορίζεται σε συγκεκριμένες επιδιώξεις και δεν συνδέεται με τη προβληματική γενικότερης αναμόρφωσης της αρμοδιότητας των ποινικών δικαστηρίων, ζήτημα που δεν μπορεί

να αντιμετωπιστεί στα πλαίσια αυτού του νομοσχεδίου και ιδίως στο συγκεκριμένο αντικείμενο που έχει τεθεί προς μελέτη και πρόταση. Άλλωστε το ζήτημα αυτό αποτελεί κατά βάση ύλη της λειτουργούσας ήδη Επιτροπής ανασύνταξης του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 11

1. Με την προτεινόμενη ρύθμιση της παρ.1, απλουστεύεται η διαδικασία καθαρογραφής των αποφάσεων των ποινικών δικαστηρίων και εξοικονομείται χρόνος για την άσκηση των λοιπών καθηκόντων των δικαστικών υπαλλήλων.

2. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ) και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ) περιέχουν θεμελιώδη δικαιώματα, με τα οποία ολοκληρώνεται με επάρκεια η προστασία των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου (αλλά και γενικότερα των διαδίκων) και δημιουργείται έτσι μια συμπαγής ομπρέλα προστασίας που ευθυγραμμίζεται με τα ισχύοντα στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο. Η νομολογιακή πρακτική των δικαστηρίων έχει επιδείξει μία διστακτικότητα στην πρακτική ενσωμάτωσης της προστασίας σοβαρών θεμελιωδών δικαιωμάτων (όπως π.χ. της δίκαιης δίκης, του τεκμηρίου αθωότητας, του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης κ.λπ.) με αποτέλεσμα να καταδικάζεται η χώρα μας με ανησυχητική συχνότητα από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου [βλ. μεταξύ πολλών άλλων, τις αποφάσεις *Perlala κατά Ελλάδος* της 22.2.07, *Παραπονιάρης κατά Ελλάδος* της 25.9.08, *Καραβελατζής κατά Ελλάδος* της 16.4.09, *Τσότσος κατά Ελλάδος* της 30.4.09, *Elyasin κατά Ελλάδος* της 28.5.09, *Poronitsi κατά Ελλάδος* της 14.1.10]. Να σημειωθεί ότι στο χρονικό διάστημα από 1959-2008 η χώρα μας είναι 8η χώρα στο Συμβούλιο της Ευρώπης (που έχει ως μέλη μέχρι σήμερα 47 χώρες) σε αριθμό καταδικαστικών αποφάσεων από το ΕΔΔΑ, 3η χώρα σε παραβιάσεις του εύλογου χρόνου εκδίκασης των υποθέσεων, 7η σε παραβιάσεις του θεμελιώδους δικαιώματος της δίκαιης δίκης, 1η σε παραβιάσεις του άρθρου 9 της ΕΣΔΑ και 9η σε παραβιάσεις του άρθρου 10. Από δε τις υποθέσεις που εκδικάζονται στην ουσία από το Δικαστήριο του Στρασβούργου μόνον το 2,3 % είναι απαλλακτικές (βλ. NoB, τομ. 57 (2009), σελ. 2025 επ.)

Με την προσθήκη, με την παρ. 2 του άρθρου 11 του σχεδίου νόμου, στις απόλυτες ακυρότητες και της παραβίασης των προστατευομένων δικαιωμάτων από τις ανωτέρω διεθνείς συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις οποίες έχει επικυρώσει

η χώρα μας και οι διατάξεις τους υπερισχύουν των κοινών νόμων (άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος), αποκαθίσταται πλήρως η εμπέλεια τους και στην δικαστηριακή πρακτική, η οποία είναι απαραίτητη για την ουσιαστική και αποτελεσματική εφαρμογή τους. Πλέον αυτών η χώρα μας με τη ρύθμιση αυτή εναρμονίζεται στο προσφάτως επικυρωθέν από όλα τα μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης 14ο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ που προωθεί ακόμα περισσότερο την αρχή της επικουρικότητας, σύμφωνα με την οποία τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που κατοχυρώνονται στη Σύμβαση πρέπει να προστατεύονται αποτελεσματικά και ουσιαστικά πρωτίστως σε εθνικό επίπεδο.

Άρθρα 15 παρ. 1, 24 και 25

Οι τρόποι ουσιαστικής περάτωσης της κύριας ανάκρισης για κακούργημα που υφίστανται σήμερα είναι τέσσερις: βούλευμα συμβουλίου πλημμελειοδικών-βούλευμα συμβουλίου εφετών σε πρώτο και τελευταίο βαθμό- βούλευμα συμβουλίου εφετών αμετάκλητο - απευθείας κλήση. Με την εισηγούμενη λύση, οι τρόποι αυτοί ουσιαστικά ενοποιούνται σε έναν : το βούλευμα του συμβουλίου πλημμελειοδικών, με δύο περιορισμένης εκτάσεως εξαιρέσεις : (το βούλευμα του συμβουλίου εφετών σε πρώτο και τελευταίο βαθμό και την απευθείας κλήση). Με τον τρόπο αυτό, το κομβικό ζήτημα της παραπομπής ανατίθεται σε έναν πολυπρόσωπο δικαστικό σχηματισμό, ισχυρό εγγυητικά ανάχωμα στις πρόχειρες παραπομπές.

Οξύ ήταν το πρόβλημα της προσβολής ή όχι του βουλεύματος αυτού με ένδικα μέσα. Η προσπάθεια αναζητήσεως λύσης που και στη διαδικαστική εξέλιξη θα προσέδιδε την απαιτούμενη επιτάχυνση, και πλέγμα προστασίας των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου θα δημιουργούσε, εμφανίζεται όχι ευχερής. Τελικά, ύστερα από στάθμιση όλων των συλ-λειτουργούντων παραγόντων, υιοθετήθηκε ένα δικονομικό σχήμα που σηματοδοτείται από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά : στον κατηγορούμενο αναγνωρίζεται δικαίωμα μόνον εφέσεως (όχι και αναιρέσεως) κατά του βουλεύματος και μάλιστα αποκλειστικά για δύο λόγους, ήτοι την απόλυτη ακυρότητα και την εσφαλμένη ερμηνεία ή εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διατάξεως. Στον πολιτικώς ενάγοντα δεν αναγνωρίζεται δικαίωμα ασκήσεως ενδίκου μέσου (: ούτε εφέσεως ούτε

αναίρεσως) κατά του βουλεύματος. Σε επίπεδο δικλείδων ασφαλείας, παραμένει το δικαίωμα του εισαγγελέα εφετών να ασκεί έφεση και του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου να ασκεί αναίρεση κατά οποιουδήποτε βουλεύματος του συμβουλίου πλημμελειοδικών .

Με το εισηγούμενο σχήμα, εκείνο που κατά βάση συντελείται είναι η κατάργηση του αναιρετικού ελέγχου και η συρρίκνωση στα όρια του ελαχίστου του δευτεροβάθμιου ελέγχου. Εκτιμάται ότι έτσι : από τη μια απελευθερώνονται δικαστικές δυνάμεις (Άρειος Πάγος - Εφετεία), οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν σε άλλα επίπεδα (: του Αρείου Πάγου, στην ανύψωση της ποιότητας του παραγόμενου σε επίπεδο αποφάσεων ακυρωτικού έργου - του εφετείου, στην εξασφάλιση των προϋποθέσεων γρήγορης και φερέγγυας εκδικάσεως των σωρευμένων και αναμενουσών εκδίκηση υποθέσεων). Από την άλλη, ότι επιλέγεται ένας φερέγγυος δικαστικός σχηματισμός (: ο πρωτοβάθμιος) που μπορεί να δώσει ταχείες και επαρκείς (: ουσιαστικά και νομικά) διεξόδους στο σημερινό αδιέξοδο του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης στη χώρα μας.

Άρθρα 15 παρ. 2 και 19

Με το ισχύον σήμερα κανονιστικό πλαίσιο (: άρθρα 308 παρ. 3 και 315 παρ. 1 και 3 του ΚΠΔ) προβλέπεται ότι με την περάτωση της κύριας ανάκρισης και την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, το συμβούλιο, εάν συντρέχει νόμιμη περίπτωση, αποφασίζει για την απόλυση του προσωρινά κρατούμενου κατηγορουμένου ή για τη συνέχιση της προσωρινής κράτησής του ή διατάσσει για πρώτη φορά τη σύλληψη και προσωρινή κράτησή του, ακόμη και αν δεν έχει εκδοθεί ένταλμα σύλληψης ή προσωρινής κράτησης από τον ανακριτή.

Είναι προφανές ότι στην παραπάνω ρύθμιση υφίσταται κενό, αφού αυτή δεν προβλέπει τίποτα για τους περιοριστικούς όρους. Το κενό αυτό οφείλεται στο ότι ο θεσμός των περιοριστικών όρων τέθηκε για πρώτη φορά με το ν. 1128/1981, που τροποποίησε τα άρθρα 282- 288, 296 - 299 και 302 έως 304 ΚΠΔ, χωρίς, όμως, να προβλέψει και την αναγκαία τροποποίηση του άρθρου 315 ΚΠΔ . Ωστόσο, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, ανέκαθεν

γινόταν δεκτό ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση ισχύει και για τους περιοριστικούς όρους.

Οι προτεινόμενες μεταβολές (: με τη σχετική τροποποίηση του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 3 του άρθρου 308 και των παραγράφων 1 και 3 του άρθρου 315 ΚΠΔ) καλύπτουν (και) νομοθετικά το κενό που επισημάνθηκε πιο πάνω και αίρουν τις υφιστάμενες μέχρι σήμερα ενδοσυστηματικές δυσαρμονίες , αφού προβλέπουν ρητά πλέον τη δικαιοδοσία του συμβουλίου να αποφασίζει στο συγκεκριμένο διαδικαστικό στάδιο όχι μόνο για την προσωρινή κράτηση αλλά και για τους περιοριστικούς όρους.

Άρθρο 16

Η ουσιαστική περάτωση της κύριας ανάκρισης για κακούργημα με απευθείας κλήση του εισαγγελέα εφετών, ύστερα από σύμφωνη γνώμη του προέδρου εφετών, διατηρήθηκε μεν ως τρόπος παραπομπής του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, με ιδιαίτερες όμως επιφυλάξεις λόγω του δεδομένου δικαιοκρατικού ελλείμματός του [το δικαιοκρατικό αυτό έλλειμμα έχει αναδείξει με ενάργεια και πληρότητα ο καθηγητής *Γ. Καρφέλης* στα έργα του : Η απευθείας κλήση στο ακροατήριο, 1990 - Η περάτωση της ανάκρισης (με απολογία, ένταλμα συλλήψεως και ένταλμα βίαιης προσαγωγής), 1995 - Η παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, 2000] και με την προοπτική να εγκαταλειφθεί όταν αναστραφούν οι πιεστικές ανάγκες της δικαστικής μας πραγματικότητας. Ωστόσο, η επιλεγείσα τελικά διατήρηση συνοδεύεται από μέτρα παράπλευρα που καθιστούν την εφαρμογή του άκρως περιορισμένη και ταυτόχρονα δικαιοπολιτικά ενισχυμένη. Πιο αναλυτικά:

Με το υφιστάμενο σήμερα καθεστώς, ο συγκεκριμένος τρόπος παραπομπής τυγχάνει κανονιστικά ευρείας εφαρμογής, αφού συναντάται σε υπερβολικά μεγάλο αριθμό ειδικών ποινικών νόμων (βλ. τους νόμους: 663/1977, 1419/1984, 1815/1988, 1892/1990, 2168/1993, 2523/1997, 3028/2002, 3074/2002, 3340/2005, 3386/2005 και 3459/2006). Με την εισηγούμενη λύση, η σχετική ύλη περιορίζεται θεαματικά, αφού πια συγκροτείται μόνον από τέσσερις κατηγορίες κακούργημάτων: ναρκωτικά (ν. 3459/2006) -όπλα (ν. 2668/2003)- εμπρησμός σε δάση (: άρθρα 265 και 264 ΠΚ) και διακεκριμένες κλοπές και ληστείες

(: άρθρα 374 και 380 ΠΚ). Ουσιαστικά, δηλαδή, με την προτεινόμενη λύση αποτυπώνεται η ρύθμιση του ν. 663/1977 στην αρχική του μορφή, εγκαταλειφθείσών όλων των διευρύνσεών της.

Τούτος ο τρόπος παραπομπής ενσωματώθηκε στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας με θέσπιση ειδικού άρθρου. Έτσι, και το απαράδεκτο φαινόμενο της «παραδικονομίας» περιορίζεται και η πληρότητα της συστηματικής εικόνας διευκολύνεται. Κρίσιμες, προς την κατεύθυνση ενισχύσεως των δικαιοκρατικών αναφορών της απευθείας κλήσεως, είναι οι ακόλουθες δύο συμπληρωματικές προβλέψεις της: από τη μία, η πρόβλεψη για υποχρέωση του εισαγγελέα εφετών να ενημερώσει ως προς το περιεχόμενο της προτάσεώς του τον ενδιαφερόμενο κατηγορούμενο, ο οποίος και μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα ακροάσεως, υποβάλλοντας υπόμνημα με τις απόψεις του, από την άλλη, η αφαίρεση από τον πρόεδρο εφετών της δυνατότητας εκδόσεως εντάλματος συλλήψεως ή προσωρινής κρατήσεως. Με ένα τέτοιο κανονιστικό πλαίσιο, εκτιμάται ότι η απευθείας κλήση αποτελεί έναν «ανεκτό» τρόπο παραπομπής, που μπορεί, σε επίπεδο προσωρινότητας, να δώσει μια πνοή ταχύτητας στην τελεματωμένη ποινική δικαιοσύνη.

Άρθρο 17

Ο θεσμός της ποινικής συνδιαλλαγής εγγράφεται ως εναλλακτική διαδικασία απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, που εναρμονίζεται πλήρως με την κεντρική στόχευση της ποινικής δίκης για αποκατάσταση της δικαιοσύνης ειρήνης.

Η θέσπιση αυτής της διαδικασίας επίλυσης ποινικών διαφορών υπακούει στις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, αλλά και στην αναγκαιότητα αποσυμφόρησης της σχετικής δικαστικής ύλης. Η εμπειρία από τις έννομες τάξεις εφαρμογής τέτοιων ειδικών διαδικασιών (Η.Π.Α., Μεγάλη Βρετανία, Ιταλία), αποδεικνύει ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό ποινικών υποθέσεων (από 60-86%) επιλύεται με τον τρόπο αυτό, που επιτρέπει την ικανοποιητική υλοποίηση της τακτικής διαδικασίας στις υπόλοιπες περιπτώσεις.

Κατά των ειδικών διαδικασιών ποινικής συνδιαλλαγής αντιτάσσεται ότι δεν συμβιβάζονται άνευ ετέρου με αξονικές αρχές της τακτικής ποινικής διαδικασίας και με το δόγμα του ποινικού δικαίου, που προτάσσει την ποινική αξίωση της Πολιτείας. Η προώθηση των διαδικασιών αυτών και στο πλαίσιο της λεγόμενης ηπειρωτικής

δίκης μπορεί να βασιστεί, ωστόσο, στον χαρακτήρα των εναλλακτικών αυτών μορφών απονομής ποινικής δικαιοσύνης ως ειδικών διαδικασιών, οι οποίες προσφέρονται για επίλυση ποινικών διαφορών αμιγώς οικονομικού περιεχομένου (χωρίς το στοιχείο της βίας). Εκεί, δηλαδή, που το προτασσόμενο στοιχείο στην αξίωση προστασίας έχει περιουσιακό περιεχόμενο και η αποκατάσταση των ζημιών του εγκλήματος εμφανίζεται να υποστέλλει ή να μειώνει την αξίωση βαριάς τιμώρησης του δράστη. Υπό αυτό το πρίσμα, η προώθηση λύσεων αποκατάστασης των ζημιών του εγκλήματος στο πλαίσιο της ποινικής συνδιαλλαγής υπηρετεί σαφέστατα – παράλληλα με την ποινική αξίωση της πολιτείας για επίτευξη κοινωνικής ειρήνης – την αξίωση του θύματος για εντελή ικανοποίησή του.

Τούτων δοθέντων αξίζει να προταχθούν τα επιμέρους αξονικά στοιχεία του νεοεισαγόμενου θεσμού, ώστε να διαφανεί η φυσιογνωμία του.

(α) Το πεδίο εφαρμογής του θεσμού της ποινικής συνδιαλλαγής στα κακουργήματα των άρθρων 374, 375, 386, 386Α, 390 και 404 ΠΚ υπακούει στην αξίωση σύμπλευσης με τις ρυθμίσεις του ουσιαστικού ποινικού δικαίου που επιτρέπουν στα ίδια εγκλήματα την εφαρμογή των θεσμών της έμπρακτης μετάνοιας και των λόγων απαλλαγής από την ποινή.

(β) Η εφαρμογή της ποινικής συνδιαλλαγής προϋποθέτει την άσκηση της ποινικής δίωξης.

(γ) Η ανάγκη κατάρτισης μιας ρητής, ορισμένης, βάσιμης και δεσμευτικής συμφωνίας μεταξύ των μερών επιβάλλει την εκπροσώπηση των δύο πλευρών από συνηγόρους, ώστε να εξασφαλίζεται συνάμα η προώθηση των ζητημάτων αποτελεσματικής υπεράσπισης των δικαιωμάτων και συμφερόντων των διαδίκων. Εύλογα, ως εκ τούτου, επιβάλλεται εν προκειμένω ο αυτεπάγγελτος διορισμός συνηγόρου εκ μέρους του εισαγγελέα στον διάδικο, που δεν έχει, από τον σχετικό πίνακα του οικείου δικηγορικού συλλόγου.

(δ) Λόγοι εξασφάλισης αφενός του ελεύθερου και ανεπηρέαστου της απόφασης των διαδίκων και αφετέρου της ορθής και σύμφωνης με τις θεμελιώδεις αρχές της ποινικής δίκης διεξαγωγής της (λ.χ. τεκμήριο αθωότητας), επιτάσσουν τη θέση ως μοναδικής προϋπόθεσης για την έναρξη της διαδικασίας συνδιαλλαγής της προϋπόθεσης του αιτήματος του κατηγορουμένου, σχετικά με την ετοιμότητά του για απόδοση του ιδιοποιημένου πράγματος ή για την πλήρη αποκατάσταση των συνεπειών που προκλήθηκαν από το έγκλημα.

(ε) Η μη επίτευξη συνδιαλλαγής, έχει ως συνέπεια η μεν αίτηση να θεωρείται ως ουδέποτε υποβληθείσα, το οικείο δε υλικό να καταστρέφεται. Ρητά επιπλέον θεσπίζεται στο εδάφιο αυτό αποδεικτική απαγόρευση αξιοποίησης του σχετικού υλικού, η τυχόν παραβίαση της οποίας συνιστά παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη που συνεπάγεται την απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας κατ' άρθρο 171 παρ. 1 δ' ΚΠΔ. Τέλος, με σαφήνεια αντιμετωπίζονται η σχέση της ποινικής συνδιαλλαγής με τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού και το αντικείμενό της σε περίπτωση απόπειρας.

(στ) Η δυνατότητα χωρισμού της υπόθεσης για τον συμμετόχο εκείνον, που επιθυμεί να δικασθεί με την τακτική διαδικασία, παρέχεται ακριβώς γιατί στην περίπτωση αυτή προέχει η εξασφάλιση του δικαιώματος πρόσβασης στο φυσικό του δικαστήριο.

(ζ) Η ταχύτερη εισαγωγή της υπόθεσης στο αρμόδιο δικαστήριο υπακούει στην αξίωση άμεσης εκδίκασης μιας αποδεδειγμένης υπόθεσης.

(η) Η εκδίκαση της υπόθεσης από το δικαστήριο εξικνείται στην επικύρωση του πρακτικού συνδιαλλαγής, το οποίο υποδηλώνει την ενοχή του κατηγορουμένου για την πράξη που περιγράφεται στο κατηγορητήριο. Για αυτό και παρέλκει εν προκειμένω η διεξαγωγή αποδεικτικής διαδικασίας, για τη διαπίστωση της ενοχής του δράστη. Αυτονόητη είναι, εξάλλου, η λήψη υπόψη των επικαλούμενων από τον κατηγορούμενο αποδεικτικών μέσων, η οποία κατατείνει στην κάλυψη των αναγκών διάγνωσης της προσωπικότητας του κατηγορουμένου και των άλλων στοιχείων του άρθρου 79 ΠΚ για την επιμέτρηση της ποινής.

(θ) Η δυνατότητα άσκησης του ένδικου μέσου της αναίρεσης (όχι όμως και της έφεσης) κατά της απόφασης του δικαστηρίου της ποινικής συνδιαλλαγής παρέχεται για αμιγώς δικαιοκρατικούς λόγους, αφού η διεξαγωγή της διαδικασίας επιμέτρησης της ποινής δεν πρέπει να τίθεται στο απυρόβλητο του αναιρετικού ελέγχου.

(ι) Η πρόβλεψη για επιβολή ποινής που δεν υπερβαίνει τα τρία έτη είναι σε αρμονία με την ουσία της συνδιαλλαγής, εκτός αν το δικαστήριο συνεκτιμώντας τις περιστάσεις κρίνει ότι ο κατηγορούμενος πρέπει να παραμείνει ατιμώρητος, ενώ η μη επιβολή δικαστικών εξόδων και η μη καταχώριση στο ποινικό μητρώο ωθούν σε ευρεία αποδοχή του θεσμού.

(ια) Τέλος, η συνδιαλλαγή δεν εφαρμόζεται αν τα άνω κακουργήματα στρέφονται κατά του Δημοσίου, Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και ΟΤΑ.

Άρθρα 20 και 33 παρ.2

Οι επερχόμενες με το άρθρο 20 του νομοσχεδίου μεταβολές αφορούν ζητήματα αναβολής και ιδιαίτερων δικασίμων. Πρόκειται για μεταβολές (ιδίως η δεύτερη) που συντελούνται για πρώτη φορά στα πλαίσια του ελληνικού ποινικού δικονομικού δικαίου και στοχεύουν σε επιτάχυνση της διαδικασίας του ακροατηρίου.

Ειδικότερα:

(i) Αυστηροποιούνται οι περί αναβολών διατάξεις και ορίζεται α) ότι το δικαστήριο, μετά από πρόταση του εισαγγελέα ή και αυτεπαγγέλτως, μπορεί να διατάξει μόνο μία φορά την αναβολή της δίκης για λόγους ανώτερης βίας, με αίτημα δε διαδίκου, μία μόνο φορά, για σοβαρούς λόγους υγείας ή λόγους ανώτερης βίας, οι οποίοι προσδιορίζονται και αιτιολογούνται ειδικά στην απόφαση, β) η αναβολή που χορηγείται με αίτημα διαδίκου, για λόγο που αφορά αυτόν ή το συνήγορό του, δεν μπορεί να υπερβεί τους τρεις μήνες και διατάσσεται μόνο για σοβαρούς λόγους υγείας, οι οποίοι αποδεικνύονται με έγγραφο νοσηλευτικού ιδρύματος ή λόγους ανώτερης βίας, οι οποίοι πρέπει να αναφέρονται ειδικά στην απόφαση και να αιτιολογούνται εμπειριστατωμένα, γ) το δικαστήριο, πριν διατάξει την αναβολή, υποχρεούται να ερευνήσει τη δυνατότητα διακοπής της δίκης για δεκαπέντε το πολύ ημέρες, αιτιολογώντας εμπειριστατωμένα ότι δεν μπορεί ο λόγος αναβολής να αντιμετωπισθεί με διακοπή, δ) δεύτερη αναβολή μπορεί να δοθεί για τους ίδιους ως άνω λόγους και σύμφωνα με τους άνω όρους και ε) κάθε άλλη αναβολή απαγορεύεται και το δικαστήριο μπορεί μόνο να διατάξει τη διακοπή της δίκης ή της συνεδρίασης για δεκαπέντε το πολύ ημέρες και μέχρι δύο φορές.

Με τον τρόπο αυτό αποτρέπεται, εν τίνι μέτρω, η από μέρους του διαδίκου υποβολή αιτημάτων που στοχεύουν σε παρέλκυση της διαδικασίας. Προτείνεται δε (με σχετική ρύθμιση στον ΚΟΔΚΔΛ, άρ. 33 παρ. 2 σχεδίου νόμου) η υποχρέωση των επιθεωρητών να ελέγχουν κατά την επιθεώρηση των δικαστικών λειτουργιών τις περί αναβολών αποφάσεις αυτών και σε περίπτωση που οι αποφάσεις δεν στοιχούν στις διατάξεις του ΚΠΔ, να κρίνουν στη συνέχεια αν συντρέχει εξ αυτού του λόγου περίπτωση πειθαρχικού ελέγχου. Η ρύθμιση αυτή κρίνεται αναγκαία, επειδή αποτελεί κοινό τόπο το γεγονός, ότι οι αναβολές στην επ' ακροατηρίω διαδικασία είναι πολλές και χορηγούνται κατά σαφή παράβαση και καταστρατήγηση των ορισμών του άρθρου 349 ΚΠΔ. Η τροποποίηση δε της

τελευταίας διάταξης, καταδεικνύει την αγωνία του νομοθέτη για τον δραστικό περιορισμό των αναβολών και πρέπει, επιτέλους, τα δικαστήρια να σεβαστούν, ως αρμόζει σε μια δικαιοκρατούμενη πολιτεία, τις επιταγές του άρθρου 349 ΚΠΔ.

(ii) Εισάγεται πρόβλεψη ορισμού ιδιαίτερων δικασίμων μόνο για υποθέσεις με κατηγορούμενο ή κατηγορούμενους προσωρινά κρατούμενους. Πρόκειται για μέτρο οφειλόμενο απέναντι σε ανθρώπους που στερούνται την προσωπική τους ελευθερία παρότι τεκμαίρονται αθώοι. Μπορεί η επιβράδυνση της διαδικασίας να είναι αναγκαίο κάποτε κακό, αυτό το κακό όμως δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αφορά τους προσωρινά κρατούμενους. Είναι ζήτημα όχι μόνο επιταγών αυξημένης τυπικής ισχύος αλλά και στοιχειώδους νομικού πολιτισμού.

Για την αποδοτικότητα του μέτρου εισάγονται δικλείδες ασφαλείας. Έτσι, οι δικάσιμοι αυτές είναι «ιδιαιτερες» με την διπλή του όρου έννοια, ήτοι αφορούν συγκεκριμένη κατηγορία κατηγορουμένων και είναι πρόσθετες σε σχέση με τις υπάρχουσες κοινές, προγραμματίζονται απαραίτητα κατά μήνα και στα μεγαλύτερα εφετεία της χώρας (Αθηνών, Πειραιά και Θεσσαλονίκης) αριθμητικά δεν μπορούν να είναι λιγότερες από τρεις το μήνα. Εκτιμάται πως η συγκεκριμένη ρύθμιση μπορεί, εφόσον ο δικηγορικός και δικαστικός κόσμος δείξει απέναντί της το σεβασμό που αυτή αποπνέει προς τους προσωρινά κρατούμενους, να οδηγήσει επιπρόσθετα σε αποσυμφόρηση των φυλακών και στη δημιουργία συνθηκών που θα επιτρέψουν να δικαστούν και οι υπόλοιπες υποθέσεις στις ήδη υπάρχουσες κοινές δικασίμους.

Άρθρα 21 και 22

Με το ισχύον σήμερα κανονιστικό πλαίσιο (: άρθρα 432 και 435 ΚΠΔ), σε περιπτώσεις απουσίας του κατηγορουμένου για κακούργημα από το ακροατήριο δίνονται οι ακόλουθες λύσεις:

(i) εάν ο δράστης είναι άγνωστης διαμονής, η διαδικασία αναστέλλεται με διάταξη του εισαγγελέα εφετών, ωσότου συλληφθεί ή εμφανιστεί ο κατηγορούμενος (: άρθρο 432 παρ. 1 ΚΠΔ).

(ii) εάν ο δράστης είναι γνωστής διαμονής και έχει απολυθεί από τις φυλακές λόγω συμπλήρωσεως του ανώτατου ορίου προσωρινής κράτησης, δικάζεται σαν να ήταν παρών και όταν συλληφθεί ο κατηγορούμενος με βάση

την (αμέσως εκτελεστή) ερήμην απόφαση, επαναλαμβάνεται η συζήτηση σε πρώτο και πάλι βαθμό κατ' αντιμωλία.

(iii) εάν ο δράστης είναι γνωστής διαμονής και δεν έχει εξαντλήσει το ανώτατο όριο της προσωρινής κρατήσεως, η διαδικασία στο ακροατήριο αναστέλλεται και διατάσσεται η σύλληψη και προσωρινή κράτησή του, μετά την επίτευξη της οποίας εκδικάζεται η υπόθεση.

Πρόκειται για σύστημα τεχνικά πολύπλοκο και ερμηνευτικά δυσχερώς προσεγγίσιμο. Σε πρακτικό επίπεδο, η κυριότερη συνέπειά του ήταν η δημιουργία μεγάλου αριθμού (κακουργηματικού χαρακτήρα) υποθέσεων, των οποίων η μεν εκδίκαση έχει ανασταλεί οι δε δράστες τους είναι «δυνάμει» προσωρινά κρατούμενοι. Το συγκεκριμένο φαινόμενο αξιώνει άμεση νομοθετική αντιμετώπιση. Παρόμοια προσπάθεια είχε εκδηλωθεί και στα πλαίσια του ν. 1941/1991, όμως η εισαχθείσα τότε ρύθμιση καταργήθηκε με τον (επακολουθήσαντα) ν. 2172/1993, λόγω των σφοδρών επικρίσεων που δέχθηκε προεχόντως στη βάση της προσβολής από αυτήν του δικαιώματος ακροάσεως.

Η προτεινόμενη λύση επιχειρεί να προωθήσει τη διαδικασία, επιδεικνύοντας όμως, τον αναγκαίο σεβασμό στα δικαιώματα του κατηγορουμένου. Έτσι:

(i) Για τους άγνωστης διαμονής κατηγορουμένους, το καθεστώς παραμένει αμετάβλητο: η διαδικασία αναστέλλεται και πάλι, εισαγόμενης μόνον ειδικής προβλέψεως για το θέμα της παραγραφής του αξιοποίνου.

(ii) Για τους (όντες ή θεωρούμενους) γνωστής διαμονής το καθεστώς μεταβάλλεται: Η μεν υπόθεση εκδικάζεται πάντοτε, στον κατηγορούμενο όμως αναγνωρίζεται δυνατότητα ακυρώσεως της διαδικασίας, αν η απουσία του οφείλεται σε λόγους ανώτερης βίας. Η προκρινόμενη λύση διαφέρει από την αντίστοιχη επί πλημμελημάτων (: άρθρο 341 ΚΠΔ), αφού η ακύρωση δεν προϋποθέτει ανέκκλητη απόφαση. Διαφέρει και από την παλαιότερη επιλογή του ν. 1941/1991, μια και αναγνωρίζει δυνατότητα ακυρώσεως και στον ανυπαίτως μη εμφανισθέντα. Εκτιμάται, πως με την εισηγούμενη ρύθμιση και το δικαίωμα ακροάσεως του κατηγορουμένου εξασφαλίζεται σε απόλυτα ικανοποιητικό βαθμό και η διαδικασία επιταχύνεται ως ένα σημείο και ο αριθμός των προσωρινά κρατούμενων μειώνεται [για όλα τα παραπάνω, βλ. Δέδε, Η κατά απόντων και φυγοδίκων διαδικασία, 1968, *Καίσαρη*, Η ερημοδικία επί κατηγορουμένου για κακούργημα, μετά το ν. 2172/1993, ΠοινΧρον 1994. 699 επ., *Καϊάφα* -

Γκμπάντι/Μαργαρίτη, Ποινικό Δίκαιο και Άρειος Πάγος, 2008, *Μαργαρίτη*, Δίκη για κακουργήματα και απών κατηγορούμενος, 2008, *Σπινέλλη*, Η απουσία του κατηγορουμένου για πλημμέλημα από τη δίκη στο ακροατήριο, ΠοινΧρον 2001. 1057 επ.].

Άρθρα 23 και 27

Και η στοιχειώδης παρατήρηση των νομολογιακών δεδομένων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα ποινικά μας δικαστήρια δεν χορηγούν, ιδίως επί των κακουργημάτων, ούτε ανασταλτικό αποτέλεσμα στην ασκηθείσα έφεση, ούτε αναστολή εκτελέσεως στην ασκηθείσα έφεση. Η πρακτική αυτή είναι, πέραν των συνεπειών που παράγει σε ουσιαστικό επίπεδο, ασυμβίβαστη τόσο προς το ισχύον εισέτι τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου, όσο και προς την κατοχύρωση του δευτέρου βαθμού δικαιοδοσίας από το (κυρωθέν με το ν. 1705/1987) 7^ο (συμπληρωματικό) της ΕΣΔΑ Πρωτόκολλο και το (κυρωθέν με το ν. 2462/1997) ΔΣΑΠΔ.

Η παρέμβαση στο ισχύον άρθρο 497 ΚΠΔ είναι, ενόψει των ανωτέρω, αναπότρεπτη. Αναμορφώνεται, συνακόλουθα, το περιεχόμενο του άρθρου 497 ΚΠΔ και ορίζεται: α) αν με την καταδικαστική απόφαση επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης έως τριών ετών, η έφεση έχει αυτοδικαίως ανασταλτικό αποτέλεσμα. β) αν η επιβληθείσα ποινή φυλάκισης είναι μεγαλύτερη των τριών και έως πέντε ετών, η έφεση έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει αλλιώς. Κρίθηκε δηλαδή ότι πρέπει να αφήνεται στο δικάζον δικαστήριο η δυνατότητα να εκτιμήσει τη χορήγηση ή μη του ανασταλτικού αποτελέσματος, για τόσο μεγάλες ποινές φυλάκισης. γ) αν με την καταδικαστική απόφαση επιβλήθηκε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης, η κρίση για το αν η έφεση έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα ανήκει και πάλι στο δικαστήριο που δίκασε. Αυτό, με ειδική αιτιολογία, αποφασίζει αμέσως μετά την απαγγελία της απόφασης, είτε αυτεπαγγέλτως είτε ύστερα από δήλωση του κατηγορουμένου ότι θα ασκήσει έφεση, εφαρμόζοντας, όμως, τα κριτήρια της παρ. 8 του άρθρου. Αντικειμενικοποιούνται δε τα κριτήρια, με προσφυγή σε εκείνα της προσωρινής κρατήσεως κατά το άρθρο 282 ΚΠΔ και η υπέρμετρη και ανεπανόρθωτη βλάβη λειτουργεί πάντοτε θετικά και ουδέποτε αρνητικά και προβλέπεται ρητά η δυνατότητα άρσεως της αναστολής σε περίπτωση

παραβιάσεως των τεθέντων όρων. δ) αν με την καταδικαστική απόφαση επιβλήθηκε ποινή ισόβιας κάθειρξης, κρίνεται ότι πιο σωστή λύση είναι να μην χορηγείται ανασταλτικό αποτέλεσμα από το δικάζον δικαστήριο και ως μόνη λύση απομένει η υποβολή αίτησης από τον κατηγορούμενο κατά την παρ. 7 του άρθρου.

Το αντίστοιχο πρόβλημα στο επίπεδο της αναιρέσεως εκτιμήθηκε ότι αντιμετωπίζεται επαρκώς με την υφιστάμενη ρύθμιση του άρθρου 471 παρ. 2 ΚΠΔ, ενόψει κυρίως του ότι η τρώση του τεκμηρίου αθωότητας είναι εδώ ως ένα σημείο δεδομένη. Η μόνη μεταβολή που επέρχεται (: και αυτή για εναρμόνιση με το άρθρο 497 ΚΠΔ) είναι η απόλειψη του όρου «για οποιοδήποτε λόγο» από τον υπάρχοντα περιορισμό της νέας αιτήσεως αναστολής. Κατά τα λοιπά, αφήνεται (: χωρίς κανονιστική αποτύπωση) στο δικαστήριο κάθε φορά να εκτιμά μεγέθη, όπως ο πρωτοβάθμιος ή δευτεροβάθμιος χαρακτήρας της αποφάσεως - η πιθανότητα ευδοκιμήσεως της ασκηθείσας αναιρέσεως και η εικαζόμενη μεταχείριση του κατηγορουμένου κατά τη μετ' αναίρεση διαδικασία (για όλα τα παραπάνω, βλ. *Καρρά*, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2007, σ. 889 επ., *Μαργαρίτη*, Ποινική Δικονομία - Ένδικα Μέσα, I, 2005, σ. 244 επ., *Συμεωνίδη*, Το ανασταλτικό αποτέλεσμα της έφεσης και της αναίρεσης κατά αποφάσεων στην ποινική δίκη, 1999).

Άρθρο 26

Οι προτεινόμενες στο άρθρο 489 ΚΠΔ μεταβολές έχουν διπλό σημείο αναφοράς: από τη μια τα όρια και από την άλλη την έκταση του εκκλητού. Ειδικότερα: Τα όρια εκκλητού αναμορφώνονται, έτσι ώστε να είναι προσβλητές με έφεση οι αποφάσεις: του πταισματοδικείου, όταν επιβάλλουν κράτηση περισσότερο από δέκα ημέρες (αντί για 8 ημέρες) - του μονομελούς πλημμελειοδικείου, όταν επιβάλλουν φυλάκιση πάνω από τρεις μήνες (αντί για 60 ημέρες) και του τριμελούς πλημμελειοδικείου, όταν επιβάλλουν φυλάκιση πάνω από πέντε μήνες (αντί για 4 μήνες). Πρόκειται για (όχι ουσιώδεις) αλλαγές, οι οποίες αίρουν αναφυσίες εφαρμοστικές διχογνωμίες, εξορθολογίζουν τα υπάρχοντα μεγέθη και (ως ένα βαθμό) επιταχύνουν τη διαδικαστική εκκαθάριση υποθέσεων μικρής σημασίας, χωρίς να επέρχεται τρώση του δικαιώματος για προσφυγή σε ανώτερο δικαστήριο.

Η διεύρυνση της εκτάσεως του εκκλητού αφορά τις αποφάσεις των δικαστηρίων ανηλίκων. Με το ισχύον σήμερα (διαμορφωθέν με το άρθρο 45 του ν. 3160/2003) καθεστώς δεν μπορεί να ασκηθεί έφεση κατά αποφάσεως δικαστηρίου ανηλίκων, με την οποία επιβάλλονται αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα [μια τέτοια απόφαση θεωρείται από τη νομολογία μας αθωωτική: ΑΠ 18/1974, ΠοινΧρον 1974. 344, ΑΠ 572/1985, ΠοινΧρον 1986,41, ΑΠ 366/1998, ΠοινΧρον 1998. 968, ΕφΑιγ 8/1978, ΠοινΧρον 1978.634] ή στερητική της ελευθερίας ποινή υπολειπόμενη κατά το ύψος της των ορίων εκκλητού των αποφάσεων του μονομελούς ή τριμελούς πλημμελειοδικείου αντίστοιχα. Ωστόσο, οι προβλέψεις αυτές πρέπει να θεωρηθούν ανίσχυρες, ως προσκούουσες στο άρθρο 40 παρ. 2 στοιχ. β' περ. ν της (κυρωθείσας με το Ν. 2101/1992) «Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού» του ΟΗΕ που προβλέπει ότι κάθε παιδί ύποπτο ή κατηγορούμενο για παράβαση του ποινικού νόμου έχει, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα: *«Εάν κριθεί ότι παρέβη το νόμο, να μπορεί να προσφύγει κατ' αυτής της απόφασης και κατά οποιουδήποτε μέτρου που λήφθηκε ως συνέπεια αυτής ενώπιον μιας ανώτερης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής ή δικαστικού σώματος, σύμφωνα με το νόμο»*. Με την προτεινόμενη τροποποίηση του άρθρου 489 παρ. 1 περ. δ' και ε' ΚΠΔ η πρόσκρουση του κοινού δικαίου προς αυξημένης τυπικής ισχύος επιταγές αίρεται, αφού καθίστανται εκκλητές οι αποφάσεις των δικαστηρίων ανηλίκων και όταν ακόμη αυτές επιβάλλουν αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα ή στερητική της ελευθερίας ποινή μικρότερου του αντίστοιχου ορίου εκκλητού ύψους [για τα παραπάνω βλ. *Μαργαρίτη*, Ποινική Δικονομία - Ένδικα Μέσα, Ι, 2005, σ. 56 επ., *Συλίκου*, Το δικαίωμα έφεσης κατά των αποφάσεων των δικαστηρίων ανηλίκων, ΠοινΔικ 1998, 679 επ.].

Άρθρο 28

Με το άρθρο αυτό γίνεται προσαρμογή των άρθρων 322 και 499 ΚΠΔ στις προτεινόμενες με το παρόν ρυθμίσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Τροποποιήσεις Ειδικών Ποινικών Νόμων

Άρθρο 29

Με τη διάταξη του άρθρου πέμπτου του ν. 3625/2007 ορίστηκε ότι υποθέσεις ανηλίκων θυμάτων των πράξεων που αναφέρονται στα άρθρα 323Α παρ. 4 (εμπορία ανθρώπων) και 324 (αρπαγή ανηλίκων), καθώς και εκείνων που τιμωρούνται σε βαθμό κακουργήματος και αναφέρονται στο σύνολο των διατάξεων των άρθρων 336 έως 353 του ΠΚ (εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής), *«ανακρίνονται και εκδικάζονται εντός δύο ετών από την τέλεση της πράξης»*. Και τούτο, γιατί όπως αναφέρεται στην Αιτιολογική Έκθεση (βλ. αυτήν σε ΠοινΧρ ΝΗ΄187, ιδίως σ.190) υφίσταται *«αναγκαιότητα της σύντομης εκδίκασης [...] λόγω της σοβαρότητας των εγκλημάτων αυτών»*.

Στη συνέχεια, η άνω διάταξη αντικαταστάθηκε με τη διάταξη του άρθρου 7 του ν. 3727/2008 και ορίστηκε ότι *«η ανάκριση διεξάγεται κατ' απόλυτη προτεραιότητα και περατώνεται για τα κακουργήματα και συναφή πλημμελήματα σύμφωνα με τα άρθρα 20 και 21 του ν. 663/1977 (ΦΕΚ 215 Α΄)»*. Ακόμη, με την ίδια διάταξη ορίστηκε ότι *«ο προσδιορισμός δικασίμου ορίζεται, σε πρώτο βαθμό, το βραδύτερο εντός έξι μηνών από την παραπομπή της υπόθεσης στο ακροατήριο και, σε δεύτερο βαθμό, εντός τεσσάρων μηνών από την άσκηση της έφεσης»*. Τέλος, με τη διάταξη του άρθρου 29 παρ. 2 του ν. 3772/2009 ορίστηκε ότι τα άνω κακουργήματα *«εκδικάζονται από το τριμελές εφετείο»*.

Οι κατά τα άνω ρυθμίσεις, με τις οποίες αφαιρείται «κλασσική» ύλη από την αρμοδιότητα του ΜΟΔ και οι συγκεκριμένες υποθέσεις παραπέμπονται με απευθείας κλήση, σύμφωνα με τα άρθρα 20 και 21 του ν. 663/1977, στο ακροατήριο του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων, θεωρούνται άστοχες και έχουν δημιουργήσει ήδη αρκετά προβλήματα κατά την εφαρμογή τους.

Από τις διατάξεις του άρθρου 97 του Συντ. συνάγεται ότι η γενική αρμοδιότητα εκδίκασης των κακουργημάτων ανήκει στα μικτά ορκωτά δικαστήρια που συγκροτούνται από τακτικούς δικαστές και ενόρκους, όπως νόμος ορίζει, και η αφαίρεση κακουργημάτων από τα δικαστήρια αυτά θα πρέπει να συνιστά την εξαίρεση και να γίνεται με ιδιαίτερη φειδώ. Η παρεχόμενη, με την άνω συνταγματική

διάταξη, στον κοινό νομοθέτη εξουσιοδότηση, δεν πρέπει να φτάνει μέχρι το σημείο ανατροπής του κανόνα. Έτσι, η αφαίρεση από την αρμοδιότητα του ΜΟΔ των παραπάνω κακουργημάτων με θύματα ανηλίκους, δεν κρίνεται ούτε δικαιολογημένη ούτε σκόπιμη, αφού τα κακουργήματα αυτά είναι από τη φύση τους εκείνα που κατά παράδοση ανήκαν στην αρμοδιότητα των Μικτών Ορκωτών Δικαστηρίων και τα οποία προεχόντως μπορούσαν να κρίνουν οι ένορκοι.

Εξάλλου, η επιτάχυνση της ποινικής διαδικασίας, την οποία επαγγέλλεται η Αιτιολογική Έκθεση του ν. 3727/2008 (βλ. αυτήν σε ΠοινΧρ ΝΘ' 89 επ., ιδίως σελ. 91), με την αποκοπή μάλιστα της ενδιάμεσης διαδικασίας των συμβουλίων, δεν επιτεύχθηκε, αφού οι υποθέσεις παραπέμφθηκαν μεν στο ακροατήριο του ΤριμΕφΚακ/των, αλλά «λίμνασαν» σ' αυτό, αφού είναι κοινώς γνωστό ότι η Εισαγγελία Εφετών Αθηνών, ενδεικτικά, προσδιορίζει 25-35 κακουργήματα σε κάθε δικάσιμο. Αντίθετα, οι υποθέσεις αυτές θα εκδικάζονταν πιο γρήγορα εάν παρέμεναν στο φυσικό τους δικαστή, δηλαδή στο ΜΟΔ. Μάλιστα, θα επέλθει περισσότερη ταχύτητα εάν αυτές παραπέμπονται στο ακροατήριο του ΜΟΔ με αμετάκλητο βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου.

Άλλωστε, η κρινόμενη ρύθμιση είναι άστοχη διότι εξαιτίας της παραπομπής των υποθέσεων αυτών με κλητήριο θέσπισμα του Εισαγγελέα Εφετών, με τη σύμφωνη γνώμη του Προέδρου Εφετών, δεν προηγείται η αναγκαία επεξεργασία των δικογραφιών με αποτέλεσμα οι σχετικές υποθέσεις να μην είναι «ώριμες» για την εκδίκασή τους στο ακροατήριο. Εξάλλου, πέρα από τη γενικότερη επιβράδυνση απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, λόγω παραπομπής στο δικαστήριο υποθέσεων χωρίς τη βάση της προδικασίας, «το να συντέμνει κανείς την προδικασία «επί δικαίων και αδικών» ισοδυναμεί με την επιβολή σε βάρος των 'δικαίων' [κατ' αυτών στο πρόσωπο των οποίων δεν συντρέχουν «πιεστικές» ενδείξεις ενοχής] ενός δυσανάλογου [...] κακού» (βλ. σχετικά Ν. Ανδρουλάκη, Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, 3^η έκδ., 2007, σελ.385, Ν. Λίβου, ΠοινΧρ ΝΣΤ'1003).

Για όλους τους παραπάνω λόγους κρίνεται αναγκαία η «επιστροφή» των εν λόγω υποθέσεων στο ΜΟΔ, στο φυσικό τους δικαστή.

Άρθρο 30

Η οφειλή μικρών ποσών στα ασφαλιστικά ταμεία αποποινικοποιείται, με διαφοροποίηση για πρώτη φορά, του ύψους του ποσού που οφείλεται (μεγαλύτερο

ποσό για ασφαλιστικές εισφορές που βαρύνουν τον υπόχρεο και μικρότερο για παρακρατούμενες από τον εργοδότη ασφαλιστικές εισφορές). Παράλληλα επιτυγχάνεται αποσυμφόρηση των ποινικών δικαστηρίων από μεγάλο αριθμό αντιστοίχων δικογραφιών, ενώ η είσπραξη των ποσών αυτών μπορεί να επιτευχθεί με τα προβλεπόμενα μέσα διοικητικής εκτέλεσης.

Άρθρο 31

Πάγιο αίτημα των δικαστικών ενώσεων και γενικότερα του νομικού κόσμου, είναι η αποποινικοποίηση μερικών αξιοποιώνων πράξεων ή σsonος σημασίας, όπως επίσης και ο υποβιβασμός μερικών πλημμελημάτων σε πταίσματα, ώστε να ελαφρυνθεί η ύλη των πλημμελειοδικείων. Επειδή με τις άνω διατάξεις του Σχεδίου Νόμου μεταφέρεται πράγματι σημαντική ύλη στην αρμοδιότητα του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου, κρίνεται ότι είναι ανάγκη μερικές αξιοποιίνες πράξεις που δεν εμφανίζουν «εγκληματικό άδικο» και στην ουσία πρόκειται για πράξεις με μικρή κοινωνική απαξία και οι οποίες σήμερα είναι πλημμελήματα και επιβαρύνουν υπέρμετρα τα πινάκια των δικασίμων των Μονομελών Πλημμελειοδικείων [πρβλ. ότι κατ' έτος στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών εισέρχονται περίπου 60.000 μηνύσεις για αδικήματα πλημμεληματικού χαρακτήρα του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (ΚΟΚ), στην δε Εισαγγελία Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης αντίστοιχα περίπου 20.000 μηνύσεις, στην δε Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών περίπου 20.000 μηνύσεις για πλημμελήματα υγειονομικών διατάξεων] να «υποβιβασθούν» αυτές σε πταίσματα και να δικάζονται από τα Πταισματοδικεία.

Με την λύση αυτή επιτυγχάνεται, αφενός εξορθολογισμός της εν γένει ποινικής διαδικασίας, αφετέρου η ποινική αξίωση της πολιτείας για τον κολασμό αυτών των αδικημάτων παραμένει ακέραιη. Επιπροσθέτως δε, ακώλυτα μπορεί να παρατηρηθεί ότι οι προτεινόμενες με το παρόν Σχέδιο Νόμου ποινές για τις πταισματικές πλέον παραβάσεις, δεν απέχουν πολύ από τις απειλούμενες στους νόμους πλημμεληματικές ποινές.

Έτσι, προτείνεται η τιμωρία σε βαθμό πταίσματος των ακόλουθων αδικημάτων [που σήμερα τιμωρούνται ως πλημμελήματα]: (α) Όλων των σε βαθμό

πλημμελήματος τιμωρουμένων αξιοποιώνων πράξεων που προβλέπονται στον ΚΟΚ, με εξαίρεση τις διατάξεις των άρθρων 34 παρ. 12 [κατάληψη οδοστρώματος εθνικών ή άλλων οδών], 43 παρ. 2 α', β' και 4 [εγκατάλειψη αβοήθητου προσώπου τροχαίου ατυχήματος], 85 παρ. 5 [παραποίηση ή εξαφάνιση στοιχείων αναγνώρισης οχήματος] και 98 παρ.2 [κατοχή και χρήση πλαστής άδειας οδήγησης], (β) Όλων των παραβάσεων του Υγειονομικού Κανονισμού και των παραβάσεων όλων των Υγειονομικών Διατάξεων του άρθρου 1 του Ν. 2520/1940, (γ) Όλων των βασιλικών και προεδρικών διαταγμάτων που τιμωρούνται με βάση τις διατάξεις του άρθρου 3 του Ν. ΓΠΛΔ/1911, όπως κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο με το β.δ. της 25.8/5.9.1920 περί κωδικοποίησης των περί υγιεινής και ασφαλείας των εργατών διατάξεων, (δ) Των διατάξεων νόμων περί χρονικών ορίων εργασίας, (ε) Όλων των παραβάσεων του ν. 2734/1999 περί εκδιδόμενων με αμοιβή προσώπων και (στ) Όλων των προεδρικών διαταγμάτων του άρθρου 12 παρ. 1 του ν. 1481/1984, για τον έλεγχο της λειτουργίας των δημοσίων κέντρων. Ορίζεται δε, ότι οι παρεπόμενες ποινές ή διοικητικές κυρώσεις που τυχόν προβλέπονται σε όλες τις ως άνω διατάξεις εξακολουθούν να ισχύουν και δεν θίγονται με τις διατάξεις του παρόντος και ακωλύτως, συνεπώς, μπορούν να επιβάλλονται από τα δικάζοντα τις πράξεις αυτές δικαστήρια (: πταισματοδικεία).

Άρθρο 32

Με το άρθρο 48 παρ.4 του ν. 3772/2009, αντικαταστάθηκε η παρ. 1 του άρθρου 88 του ν. 3386/2005 και ορίστηκε ότι το αδίκημα της μεταφοράς και προώθησης λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της χώρας και εν γένει διευκόλυνσης εισόδου τους στη χώρα, τιμωρείται αδιακρίτως με πρόσκαιρη ή ισόβια κάθειρξη. Με την τροποποίηση αυτή, σκοπήθηκε, όπως προκύπτει από την αιτιολογική έκθεση της σχετικής τροπολογίας, *«η αναθεώρηση ορισμένων διατάξεων του ισχύοντος νομικού πλαισίου ώστε να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά»* το πρόβλημα της λαθρομετανάστευσης, το οποίο *«έχει λάβει τα τελευταία χρόνια εκρηκτικές διαστάσεις [...] και έχει αναδειχθεί ως μείζον κοινωνικό και εθνικό ζήτημα»*. Και η νομοθετική παρέμβαση επιχειρούσε *«να λειτουργήσει αποτρεπτικά στο πεδίο της λαθρομετανάστευσης, με αυστηροποίηση των ποινικών και διοικητικών κυρώσεων [...]»* (βλ. την Αιτιολογική Έκθεση σε ΠοινΧρ ΝΘ' σελ. 762, σημ. 10).

Η αυστηροποίηση, όμως, των διατάξεων, δεν επέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα και δεν υπήρξε ανάσχεση της εν λόγω εγκληματικής δραστηριότητας, όπως τούτο προκύπτει από τα σχετικά στοιχεία που παρείχαν οι αρμόδιες Εισαγγελίες. Ακόμη, το και σπουδαιότερον, με τη νέα ρύθμιση, που αναγάγει όλες τις πράξεις μεταφοράς, προώθησης και εν γένει διευκόλυνσης εισόδου λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της χώρας σε κακουργήματα, δεν υφίσταται πλέον η δυνατότητα εφαρμογής επ' αυτών της αυτόφωρης διαδικασίας (η οποία εφαρμόζεται μόνο σε πλημμελήματα), με συνέπεια να μην «απορροφάται», κατά τις εκτιμήσεις των αρμόδιων εισαγγελικών αρχών, το 90% περίπου της άνω εγκληματικής δραστηριότητας, αλλά, αντίθετα, όλος ο όγκος των υποθέσεων να οδεύει προς την κυρία ανάκριση, με όλες τις εντεύθεν συνέπειες [: υπέρμετρη απασχόληση των ανακριτών, προσωρινή κράτηση, αιτήσεις αντικατάστασης αυτής, εξακολούθησεις, παρατάσεις της προσωρινής κράτησης με έκδοση βουλευμάτων κλπ].

Η προϊσχύουσα διάταξη, η οποία τα βασικά εγκλήματα τα τιμωρούσε ως πλημμελήματα, με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους για κάθε μεταφερόμενο άτομο, και κατά τους ορισμούς του άρθρου 94 παρ. 1 ΠΚ, η καταγιγνωσκόμενη από το δικαστήριο της αυτόφωρης διαδικασίας ποινή μπορούσε να φτάσει μέχρι τα δέκα χρόνια, ήταν πολύ ορθή και αντιμετώπιζε αρκούντως το ζήτημα, ανταποκρίνονταν δε και στο περί δικαίου αίσθημα, αφού η εγκληματική συμπεριφορά και οι φερόμενοι ως δράστες αυτής κρίνονταν άμεσα από το δικαστήριο, εντός το πολύ τριών ημερών. Κρίνεται, συνεπώς, ότι είναι αναγκαία η επαναφορά της, με μόνη διαφοροποίηση, ότι το ένα κακούργημα γίνεται συγκεκριμένης διακινδύνευσης (απαιτούν να προέκυψε πράγματι κίνδυνος για άνθρωπο), στο δε άλλο η απειλούμενη ποινή αντί της ισόβιας κάθειρξης γίνεται πρόσκαιρη κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Τροποποίηση του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών

Άρθρο 33 παρ. 1

Η αξιολόγηση των εισαγγελικών λειτουργιών από τον επιθεωρητή πρέπει να περιλαμβάνει και τις εκδιδόμενες διατάξεις, ιδίως αυτές με τις οποίες αρχειοθετούνται δικογραφίες μετά τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης. Από τη διατύπωση αυτών των διατάξεων μπορεί να εκτιμηθεί η ανάληψη πρωτοβουλίας και ευθύνης από τον εισαγγελικό λειτουργό να περατώσει μια δικογραφία με την αρχειοθέτηση, η ουσιαστική και νομική της τεκμηρίωση και η επιβαλλόμενη επεξεργασία όλου του αποδεικτικού υλικού. Έτσι παρέχεται κίνητρο στους εισαγγελικούς λειτουργούς να αποφεύγουν την παραπομπή στο ακροατήριο, στις περιπτώσεις που αυτή δεν δικαιολογείται από τις συλλεγείσες αποδείξεις, και με τον τρόπο αυτό να μην επιβαρύνεται άσκοπα η κύρια διαδικασία, όπως προκύπτει από το δυσανάλογα μεγάλο αριθμό αθωωτικών αποφάσεων των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Τελικές και Μεταβατικές διατάξεις

Άρθρο 34

Την προτεινομένη ρύθμιση επιβάλλει η ανάγκη κάλυψης της νυχτερινής εργασίας και εργασίας Κυριακών και λοιπών εξαιρέσιμων ημερών, των υπαλλήλων των Καταστημάτων Κράτησης, κατά το χρονικό διάστημα 1 Μαρτίου έως 30 Ιουνίου 2010, επειδή η απόφαση κατανομής των ανωτέρω ωρών στα Καταστήματα Κράτησης για το Α΄ εξάμηνο 2010, καταργήθηκε από 1-3-2010, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 6 του ν. 3833/2010 «Προστασία της εθνικής οικονομίας - Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης».

Παρά το γεγονός ότι η διαδικασία έκδοσης της προβλεπόμενης από τις ανωτέρω διατάξεις ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ξεκίνησε άμεσα με συνεχή συνεργασία των αρμόδιων υπηρεσιών των δύο Υπουργείων, προκειμένου να εξασφαλισθεί η καλύτερη δυνατή ρύθμιση που ο περιορισμός των πιστώσεων και η ανάγκη εύρυθμης λειτουργίας των Καταστημάτων Κράτησης, επέβαλε, η απόφαση δημοσιεύθηκε στις 31 Ιουλίου 2010 έχοντας αναδρομική ισχύ ενός μήνα και ως εκ τούτου δεν είναι δυνατή η αποπληρωμή δεδουλευμένων ωρών των υπαλλήλων των Καταστημάτων Κράτησης για το χρονικό διάστημα 1-3-2010 έως 30-6-2010.

Άρθρο 35

Με τις διατάξεις του άρθρου αυτού (παράγραφοι 1 έως 3) ρυθμίζεται η τύχη των εκκρεμών υποθέσεων, ενόψει των νέων ρυθμίσεων, και ορίζεται ότι όσες υποθέσεις έχουν παραπεμφθεί στο ακροατήριο του αρμοδίου μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δικαστηρίου εκδικάζονται από αυτό, εκτός από τις υποθέσεις του άρθρου 31 (: τα πλημμελήματα που μετατρέπονται σε πταίσματα), οι οποίες καταλαμβάνονται αμέσως από τις νέες ρυθμίσεις, προς άμεση αποσυμφόρηση του μονομελούς πλημμελειοδικείου. Ακόμη, με τις παραγράφους 4 έως 9, ορίζεται η γρήγορη εκδίκαση, με την ταχεία διαδικασία της αυτόφωρης διαδικασίας, των υποθέσεων των κρατουμένων, ως προς τους οποίους πρέπει να τύχουν άμεσης εφαρμογής οι νέες ρυθμίσεις των άρθρων 56, 82, 99, 100 και 105 του ΠΚ. Επίσης, από τη θέση σε ισχύ του νόμου, παύει η κράτηση ατόμων που κρατούνται σε σωφρονιστικά καταστήματα οφείλοντα μόνο τα δικαστικά έξοδα. Με τη διάταξη αυτή, τονώνεται και ενδυναμώνεται ο ανθρωπιστικός και κοινωνικός χαρακτήρας του ποινικού μας συστήματος.

Άρθρο 36

Στο άρθρο αυτό περιέχονται οι καταργούμενες διατάξεις και ειδικότερα:

α) το άρθρο 16 του ν. 3772/2009. Για το λόγο ότι η διάταξη αυτή έρχεται σε σαφή αντίθεση με τις ρυθμίσεις που περιέχονται στο άρθρο 82 του Ποινικού Κώδικα, όπως τροποποιείται με το σχέδιο νόμου.

β) τα άρθρα 100Α, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 379, 393, 395, 402, 404 παρ. 5 και 384Α του Ποινικού Κώδικα. Επειδή i) για τις διατάξεις των άρθρων 100Α, 379, 393, 395, 402, 404 παρ. 5 διαλαμβάνονται νέες ρυθμίσεις στο σχέδιο νόμου, ii) η διατήρηση των προβλεπομένων στα άρθρα 316, 317, 318, 319, 320 και 321 εγκλημάτων, που αναφέρονται στη μονομαχία, συνιστά σαφή αναχρονισμό (στη Γερμανία έχουν καταργηθεί από το έτος 1969) και ως εκ τούτου η κατάργησή τους αποτελεί αναγκαίο βήμα ποινικού εξορθολογισμού, και iii) η διατήρηση της διάταξης του άρθρου 384^Α δεν απηχεί καμία πραγματική αντεγκληματική ανάγκη, φέρει παρωχημένο ιδεολογικό στίγμα, δεν προστατεύεται με αυτήν η ιδιοκτησία, το «κοινό

αίσθημα» δεν συνιστά αγαθό αλλά υποκειμενική αόριστη έννοια και εν τέλει η απαξία του εγκλήματος εγκλωβίζεται ανεπίτρεπτα στον τρόπο ζωής.

γ) τα άρθρα 111 παρ. 6, 245 παρ. 4 και 5, 402 δεύτερο εδάφιο, 473 παρ. 1 τελευταίο εδάφιο, 480 και 482 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Για το λόγο ότι για τις διατάξεις των άρθρων αυτών διαλαμβάνονται νέες ρυθμίσεις στο σχέδιο νόμου, ενώ η κατάργηση του δεύτερου εδαφίου του άρθρου 402 αίρει ενδοσυστηματική δυσαρμονία.

δ) το πρώτο και δεύτερο εδάφιο της παρ. 10 του άρθρου 11 του ν. 2307/1995. Για το λόγο ότι έγινε συνολικότερη ρύθμιση, στο άρθρο 31 παρ.3 του σχεδίου νόμου.

ε) τα εδάφια που προστέθηκαν, με το άρθρο 2 του ν. 3346/2005, στο άρθρο 17 στοιχ. Β' παρ. 1 του ν. 1756/1988. Πρόκειται για τα εδάφια με τα οποία εισήχθη ο θεσμός των αποκλειστικά προεδρευόντων στα ποινικά δικαστήρια (:πρωτοδικεία και εφετεία Αθηνών, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης) δικαστών, ο οποίος καταργείται με το σχέδιο νόμου.

στ) κάθε άλλη διάταξη που αντίκειται στις ρυθμίσεις του παρόντος. Όπως ιδίως οι διατάξεις των νόμων που ρυθμίζουν αλλιώς, αφενός την ιδιάζουσα δωσιδικία προσώπων, αφετέρου τον τρόπο περάτωσης της κύριας ανάκρισης.

Άρθρο 37

Με το άρθρο αυτό καθορίζεται η έναρξη ισχύος του νόμου.

Αθήνα, 2 Νοεμβρίου 2010

ΟΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΝΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

**ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ**

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Γ. ΡΑΓΚΟΥΣΗΣ

Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

**ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**

ΕΥΑΓ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Χ. ΚΑΣΤΑΝΙΔΗΣ

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

«ΕΞΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα

Άρθρο 1

Το άρθρο 82 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται, ως εξής:

«1. Η περιοριστική της ελευθερίας ποινή, που δεν υπερβαίνει το ένα έτος μετατρέπεται σε χρηματική ή πρόστιμο. Η περιοριστική της ελευθερίας ποινή που είναι μεγαλύτερη από ένα έτος και δεν υπερβαίνει τα δύο μετατρέπεται σε χρηματική ποινή, εκτός αν ο δράστης είναι υπότροπος και το δικαστήριο με απόφασή του ειδικά αιτιολογημένη κρίνει ότι απαιτείται η μη μετατροπή της για να αποτραπεί ο δράστης από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων. Η περιοριστική της ελευθερίας ποινή που είναι μεγαλύτερη από δύο έτη και δεν υπερβαίνει τα τρία μετατρέπεται σε χρηματική ποινή, εκτός αν το δικαστήριο με απόφασή του ειδικά αιτιολογημένη κρίνει ότι απαιτείται η μη μετατροπή της για να αποτραπεί ο δράστης από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων.

2. Το ποσό της μετατροπής καθορίζεται με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση, αφού ληφθεί υπόψη η προσωπική και οικονομική κατάσταση του δράστη, για τον προσδιορισμό της οποίας λαμβάνονται υπόψη τα καθαρά έσοδα που έχει από την εργασία του κατά μέσο όρο κάθε ημέρα, άλλα εισοδήματα και η περιουσία του καθώς και οι οικογενειακές του υποχρεώσεις. Άλλες υποχρεώσεις του μπορούν επίσης να συνυπολογισθούν από το δικαστήριο.

3. Κάθε ημέρα φυλάκισης υπολογίζεται σε ποσό από τρία (3) ευρώ έως εκατό (100) ευρώ και κάθε ημέρα κράτησης σε ποσό από ένα (1) ευρώ έως τριάντα (30) ευρώ. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Οικονομικών μπορεί να αυξομειώνονται τα προβλεπόμενα ποσά μετατροπής των περιοριστικών της ελευθερίας ποινών.

4. Μετά τη μετατροπή της στερητικής της ελευθερίας ποινής, το δικαστήριο εκτιμά αν εκείνος που καταδικάστηκε μπορεί να καταβάλει αμέσως το σύνολο του ποσού της μετατροπής. Αν διαπιστωθεί ότι υπάρχει αδυναμία άμεσης καταβολής ή ότι η καταβολή θα συνεπαγόταν την αδυναμία καταβολής της αποζημίωσης στο θύμα, το δικαστήριο καθορίζει προθεσμία, από δύο ως τρία έτη, ώστε μέσα σε αυτήν να καταβάλλει εκείνος που καταδικάστηκε το πιο πάνω ποσό σε δόσεις που ορίζει το ίδιο δικαστήριο.

5. Αν εκείνος που καταδικάστηκε δηλώσει ότι δε θα μπορέσει να καταβάλλει το ποσό της μετατροπής μέσα στην προθεσμία της προηγούμενης παραγράφου, το δικαστήριο μετατρέπει περαιτέρω τη χρηματική ποινή ή το πρόστιμο, εν όλω ή εν μέρει, σε παροχή κοινωφελούς εργασίας, εφόσον συμφωνεί ή το ζητά εκείνος που καταδικάστηκε. Στην περίπτωση αυτή, το δικαστήριο ορίζει και τον αριθμό των ωρών κοινωφελούς εργασίας που κυμαίνονται από 100 έως 240 ώρες για ποινή ως ένα έτος, 241 έως 480 ώρες για ποινή από ένα έως δύο έτη και 481 έως 720 ώρες για ποινή από δύο έως τρία έτη, ενώ προσδιορίζει και προθεσμία όχι μεγαλύτερη από τρία έτη για την εκτέλεσή τους.

6. Η κοινωφελής εργασία παρέχεται χωρίς αμοιβή σε υπηρεσίες του κράτους, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των νομικών προσώπων του δημόσιου τομέα ή σε μη κερδοσκοπικά κοινωφελή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ή και άλλα, τα οποία ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τυχόν συναρμόδιων Υπουργών. Μπορεί επίσης να αφορά και σε παροχή υπηρεσιών προς τον παθόντα, αν υπάρχει η σύμφωνη γνώμη του. Την εκτέλεση της κοινωφελούς εργασίας επιβλέπει ο επιμελητής κοινωνικής αρωγής, εκτός αν το δικαστήριο διατάξει διαφορετικά. Με την ίδια υπουργική απόφαση ορίζονται επίσης η οργάνωση της παροχής κοινωφελούς εργασίας, η διαδικασία επιλογής, ανάθεσης και επίβλεψης της σχετικής εργασίας και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

7. Αν η εργασία παρέχεται από εκείνον που καταδικάστηκε ελλιπώς ή πλημμελώς με δική του υπαιτιότητα, ο εισαγγελέας εκτέλεσης της ποινής μπορεί,

αφού λάβει υπόψη τη συχνότητα και σοβαρότητα της παραβίασης των υποχρεώσεων από τον καταδικασθέντα, το βαθμό της υπαιτιότητάς του και το τμήμα της ποινής που εκτίθηκε, να: α) προβεί σε προειδοποίηση εκείνου που καταδικάστηκε, β) παρατείνει την προθεσμία για την εκτέλεση της εργασίας μέχρι ένα επιπλέον έτος, γ) επιτρέψει την εκτέλεση της χρηματικής ποινής ή του προστίμου, που είχαν αρχικά επιβληθεί μετά τη μετατροπή της στερητικής της ελευθερίας ποινής, αφού αφαιρέσει το ποσό που αναλογεί στην ήδη εκτελεσθείσα ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, καθορίζοντας για κάθε τέσσερες ώρες εργασίας μία ημέρα, δ) αυξήσει ή περιορίσει τον αριθμό ωρών παροχής κοινωφελούς εργασίας μέσα στα όρια που αντιστοιχούν στη διάρκεια της στερητικής της ελευθερίας ποινής που επιβλήθηκε αρχικά, ε) διατάσσει την έκτιση στερητικής της ελευθερίας ποινής ενός έως τριών μηνών για ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας μέχρι 240 ωρών, δύο έως πέντε μηνών για ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας μεγαλύτερης των 240 και μέχρι 480 ωρών και τεσσάρων έως οκτώ μηνών για ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας μεγαλύτερης των 480 ωρών, στ) διατάσσει την έκτιση της στερητικής της ελευθερίας ποινής που είχε επιβληθεί πριν από τη μετατροπή.

8. Αν μετά την μετατροπή στερητικής της ελευθερίας ποινής σε χρηματική ή πρόστιμο, επέρχεται ουσιώδης αλλαγή των όρων της προσωπικής και οικονομικής κατάστασης εκείνου που καταδικάστηκε, αυτός μπορεί να ζητήσει από το ίδιο δικαστήριο προθεσμία ή διεύρυνση της προθεσμίας καταβολής της χρηματικής ποινής, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τα δύο έτη, ή τροποποίηση του ύψους της μετατροπής ή ακόμη μετατροπή της χρηματικής ποινής σε προσφορά κοινωφελούς εργασίας, στο μέτρο που ορίζει το δικαστήριο. Στην ίδια απόφαση ορίζονται και οι συνέπειες της μη εκπλήρωσης των παραπάνω υποχρεώσεων.

9. Η περιοριστική της ελευθερίας ποινή, που μετατράπηκε σε χρηματική ή πρόστιμο ή σε παροχή κοινωφελούς εργασίας, διατηρεί το χαρακτήρα της περιοριστικής της ελευθερίας ποινής και μετά τη μερική ή ολική απότιση της ποινής στην οποία έχει μετατραπεί.

10. Η μετατροπή κατά τις προηγούμενες παραγράφους αποκλείεται στις περιπτώσεις καταδίκης για κακούργημα εμπορίας ναρκωτικών ή για κακούργημα που προβλέπεται από τις διατάξεις του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα. Διατάξεις του Ποινικού Κώδικα ή ειδικών ποινικών νόμων, που αποκλείουν ή ρυθμίζουν με άλλο τρόπο τη μετατροπή των στερητικών της ελευθερίας ποινών σε χρηματικές ή

πρόστιμα ή καθορίζουν αλλιώς την έννοια της μετατροπής καταργούνται με την επιφύλαξη του προηγούμενου εδαφίου.

11. Η εφαρμογή του άρθρου αυτού δεν προϋποθέτει αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση.

12. Αν το δικαστήριο παρέλειψε να αποφανθεί περί μετατροπής ποινής στερητικής της ελευθερίας, αυτός που καταδικάστηκε, με αίτησή του στο δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση, μπορεί να ζητήσει τη μετατροπή.».

Άρθρο 2

Η παράγραφος 1 του άρθρου 99 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται, ως εξής:

«1. Αν κάποιος που δεν έχει καταδικασθεί αμετάκλητα για κακούργημα ή πλημμέλημα σε περιοριστική της ελευθερίας ποινή μεγαλύτερη από ένα έτος, με μία μόνη ή με περισσότερες αποφάσεις που οι ποινές δεν υπερβαίνουν συνολικά το πιο πάνω όριο, καταδικασθεί σε τέτοια ποινή που δεν υπερβαίνει τα τρία έτη, το δικαστήριο με την απόφασή του διατάσσει την αναστολή εκτέλεσης της ποινής για ορισμένο διάστημα, που δεν μπορεί να είναι κατώτερο από ένα και ανώτερο από τρία έτη, εκτός αν κρίνει με βάση ειδικά μνημονευόμενα στην αιτιολογία της αποφάσεως στοιχεία ότι η εκτέλεση της ποινής κατά το άρθρο 82 είναι απολύτως αναγκαία για να αποτρέψει τον κατάδικο από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων. Ο χρόνος αναστολής δεν μπορεί να είναι βραχύτερος από τη διάρκεια της ποινής. Η αναστολή εκτέλεσης της ποινής δεν μπορεί να εξαρτηθεί από την προηγούμενη καταβολή των δικαστικών εξόδων.».

Άρθρο 3

Ο τίτλος και το άρθρο 100 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίστανται, ως εξής:

«Άρθρο 100

Αναστολή σε ποινές άνω των τριών ετών. Αναστολή υπό επιτήρηση

1. Αν κάποιος καταδικαστεί σε ποινή φυλάκισης μεγαλύτερη από τρία έτη και συντρέχει στο πρόσωπό του η προϋπόθεση του άρθρου 99 παρ. 1, το δικαστήριο διατάσσει την αναστολή εκτέλεσης της ποινής του υπό όρους και υπό την επιμέλεια και επιτήρηση επιμελητή κοινωνικής αρωγής, για ορισμένο διάστημα, που δεν μπορεί να είναι κατώτερο από τρία και ανώτερο από πέντε έτη, εκτός αν κρίνει με βάση ειδικά μνημονευόμενα στην αιτιολογία της αποφάσεως στοιχεία ότι η εκτέλεση της ποινής είναι απολύτως αναγκαία για να αποτρέψει τον κατάδικο από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων.

2. Η επιμέλεια και επιτήρηση από τον επιμελητή κοινωνικής αρωγής περιλαμβάνει εβδομαδιαίες συνεδρίες με τον καταδικασμένο, ατομικά ή μαζί με άλλους καταδικασμένους για ανάλογα εγκλήματα, στο πλαίσιο των οποίων επιχειρείται η συνειδητοποίηση της βαρύτητας των πράξεων που τέλεσε, η ανάδειξη των συνεπειών τους, η αναζήτηση των αιτιών που οδήγησαν στο έγκλημα αλλά και των προτάσεων για τη μη επανάληψή του. Στα καθήκοντα του επιμελητή ανήκει επίσης η επίβλεψη για την εκπλήρωση των όρων που επιβάλλει το δικαστήριο και η υποβολή ανά εξάμηνο σχετικής έκθεσης στον αρμόδιο εισαγγελέα. Με τον ίδιο τρόπο αναφέρει αμέσως κάθε σοβαρή παραβίαση των όρων που έχουν τεθεί στον καταδικασμένο.

3. Το δικαστήριο με την απόφαση για αναστολή υπό επιτήρηση, γνωστοποιεί σε εκείνον που καταδικάστηκε τους όρους υπό τους οποίους του παρέχεται, και οι οποίοι, διαζευκτικά ή σωρευτικά, μπορεί να είναι: α) Η αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε στο θύμα της αξιόποινης πράξης. β) Η υποχρέωση του καταδικασμένου να εμφανίζεται κατά τακτά χρονικά διαστήματα στις αστυνομικές αρχές του τόπου όπου διαμένει. γ) Η αφαίρεση της άδειας οδήγησης για χρονικό διάστημα μέχρι ένα έτος, αν η πράξη συνιστά σοβαρή παραβίαση των κανόνων οδήγησης. δ) Η απαγόρευση απομάκρυνσης του καταδικασμένου χωρίς άδεια από το συνήθη τόπο διαμονής του ή από άλλον τόπο που θα ορίσει το δικαστήριο. Η άδεια απομάκρυνσης, που πρέπει να είναι έγγραφη και προσωρινής ισχύος, χορηγείται στον καταδικασμένο από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών, μετά από πρόταση του επιμελητή κοινωνικής αρωγής, αποκλειστικά για λόγους εργασίας, σπουδών, υγείας ή οικογενειακούς. ε) Η αφαίρεση διαβατηρίου ή άλλου ισοδύναμου ταξιδιωτικού εγγράφου και η απαγόρευση εξόδου από τη χώρα, εκτός αν έχει χορηγηθεί και στην περίπτωση αυτή, κατά τα αναφερόμενα υπό το στοιχείο δ', άδεια εξόδου, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ένα μήνα. στ) Η απαγόρευση προσέγγισης ή επικοινωνίας

με ορισμένα πρόσωπα. ζ) Η εκπλήρωση υποχρεώσεων του καταδικασμένου για διατροφή ή επιμέλεια προς άλλα πρόσωπα. η) Η υποβολή του καταδικασμένου σε θεραπεία ή ειδική μεταχείριση και η διαμονή αυτού σε ορισμένο ίδρυμα. θ) Η προσφορά ποσού, ύψους μέχρι δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ σε κοινωφελές ίδρυμα. Η αναστολή εκτέλεσης της ποινής δεν μπορεί να εξαρτηθεί από την προηγούμενη καταβολή των δικαστικών εξόδων.

4. Αν κατά τη διάρκεια της αναστολής της ποινής αυτός που καταδικάστηκε παραβαίνει τους όρους που του έχουν τεθεί και την υποχρέωση συμμετοχής στις συνεδρίες που οργανώνει ο επιμελητής κοινωνικής αρωγής, το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση, ύστερα από αίτηση του αρμόδιου εισαγγελέα, κρίνει, αν πρέπει να διατάξει την ανάκληση της αναστολής. Αν το δικαστήριο αυτό είναι μικτό ορκωτό δικαστήριο ή μικτό ορκωτό εφετείο, αρμόδιο είναι το τριμελές και πενταμελές εφετείο αντίστοιχα. Η άρση της αναστολής διατάσσεται αν το δικαστήριο κρίνει ότι οι παραβιάσεις είναι σε αριθμό και σοβαρότητα τόσο σημαντικές, ώστε να απαιτείται πλέον η έκτιση της στερητικής της ελευθερίας ποινής για να αποτραπεί ο καταδικασμένος από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων.

5. Το κατά την προηγούμενη παράγραφο δικαστήριο, μετά από αίτηση του αρμόδιου εισαγγελέα ή εκείνου που καταδικάστηκε, μπορεί να αποφασίσει την τροποποίηση των όρων, τη σύντμηση ή επιμήκυνση του χρόνου επιτήρησης ή και την πλήρη κατάργηση της επιτήρησης με παράλληλη διατήρηση της αναστολής της ποινής, εφόσον κρίνει ότι αυτό επιβάλλεται από τη γενικότερη διαγωγή του καταδικασμένου κατά τη διάρκεια της αναστολής της ποινής. Νέα αίτηση του καταδικασμένου μπορεί να υποβληθεί μετά πάροδο εξαμήνου από την απόρριψη της προηγούμενης».

Άρθρο 4

1. Στο άρθρο 105 του Ποινικού Κώδικα προστίθεται παράγραφος 3, ως εξής και οι παράγραφοι 3 έως 5 αυτού αναριθμούνται σε 4 έως 6:

«3. Σε ποινές φυλάκισης που δεν έχουν μετατραπεί, αν έχει εκτιθεί με οποιονδήποτε τρόπο το ένα πέμπτο αυτών, το τριμελές πλημμελειοδικείο του τόπου κράτησης μετατρέπει το επόμενο ένα πέμπτο αυτών σε χρηματική ποινή και διατάσσει την απόλυση του κρατουμένου, εκτός αν με ειδική αιτιολογία κρίνει από την εν γένει συμπεριφορά του κατά το χρόνο έκτισης της ποινής ότι η χρηματική

ποινή δεν αρκεί για να αποτραπεί ο κατάδικος από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων. Κατά της απόφασης ο κατάδικος μπορεί να ασκήσει έφεση. Εάν το δικαστήριο κρίνει ότι ο κατάδικος βρίσκεται σε απόλυτη οικονομική αδυναμία να καταβάλει τη χρηματική ποινή, τη μετατρέπει σε ποινή παροχής κοινωφελούς εργασίας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 5 του άρθρου 82. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται αναλόγως οι παρ. 6 έως 8 του άρθρου 82».

2. Στο άρθρο 105 του Ποινικού Κώδικα προστίθεται παράγραφος 7, ως εξής:

«7. Κάθε ημέρα παραμονής σε σωφρονιστικό κατάστημα κρατουμένων που πάσχουν από ημιπληγία ή παραπληγία, σκλήρυνση κατά πλάκας, ή έχουν υποβληθεί σε επέμβαση μεταμόσχευσης καρδιάς, ήπατος, νεφρού ή μυελού, ή είναι φορείς του συνδρόμου επίκτητης ανοσοποιητικής ανεπάρκειας, ή πάσχουν από κακοήθη νεοπλασμάτα, ή από νεφρική ανεπάρκεια για την οποία γίνεται τακτική αιμοκάθαρση και από φυματίωση κατά τη διάρκεια της θεραπείας της, υπολογίζεται ευεργετικά ως δύο ημέρες εκτιώμενης ποινής. Το ίδιο ισχύει και: α) για κάθε πάθηση που το διαπιστωμένο από υγειονομική επιτροπή ποσοστό αναπηρίας είναι 80% και άνω, β) για τις κρατούμενες μητέρες για όσο διάστημα έχουν μαζί τους τα ανήλικα τέκνα τους. Για τον ευεργετικό υπολογισμό αποφασίζει ο κατά τον Σωφρονιστικό Κώδικα αρμόδιος δικαστικός λειτουργός, μετά από αίτηση του κρατουμένου και πρόταση του Συμβουλίου Εργασίας Κρατουμένων. Η παρ. 3 του άρθρου 46 του ν. 2776/1999 ως ισχύει, εφαρμόζεται αναλόγως για τα πειθαρχικά παραπτώματα των πιο πάνω κρατουμένων».

Άρθρο 5

Τα εδάφια μετά το πρώτο του άρθρου 56 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίστανται, ως εξής:

«Εκείνος που καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης και έχει υπερβεί το εβδομηκοστό πέμπτο έτος της ηλικίας του, εκτίει την ποινή ή το υπόλοιπο της ποινής στην κατοικία του, εκτός αν με ειδική αιτιολογία κριθεί ότι η έκτιση της ποινής σε κατάστημα κράτησης είναι απολύτως αναγκαία για να αποτραπεί από την τέλεση άλλων αντίστοιχης βαρύτητας εγκλημάτων. Εάν το πιο πάνω όριο ηλικίας έχει συμπληρωθεί κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, αποφασίζει το δικαστήριο που επιβάλλει την ποινή. Σε κάθε άλλη περίπτωση, αποφασίζει το συμβούλιο

πλημμελειοδικών μετά από αίτηση του καταδικασμένου. Στην περίπτωση αυτή, οι καταδικασθέντες υποχρεούνται να εμφανίζονται την πρώτη ημέρα κάθε μήνα στο αστυνομικό τμήμα του τόπου κατοικίας τους. Αν παραλείψουν την υποχρέωσή τους αυτή, ο εισαγγελέας έκτισης της ποινής, εκτιμώντας τη συχνότητα των παραλείψεων και τους λόγους στους οποίους οφείλονται, μπορεί να: α) προειδοποιήσει τους καταδικασθέντες για τις συνέπειες που θα έχει η μη εκπλήρωση της υποχρέωσής τους, β) διατάξει την έκτιση μέρους της ποινής τους που δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ένα μήνα στο κατάστημα κράτησης ή γ) διατάξει την έκτιση της ποινής τους στο κατάστημα κράτησης. Η διάταξη του άρθρου 105 έχει και εδώ ανάλογη εφαρμογή».

Άρθρο 6

1. Το άρθρο 384 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται, ως εξής:

«Άρθρο 384

Ικανοποίηση του παθόντος

1. Το αξιόποιο των εγκλημάτων των άρθρων 372-374, 375-377, 381 και 382 εξαλείφεται, αν ο υπαίτιος με δική του θέληση και πριν εξεταστεί με οποιονδήποτε τρόπο για την πράξη του από τις αρχές αποδώσει χωρίς παράνομη βλάβη τρίτου το πράγμα ή ικανοποιήσει εντελώς τον ζημιωθέντα. Η μερική μόνο απόδοση ή ικανοποίηση εξαλείφει το αξιόποιο κατά το αντίστοιχο μόνο μέρος.

2. Εάν ο υπαίτιος των πράξεων της παρ. 1 μέχρι την άσκηση της ποινικής δίωξης, χωρίς παράνομη βλάβη τρίτου αποδώσει το πράγμα και δηλώσει ο παθών ή οι κληρονόμοι του ότι δεν έχουν άλλη αξίωση από την πράξη ή ικανοποιήσει εντελώς τον ζημιωθέντα, καταβάλλοντας αποδεδειγμένα ή κατά δήλωση του παθόντος ή των κληρονόμων του το κεφάλαιο και τους τόκους υπερημερίας, δεν κινείται ποινική δίωξη και η υπόθεση τίθεται στο αρχείο με αιτιολογημένη πράξη του εισαγγελέα πλημμελειοδικών.

3. Ο υπαίτιος των πλημμελημάτων, που προβλέπονται στα άρθρα 372-374, 375-377, 381 και 382 απαλλάσσεται από κάθε ποινή αν, μέχρι το τέλος της αποδεικτικής διαδικασίας στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, αποδώσει το πράγμα και δηλώσει ο παθών ή οι κληρονόμοι του ότι δεν έχουν άλλη αξίωση από την πράξη ή ικανοποιήσει εντελώς τον ζημιωθέντα, καταβάλλοντας αποδεδειγμένα ή κατά

δήλωση του παθόντος ή των κληρονόμων του το κεφάλαιο και τους τόκους υπερημερίας.

4. Στην απόπειρα των πράξεων της παρ. 1 αρκεί δήλωση του παθόντος ή των κληρονόμων του ότι έχουν ικανοποιηθεί.

5. Η δήλωση του παθόντος ή των κληρονόμων του ότι ικανοποιήθηκαν εντελώς ισχύει για όλους τους συμμετόχους, εκτός από εκείνους που δηλώνουν ότι δεν την αποδέχονται.».

2. Μετά το άρθρο 406 του Ποινικού Κώδικα, προστίθεται άρθρο 406Α, ως εξής:

«Άρθρο 406Α

Ικανοποίηση του παθόντος

1. Το αξιόποινο των εγκλημάτων των άρθρων 386 έως 406 εξαλείφεται, αν ο υπαίτιος με δική του θέληση και πριν εξεταστεί με οποιονδήποτε τρόπο για την πράξη του από τις αρχές ικανοποιήσει εντελώς τον ζημιωθέντα. Η μερική μόνο ικανοποίηση εξαλείφει το αξιόποινο κατά το αντίστοιχο μόνο μέρος.

2. Εάν ο υπαίτιος των πράξεων της παρ. 1 μέχρι την άσκηση της ποινικής δίωξης, ικανοποιήσει εντελώς τον ζημιωθέντα, καταβάλλοντας αποδεδειγμένα ή κατά δήλωση του παθόντος ή των κληρονόμων του το κεφάλαιο και τους τόκους υπερημερίας, δεν κινείται ποινική δίωξη και η υπόθεση τίθεται στο αρχείο με αιτιολογημένη πράξη του εισαγγελέα πλημμελειοδικών.

3. Ο υπαίτιος των πλημμελημάτων, που προβλέπονται στα άρθρα 386 έως 406, απαλλάσσεται από κάθε ποινή αν, μέχρι το τέλος της αποδεικτικής διαδικασίας στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, ικανοποιήσει εντελώς τον ζημιωθέντα, καταβάλλοντας αποδεδειγμένα ή κατά δήλωση του παθόντος ή των κληρονόμων του το κεφάλαιο και τους τόκους υπερημερίας.

4. Οι διατάξεις του άρθρου 384 παρ. 4 και 5 εφαρμόζονται αναλόγως.»

Άρθρο 7

Η παρ. 3 του άρθρου 374Α του Ποινικού Κώδικα, αντικαθίσταται, ως εξής:

«3. Η διάταξη του άρθρου 384 εφαρμόζεται και για το έγκλημα της παρ. 1 αυτού του άρθρου, μαζί όμως με την απόδοση του πράγματος απαιτείται σε κάθε περίπτωση και η ολοκληρωτική ικανοποίηση του ζημιωθέντος.».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Τροποποιήσεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας

Άρθρο 8

Η παράγραφος 3 του άρθρου 31 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«3. Η προκαταρκτική εξέταση είναι συνοπτική και το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την κατά το άρθρο 36 πληροφόρηση της αρμόδιας αρχής μέχρι την κίνηση ή όχι της ποινικής δίωξης δεν μπορεί να υπερβεί τους τρεις μήνες. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ο χρόνος αυτός μπορεί να παραταθεί έως τρεις το πολύ μήνες ή, εφόσον η φύση της υπόθεσης ή της πράξης που πρέπει να διενεργηθεί το επιβάλλει, για εύλογο χρονικό διάστημα, με ειδικά αιτιολογημένη πράξη του εισαγγελέα πλημμελειοδικών ή εφετών κατά περίπτωση.»

Άρθρο 9

1. Η παράγραφος 1 του άρθρου 43 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«1. Ο εισαγγελέας, όταν λάβει τη μήνυση ή την αναφορά, κινεί την ποινική δίωξη, παραγγέλλοντας προανάκριση ή ανάκριση ή εισάγοντας την υπόθεση με απευθείας κλήση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο, όπου αυτό προβλέπεται. Σε κακουργήματα όμως ή πλημμελήματα που τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών, εκτός α) των δασικών (πλην του εμπρησμού), αγροτικών και αγορανομικών πλημμελημάτων, β) του άρθρου 79 του ν. 5960/1933 και του άρθρου 1 του α.ν. 86/1967, γ) του άρθρου 17 παρ. 8 του ν. 1337/1983 και του πρώτου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 83 του ν. 3386/2005, δ) του άρθρου 25 του ν. 1882/1990 και του πρώτου εδαφίου της παρ. 4 του άρθρου 43 του ΚΟΚ και ε) του άρθρου 23 στοιχ. Β του ν. 248/1914, κινεί την ποινική δίωξη μόνο εφόσον έχουν ενεργηθεί προκαταρκτική εξέταση ή προανακριτικές πράξεις κατά την παρ. 2 του

άρθρου 243 και προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις για να κινηθεί η ποινική δίωξη. Επίσης, μπορεί να μην ενεργηθεί προκαταρκτική εξέταση, εφόσον έχει προηγηθεί ένορκη διοικητική εξέταση ή υπάρχει πόρισμα ή έκθεση ελέγχου του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης ή Σώματος ή Υπηρεσίας Επιθεώρησης και Ελέγχου των φορέων της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του ν. 3074/2002 και προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις για να κινηθεί η ποινική δίωξη.».

2. Στο άρθρο 43 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται νέα παράγραφος 3, ως εξής:

«3. Ο αρμόδιος εισαγγελέας ανασύρει τη δικογραφία από το αρχείο μόνον όταν γίνεται επίκληση ή αναφαίνονται νέα πραγματικά περιστατικά ή στοιχεία, τα οποία δικαιολογούν κατά την κρίση του την επανεξέταση της υπόθεσης. Στην περίπτωση αυτή, καλεί τον μηνυόμενο ή αυτόν σε βάρος του οποίου διενεργήθηκε η προκαταρκτική εξέταση να παράσχει εξηγήσεις.».

3. Η παράγραφος 3 του άρθρου 47 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής :

«3. Όσα αναφέρονται στα άρθρα 43 παρ. 1 και παρ. 3, 44 και 45 εφαρμόζονται και ως προς την έγκληση.».

Άρθρο 10

1. Η παράγραφος 7 του άρθρου 111 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αναριθμείται σε παράγραφο 6 και το περιεχόμενό της αντικαθίσταται, ως εξής:

«6. Τα πλημμελήματα των δικαστών πολιτικής, ποινικής και διοικητικής δικαιοσύνης και εισαγγελέων, συμπεριλαμβανομένων των παρέδρων, των ειρηνοδικών, ειδικών πταισματοδικών, των μελών του Συμβουλίου της Επικρατείας, των παρέδρων, εισηγητών και δοκίμων εισηγητών του, των μελών του Ελεγκτικού Συνεδρίου, των παρέδρων, εισηγητών και δοκίμων εισηγητών του, του γενικού επιτρόπου, επιτρόπων και αντεπιτρόπων που υπηρετούν σ' αυτό, καθώς και του γενικού επιτρόπου, επιτρόπων και αντεπιτρόπων επικρατείας στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια, των δικηγόρων και των μελών του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.».

2. Η παράγραφος 8 του άρθρου 111 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αναριθμείται σε παράγραφο 7 και το περιεχόμενό της αντικαθίσταται, ως εξής :

«7. Τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του τριμελούς πλημμελειοδικείου, κατά των αποφάσεων που εκδίδονται από το πρωτοδικείο στην περίπτωση του άρθρου 116

παρ. 1 και κατά των αποφάσεων του δικαστηρίου των εφετών σύμφωνα με το άρθρο 499.».

3. Η παράγραφος 2 του άρθρου 112 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«2. Τα πταίσματα των προσώπων που αναφέρονται στην παρ. 6 του άρθρου 111.».

4. Το άρθρο 114 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής :

«Άρθρο 114

Μονομελές πλημμελειοδικείο

Το μονομελές πλημμελειοδικείο δικάζει:

1) Τα πλημμελήματα για τα οποία απειλείται στο νόμο φυλάκιση με ελάχιστο όριο κατώτερο του ενός έτους ή χρηματική ποινή ή και οι δύο ποινές, εκτός από:

α) εκείνα που υπάγονται στην αρμοδιότητα των μεικτών ορκωτών δικαστηρίων και των εφετείων, καθώς και τα συναφή με αυτά (άρθρα 109, 111, 128),

β) εκείνα που υπάγονται στην αρμοδιότητα του δικαστηρίου των ανηλίκων,

γ) εκείνα των άρθρων 259 και 302 του Ποινικού Κώδικα και της συκοφαντικής δυσφήμισης δια του τύπου.

2) Τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του πταισματοδικείου, καθώς και των αποφάσεων που εκδίδονται από το ειρηνοδικείο σύμφωνα με το άρθρο 116 παρ. 1.».

Άρθρο 11

1. Οι παράγραφοι 4 και 5 του άρθρου 142 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αναριθμούνται σε 5 και 6, αντίστοιχα, ενώ μετά την παράγραφο 3 προστίθεται παράγραφος 4, ως εξής:

«4. Η προηγούμενη παράγραφος εφαρμόζεται και:

1) στις αποφάσεις του μονομελούς πλημμελειοδικείου και μονομελούς δικαστηρίου ανηλίκων:

α) όταν είναι αναβλητικές, εκτός εάν διατάσσουν αναβολή για κρείσσονες αποδείξεις,

β) όταν εκδίδονται ύστερα από έφεση κατά αποφάσεων του πταισματοδικείου,

γ) όταν παύουν οριστικά την ποινική δίωξη λόγω θανάτου ή λόγω ανάκλησης της έγκλησης,

δ) όταν είναι αθωωτικές, εφόσον η ποινική δίωξη είχε ασκηθεί αυτεπάγγελτα και δεν υπάρχει παθών ή πολιτικώς ενάγων, εκτός εάν διατάσσουν απόδοση κατασχεθέντων ή επικύρωση κατάσχεσης και δήμευση κατασχεθέντων,

ε) όταν είναι καταδικαστικές κατ' αντιμωλία και η ποινή που επιβλήθηκε στον κατηγορούμενο δεν είναι εφέσιμη, εκτός εάν διατάσσουν απόδοση κατασχεθέντων ή επικύρωση κατάσχεσης και δήμευση κατασχεθέντων.

2) στις αποφάσεις του τριμελούς πλημμελειοδικείου:

α) όταν εκδίδονται ύστερα από έφεση κατά αποφάσεων του μονομελούς πλημμελειοδικείου, για τις οποίες η καθαρογραφή γίνεται με καταχώριση σε ειδικό βιβλίο,

β) όταν είναι αναβλητικές, εκτός εάν διατάσσουν αναβολή για κρείσσονες αποδείξεις,

γ) όταν παύουν οριστικά την ποινική δίωξη λόγω θανάτου του κατηγορουμένου ή λόγω ανάκλησης της έγκλησης,

δ) όταν εκδίδονται έπειτα από έφεση και είναι αθωωτικές, εφόσον δεν υπάρχει παθών ή παράσταση πολιτικής αγωγής, εκτός εάν διατάσσουν απόδοση κατασχεθέντων ή επικύρωση κατάσχεσης και δήμευση κατασχεθέντων,

ε) όταν είναι καταδικαστικές κατ' αντιμωλία και η ποινή που επιβλήθηκε δεν είναι εφέσιμη, εκτός εάν διατάσσουν απόδοση κατασχεθέντων ή επικύρωση κατάσχεσης και δήμευση κατασχεθέντων,

στ) όταν αφορούν σωματικές βλάβες από αμέλεια, για τις οποίες η ποινική δίωξη παύει οριστικά κατ' άρθρο 315 παρ. 1 εδάφιο τελευταίο ΠΚ.».

2. Το στοιχείο δ' της παραγράφου 1 του άρθρου 171 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«δ) την εμφάνιση, την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και την άσκηση των δικαιωμάτων που του παρέχονται από το νόμο, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα.».

Άρθρο 12

1. Η παράγραφος 4 του άρθρου 243 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«4. Το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την παραγγελία για διενέργεια προανάκρισης μέχρι την περάτωσή της κατά το άρθρο 245, δεν μπορεί να υπερβεί τους τρεις μήνες. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ο χρόνος αυτός μπορεί να παραταθεί έως τρεις το πολύ μήνες ή, εφόσον η φύση της υπόθεσης ή της πράξης που πρέπει να διενεργηθεί το επιβάλλει, για εύλογο χρονικό διάστημα, με ειδικά αιτιολογημένη πράξη του εισαγγελέα εφετών.».

2. Η παράγραφος 4 του άρθρου 248 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«4. Ο ανακριτής οφείλει να περατώσει την κύρια ανάκριση μέσα σε οκτώ μήνες και τη διατασσόμενη από το συμβούλιο συμπληρωματική ανάκριση μέσα σε δύο μήνες, αφότου η δικογραφία περιέλθει σε αυτόν. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, οι προθεσμίες αυτές μπορούν να παραταθούν εφάπαξ μέχρι δύο μήνες με αιτιολογημένο σε κάθε περίπτωση βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου, στο οποίο ο ανακριτής απευθύνεται πριν από τη συμπλήρωση των πιο πάνω προθεσμιών. Εάν η φύση της υπόθεσης ή της πράξης που πρέπει να διενεργηθεί το επιβάλλει, η κατά τα ως άνω παράταση μπορεί να διαρκέσει για εύλογο χρονικό διάστημα.».

Άρθρο 13

Το άρθρο 244 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής :

«Άρθρο 244

Πότε η προανάκριση είναι αναγκαία

Παραγγελία για προανάκριση, σύμφωνα με το άρθρο 43 παρ. 1 εδ. πρώτο, δίνεται μόνο για πλημμελήματα που υπάγονται στην αρμοδιότητα του τριμελούς πλημμελειοδικείου ή έχουν τελεστεί από πρόσωπο ιδιάζουσας δωσιδικίας, όταν έχει προηγηθεί ένορκη διοικητική εξέταση, ή συντρέχουν ειδικά μνημονευόμενοι στην παραγγελία του εισαγγελέα εξαιρετικοί λόγοι, που επιβάλλουν τη διεξαγωγή συγκεκριμένων ανακριτικών πράξεων.».

Άρθρο 14

1. Η παράγραφος 1 του άρθρου 245 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«1. Η προανάκριση είναι συνοπτική και, αφού κληθεί ο κατηγορούμενος να απολογηθεί πριν από σαράντα οκτώ τουλάχιστον ώρες, περατώνεται: α) με απευθείας κλήση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο ή β) με πρόταση του εισαγγελέα στο δικαστικό συμβούλιο, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην επόμενη παράγραφο, ή γ) με παραγγελία του εισαγγελέα στον ανακριτή, εφόσον προκύπτει τέλεση κακουργήματος. Στην τελευταία περίπτωση, η προανάκριση μπορεί και να διακοπεί κατά τον ίδιο τρόπο.».

2. Η παράγραφος 2 του άρθρου 245 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«2. Πρόταση στο συμβούλιο γίνεται, εφόσον ο εισαγγελέας κρίνει ότι δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις για την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο. Αν υπάρχουν περισσότεροι κατηγορούμενοι και δεν προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις σε βάρος μερικών από αυτούς ή πρέπει να κηρυχθεί απαράδεκτη ή να παύσει οριστικά η ποινική δίωξη, ο εισαγγελέας μπορεί να χωρίσει την υπόθεση και να την εισαγάγει μόνο ως προς αυτούς στο δικαστικό συμβούλιο. Πρόταση επίσης στο δικαστικό συμβούλιο γίνεται και όταν ο εισαγγελέας εφετών, στον οποίο υποβάλλεται μετά την προανάκριση η δικογραφία, που αφορά πρόσωπα ιδιάζουσας δωσιδικίας, αρμοδιότητας τριμελούς εφετείου, κρίνει ότι δεν συντρέχουν επαρκείς ενδείξεις για την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο και παραγγέλλει την εισαγωγή της υπόθεσης στο αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο.».

3. Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 245 αντικαθίσταται, ως εξής:

«Το ίδιο μπορεί να πράξει ο εισαγγελέας και αν ο δράστης παραμένει άγνωστος μετά από προανάκριση κατά το άρθρο 243 παρ. 2 εδ. πρώτο ή προκαταρκτική εξέταση ή ένορκη διοικητική εξέταση ή πόρισμα ή έκθεση ελέγχου του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης ή Σώματος ή Υπηρεσίας Επιθεώρησης και Ελέγχου των φορέων της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του ν. 3074/2002.».

Άρθρο 15

1. Η παράγραφος 1 του άρθρου 308 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«1. Το τέλος της κύριας ανάκρισης κηρύσσεται από το συμβούλιο πλημμελειοδικών με βούλευμα. Για το σκοπό αυτό, τα έγγραφα διαβιβάζονται αμέσως μετά την τελευταία ανακριτική πράξη στον εισαγγελέα, ο οποίος, αν κρίνει ότι δεν χρειάζεται να τα επιστρέψει στον ανακριτή για να συμπληρωθεί η ανάκριση, μέσα σε δύο μήνες ή, εάν η φύση της υπόθεσης το επιβάλλει, μέσα σε τρεις μήνες υποβάλλει πρόταση στο συμβούλιο για να παύσει οριστικά ή προσωρινά η δίωξη ή για να παραπεμφθεί ο κατηγορούμενος στο ακροατήριο ή για να μην απαγγελθεί κατηγορία εναντίον του.».

2. Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 308 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«Το συμβούλιο πλημμελειοδικών αποφαινεται για τη συνέχιση ή όχι της προσωρινής κράτησης, καθώς και για τη διατήρηση ή όχι των περιοριστικών όρων.».

Άρθρο 16

Μετά το άρθρο 308 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται το άρθρο 308 Α , ως εξής:

«Άρθρο 308Α

Περάτωση της κύριας ανάκρισης κατ' εξαίρεση

1. Κατ' εξαίρεση, στις περιπτώσεις των κακουργημάτων των νόμων 2168/1993 και 3459/2006, του εμπρησμού δασών και των άρθρων 374 και 380 του Ποινικού Κώδικα, μετά την περάτωση της ανάκρισης, η δικογραφία υποβάλλεται από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών στον εισαγγελέα εφετών , ο οποίος, αν κρίνει ότι προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις για την παραπομπή της υπόθεσης στο ακροατήριο και ότι δεν χρειάζεται να συμπληρωθεί η ανάκριση, προτείνει στον πρόεδρο εφετών να εισαχθεί η υπόθεση, μαζί με τα τυχόν συναφή εγκλήματα, απευθείας στο ακροατήριο.

2. Από τη στιγμή που ο εισαγγελέας εφετών καταρτίσει τη σχετική πρόταση, πριν την υποβάλει προς τον πρόεδρο εφετών, έχει υποχρέωση να ενημερώσει

αμέσως, έστω και τηλεφωνικά, τους διαδίκους, εφόσον αυτοί υπέβαλαν εγγράφως σχετικό αίτημα, προκειμένου να λάβουν γνώση της και να ασκήσουν το δικαίωμα ακρόασης, υποβάλλοντας υπόμνημα με τις απόψεις τους. Αφού παρέλθουν δέκα ημέρες από την ειδοποίηση, για την οποία συντάσσεται έκθεση, η πρόταση του εισαγγελέα εφετών διαβιβάζεται στον πρόεδρο εφετών. Εφόσον ο πρόεδρος εφετών διατυπώσει σύμφωνη γνώμη, για την παραπομπή της υπόθεσης στο ακροατήριο, ο εισαγγελέας εφετών εκδίδει κλητήριο θέσπισμα, κατά του οποίου δεν επιτρέπεται προσφυγή.

3. Σε περίπτωση διαφωνίας του προέδρου εφετών ή όταν από την αρχή ο εισαγγελέας φρονεί ότι δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις, ο εισαγγελέας εφετών διαβιβάζει τη δικογραφία στον εισαγγελέα πλημμελειοδικών, προκειμένου να εισαχθεί στο συμβούλιο πλημμελειοδικών.

4. Στην περίπτωση της δεύτερης παραγράφου του παρόντος άρθρου ο πρόεδρος εφετών αποφαινεται με διάταξη του, κατά της οποίας δεν χωρεί προσφυγή, για τη διάρκεια ισχύος του εντάλματος σύλληψης και για τη διατήρηση ή όχι της προσωρινής κράτησης ή των περιοριστικών όρων.

5. Εάν υπάρχουν περισσότεροι του ενός κατηγορούμενοι, το συμβούλιο εφετών είναι αρμόδιο να αποφανθεί για όσους από αυτούς δεν προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις ή ως προς τους οποίους θα πρέπει να κηρυχθεί απαράδεκτη ή να παύσει οριστικά ή προσωρινά η ποινική δίωξη, οπότε η υπόθεση χωρίζεται. Επίσης, το ίδιο συμβούλιο είναι σε κάθε περίπτωση αρμόδιο να αποφανθεί και για τα συναφή εγκλήματα είτε πρόκειται για έναν είτε πρόκειται για περισσότερους κατηγορουμένους.».

Άρθρο 17

1. Μετά το άρθρο 308 Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται το άρθρο 308 Β, ως εξής:

«Άρθρο 308 Β

Ποινική συνδιαλλαγή

1. Στις περιπτώσεις που έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για κακούργημα των άρθρων 374, 375, 386, 386Α, 390 και 404 του Ποινικού Κώδικα ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών, μετά από αίτημα του κατηγορουμένου, που υποβάλλεται μέχρι την τυπική περάτωση της ανάκρισης, καλεί τον κατηγορούμενο και τον παθόντα να

εμφανισθούν ενώπιόν του μετά ή δια των συνηγώρων τους για συνδιαλλαγή. Ο εισαγγελέας διορίζει υποχρεωτικά συνήγορο στον διάδικο, που δεν έχει, από τον σχετικό πίνακα του οικείου δικηγορικού συλλόγου.

2. Ο εισαγγελέας τάσσει προθεσμία δεκαπέντε ημερών στους συνηγώρους των διαδίκων για τη σύνταξη του πρακτικού συνδιαλλαγής, στο οποίο βεβαιώνεται η απόδοση του ιδιοποιημένου πράγματος ή η εντελής ικανοποίηση του ζημιωθέντα.

3. Αν το πρακτικό συνδιαλλαγής συνταχθεί πριν από την απολογία του κατηγορουμένου, η ανάκριση θεωρείται περατωμένη ως προς αυτόν και τους συμμετόχους που το αποδέχονται. Αν το πρακτικό συνταχθεί μετά την απολογία του κατηγορουμένου, τα τυχόν επιβληθέντα για το συγκεκριμένο έγκλημα κατά το άρθρο 282 μέτρα δικονομικού καταναγκασμού αίρονται υποχρεωτικά με διάταξη του εισαγγελέα πλημμελειοδικών.

4. Αν δεν επιτευχθεί συνδιαλλαγή, η αίτηση θεωρείται ως ουδέποτε υποβληθείσα, καταστρέφεται με το οικείο υλικό και τυχόν αντίγραφά τους δεν λαμβάνονται υπόψη σε κανένα στάδιο της δίκης.

5. Σε περίπτωση απόπειρας η βεβαίωση της παραγράφου 2 αφορά τη χρηματική ικανοποίηση του παθόντος. Σε περιπτώσεις συμμετοχής, η καταβολή του συμφωνημένου χρηματικού ποσού από ένα συμμετοχο ωφελεί και τους υπολοίπους. Αν κάποιος από τους συμμετόχους δεν επιθυμεί την ποινική συνδιαλλαγή, η υπόθεση χωρίζεται και ακολουθείται ως προς αυτόν η τακτική διαδικασία. Η διαδικασία του παρόντος άρθρου δεν επεκτείνεται στα συρρέοντα εγκλήματα που δεν περιλαμβάνονται στα εγκλήματα της παρ. 1.

6. Μέσα σε πέντε ημέρες από τη σύνταξη του σχετικού πρακτικού ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών διαβιβάζει τη δικογραφία στον εισαγγελέα εφετών, ο οποίος εισάγει αμέσως την υπόθεση στο τριμελές εφετείο, κλητεύοντας τον κατηγορούμενο.

7. Το δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη το πρακτικό συνδιαλλαγής, κηρύσσει ένοχο τον κατηγορούμενο και επιβάλλει σε αυτόν, κατά το άρθρο 79 ΠΚ, ποινή που δεν υπερβαίνει τα τρία έτη, εκτός αν, συνεκτιμώντας τις περιστάσεις, κρίνει ότι πρέπει να παραμείνει ατιμώρητος. Δικαστικά έξοδα δεν επιβάλλονται και η απόφαση δεν καταχωρίζεται στο ποινικό μητρώο.

8. Κατά της απόφασης του δικαστηρίου δεν χωρεί έφεση.

9. Η συνδιαλλαγή δεν εφαρμόζεται, αν τα κακουργήματα της παραγράφου 1 στρέφονται κατά του δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού.».

2. Στο τέλος του δεύτερου εδαφίου της πρώτης παραγράφου του άρθρου 270 προστίθεται η φράση «ή συντρέχει περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 308B.».

Άρθρο 18

1. Η παράγραφος 1 του άρθρου 309 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«1. Το συμβούλιο, μέσα σε δύο μήνες ή, αν εφαρμοσθεί η επόμενη παράγραφος, μέσα σε τρεις μήνες από την υποβολή της πρότασης του εισαγγελέα, μπορεί:

α) να αποφαινεται να μη γίνει κατηγορία,

β) να παύει οριστικά την ποινική δίωξη,

γ) να παύει προσωρινά την ποινική δίωξη, μόνο όμως για τα κακουργήματα της ανθρωποκτονίας με πρόθεση, της ληστείας, της εκβίασης, της κλοπής (και ζωοκλοπής) και του εμπρησμού,

δ) να διατάσσει περαιτέρω ανάκριση, και

ε) να παραπέμπει τον κατηγορούμενο στο ακροατήριο του αρμόδιου δικαστηρίου.».

2. Η παράγραφος 2 του άρθρου 309 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής :

«2. Το συμβούλιο με αίτηση ενός από τους διαδίκους είναι υποχρεωμένο να διατάσσει την εμφάνιση του συνηγόρου του ενώπιόν του με την παρουσία και του εισαγγελέα για να δώσει κάθε διευκρίνιση. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να επιτρέψει και την ενώπιόν του εμφάνιση του αιτούντος διαδίκου. Το συμβούλιο μπορεί να προβεί στις προηγούμενες ενέργειες και αυτεπαγγέλτως. Επί υποθέσεων σε βαθμό κακουργήματος, εάν ο αιτών δεν έχει συνηγόρο, διατάσσεται υποχρεωτικά η εμφάνισή του. Πάντοτε όμως, όταν διατάσσει την εμφάνιση ενός από τους διαδίκους ή του συνηγόρου του, οφείλει να καλέσει και να ακούσει συγχρόνως και τους υπολοίπους, αναλόγως. Αν μετά το τέλος της ανάκρισης και την υποβολή των εγγράφων στον εισαγγελέα υποβλήθηκαν στο συμβούλιο από ένα διάδικο έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία που ασκούν ουσιώδη επιρροή

στην κρίση του συμβουλίου, αυτό οφείλει αυτεπαγγέλτως να καλέσει τους υπόλοιπους διαδίκους ή τους αντικλήτους, για να ενημερωθούν και να γνωστοποιήσουν τις παρατηρήσεις τους σε εύλογη προθεσμία, που την καθορίζει το ίδιο.».

Άρθρο 19

1. Ο τίτλος του άρθρου 315 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«Άρθρο 315

Προσωρινή κράτηση και περιοριστικοί όροι»

2. Η παράγραφος 1 του άρθρου 315 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«1. Αν ο κατηγορούμενος κρατείται προσωρινά ή τελεί υπό περιοριστικούς όρους, το συμβούλιο αποφασίζει ταυτόχρονα και για την απόλυσή του ή τη συνέχιση της προσωρινής του κράτησης, καθώς και για τη διατήρηση ή όχι της ισχύος των περιοριστικών όρων.».

3. Η παράγραφος 3 του άρθρου 315 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«3. Το συμβούλιο, παραπέμποντας τον κατηγορούμενο στο ακροατήριο, αν συντρέχει νόμιμη περίπτωση, επιβάλλει περιοριστικούς όρους ή διατάσσει τη σύλληψη και προσωρινή κράτησή του, ακόμη και αν δεν έχει εκδοθεί ένταλμα σύλληψης ή προσωρινής κράτησης.».

Άρθρο 20

1. Ο τίτλος και το άρθρο 349 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίστανται, ως εξής:

« Άρθρο 349

Αναβολή της δίκης

1. Το δικαστήριο, μετά από πρόταση του εισαγγελέα ή και αυτεπαγγέλτως, μπορεί να διατάξει μόνο μία φορά την αναβολή της δίκης για λόγους ανώτερης βίας,

με αίτημα δε κάποιου από τους διαδίκους, μία μόνο φορά, για σοβαρούς λόγους υγείας ή λόγους ανώτερης βίας.

2. Η αναβολή που χορηγείται με αίτημα διαδίκου, για λόγο που αφορά αυτόν ή το συνήγορό του, δεν μπορεί να υπερβεί τους τρεις μήνες και διατάσσεται μόνο για σοβαρούς λόγους υγείας, οι οποίοι αποδεικνύονται με έγγραφο νοσηλευτικού ιδρύματος, ή λόγους ανώτερης βίας. Οι λόγοι αυτοί προσδιορίζονται στην απόφαση, η οποία πρέπει να είναι ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένη.

3. Το δικαστήριο, πριν διατάξει την αναβολή, υποχρεούται να ερευνήσει τη δυνατότητα διακοπής της δίκης για δεκαπέντε το πολύ ημέρες, αιτιολογώντας εμπειριστατωμένα ότι δεν μπορεί ο λόγος αναβολής να αντιμετωπισθεί με διακοπή.

4. Δεύτερη αναβολή μπορεί να δοθεί για τους ίδιους ως άνω λόγους και σύμφωνα με τους άνω όρους. Κάθε άλλη αναβολή απαγορεύεται και το δικαστήριο μπορεί μόνο να διατάξει τη διακοπή της δίκης ή της συνεδρίασης για δεκαπέντε το πολύ ημέρες και μέχρι δύο φορές.

5. Η αναβολή γίνεται σε ρητή δικάσιμο, την οποία το δικαστήριο ανακοινώνει στους παρόντες διαδίκους, μάρτυρες και πραγματογνώμονες και σε αυτήν κλητεύονται μόνο οι απόντες.

6. Εάν ο λόγος αναβολής αναγγέλθηκε από συνήγορο ή άλλο πρόσωπο για λογαριασμό απόντος διαδίκου και η συζήτηση αναβλήθηκε σε ρητή δικάσιμο, η περί αναβολής απόφαση επέχει θέση κλητεύσεώς του.

7. Η αποχή των δικηγόρων αποτελεί λόγο ανώτερης βίας για την αναβολή και δεν περιλαμβάνεται στους άνω περιορισμούς.».

2. Ο τίτλος του άρθρου 375 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας από «Διακοπή των συνεδριάσεων» γίνεται **«Ιδιαίτερες δικάσιμοι - Διακοπή των συνεδριάσεων»**, οι παράγραφοι 1, 2, 3 και 4 του ίδιου άρθρου αναριθμούνται σε 2, 3, 4 και 5 και προστίθεται νέα παράγραφος 1, ως εξής:

«1. Στα τριμελή εφετεία κακουργημάτων ορίζονται ιδιαίτερες κατά μήνα δικάσιμοι, στις οποίες προσδιορίζονται αποκλειστικά και μόνο υποθέσεις με κατηγορούμενο ή κατηγορουμένους προσωρινά κρατούμενους. Στα Εφετεία Αθηνών, Πειραιά και Θεσσαλονίκης οι ιδιαίτερες αυτές δικάσιμοι δεν μπορεί να είναι λιγότερες από τρεις κάθε μήνα. Για την εκδίκαση των συγκεκριμένων υποθέσεων τα εφετεία συνεδριάζουν και κατά τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών, εκτός από το μήνα Αύγουστο.».

Άρθρο 21

Το άρθρο 432 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«Άρθρο 432

Αναστολή της εκδίκασης

1. Αν κάποιος που παραπέμφθηκε στο ακροατήριο του αρμόδιου δικαστηρίου για κακούργημα είναι άγνωστης διαμονής και δεν παρουσιαστεί ούτε συλληφθεί μέσα σε ένα μήνα από την επίδοση του παραπεμπτικού βουλεύματος ή του κλητηρίου θεσπίσματος σύμφωνα με το άρθρο 156, αναστέλλεται η διαδικασία στο ακροατήριο με διάταξη του εισαγγελέα του εφετείου, ωστόσο συλληφθεί ή εμφανιστεί ο κατηγορούμενος. Η διάταξη αυτή πρέπει να τοιχοκολληθεί σύμφωνα με το άρθρο 156 παρ. 2. Οι διατάξεις του άρθρου 113 ΠΚ για την αναστολή της παραγραφής του αξιοποίνου εφαρμόζονται και εδώ.

2. Αν εκείνος που παραπέμφθηκε για κακούργημα είναι ή θεωρείται γνωστής διαμονής, δικάζεται σαν να ήταν παρών, αν κλητεύθηκε νόμιμα.

3. Η διάταξη της παρ. 2 εφαρμόζεται αναλόγως και στο δικαστήριο που είναι αρμόδιο να δικάσει την έφεση, αν αυτός που αθώωθηκε σε πρώτο βαθμό για κακούργημα δεν εμφανιστεί για να δικαστεί κατ' έφεση που ασκήθηκε από τον εισαγγελέα και αποβλέπει στην καταδίκη του για κακούργημα.».

Άρθρο 22

Ο τίτλος και το άρθρο 435 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίστανται, ως εξής:

«Άρθρο 435

Αίτηση ακύρωσης της διαδικασίας επί κακουργημάτων

1. Αν ο κατηγορούμενος, που καταδικάστηκε κατά το άρθρο 432 παρ. 2 και 3, από λόγους ανώτερης βίας ή από άλλα ανυπέρβλητα αίτια δεν μπόρεσε εγκαίρως να γνωστοποιήσει με οποιονδήποτε τρόπο στο δικαστήριο ανυπέρβλητο κώλυμα εμφάνισης του στη δίκη και να ζητήσει την αναβολή της συζήτησης (άρθρο 349),

μπορεί να υποβάλει αίτηση για ακύρωση της διαδικασίας που πραγματοποιήθηκε χωρίς την παρουσία του ή την εκπροσώπησή του από συνήγορο. Η αίτηση υποβάλλεται στο γραμματέα του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία δεκαπέντε ημερών από την έκδοσή της και αναφέρει τους λόγους ανώτερης βίας ή το ανυπέρβλητο κώλυμα. Νέα αίτηση για ακύρωση της ίδιας διαδικασίας είναι απαράδεκτη σε οποιουσδήποτε λόγους και αν στηρίζεται.

2. Η αίτηση αυτή δεν αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης. Μπορεί όμως ο εισαγγελέας του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση, μόλις υποβληθεί η αίτηση για ακύρωση, να διατάξει την αναστολή της εκτέλεσης, εφόσον εκδικαστεί η αίτηση. Σε περίπτωση μη χορήγησης της αναστολής, ο αιτών δύναται να προσφύγει στο δικαστήριο ή, αν αυτό δε συνεδριάζει, στο δικαστικό συμβούλιο μέσα σε δύο ημέρες. Η αίτηση για ακύρωση εισάγεται, χωρίς να κλητευθεί εκείνος που την υπέβαλε, στην πρώτη δικάσιμο του δικαστηρίου που δίκασε, το οποίο αποφασίζει αμετάκλητα. Το δικαστήριο όμως είναι δυνατό να αναβάλει τη συζήτηση για την αίτηση σε μεταγενέστερη ορισμένη δικάσιμο, αν προβάλλονται λόγοι ανώτερης βίας ή άλλα ανυπέρβλητα αίτια, εξαιτίας των οποίων εκείνος που υπέβαλε την αίτηση δεν μπορεί να εμφανιστεί στη συζήτηση της αίτησης για ακύρωση. Αν γίνει δεκτή η αίτηση, ακυρώνεται η απόφαση που προσβάλλεται και διατάσσεται η νέα συζήτηση της υπόθεσης σε ρητή δικάσιμο, κατά την οποία ο κατηγορούμενος οφείλει να προσέλθει χωρίς να κλητευθεί. Η προθεσμία της έφεσης ή της αίτησης για αναίρεση της καταδικαστικής απόφασης αρχίζει μετά την πάροδο άπρακτης της ως άνω δεκαπενθήμερης προθεσμίας ή, σε περίπτωση υποβολής αίτησης ακυρώσεως, από την απόρριψή της.».

Άρθρο 23

Το εδάφιο δ' της παραγράφου 2 του άρθρου 471 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«Δεύτερη αίτηση αναστολής εκτέλεσης από τον κατηγορούμενο είναι απαράδεκτη, αν δεν παρέλθουν δύο μήνες από την απόρριψη της προηγούμενης.».

Άρθρο 24

1. Το άρθρο 477 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«Άρθρο 477

Σε ποιούς επιτρέπεται

Έφεση κατά του βουλεύματος επιτρέπεται στον κατηγορούμενο και στον εισαγγελέα, στις περιπτώσεις των επόμενων άρθρων και σε όσες άλλες ορίζει ειδικά ο νόμος.».

2. Το άρθρο 478 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«Άρθρο 478

Πότε επιτρέπεται στον κατηγορούμενο

Το ένδικο μέσο της έφεσης επιτρέπεται στον κατηγορούμενο μόνο κατά του βουλεύματος του συμβουλίου πλημμελειοδικών το οποίο τον παραπέμπει στο δικαστήριο για κακούργημα και μόνο για τους λόγους:

α. της απόλυτης ακυρότητας, και

β. της εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής ουσιαστικής ποινικής διάταξης.».

3. Το άρθρο 479 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«Άρθρο 479

Πότε επιτρέπεται στον εισαγγελέα

Ο εισαγγελέας εφετών μπορεί να προσβάλει με έφεση οποιοδήποτε βούλευμα του συμβουλίου πλημμελειοδικών μέσα σε προθεσμία ενός μήνα από την έκδοσή του (άρθρο 306). Η προθεσμία αυτή και η έφεση που ασκήθηκε δεν αναστέλλουν την αποφυλάκιση του κατηγορουμένου που έχει διαταχθεί με το προσβαλλόμενο βούλευμα.».

Άρθρο 25

1. Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 483 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«1. Ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών μπορεί να ζητήσει την αναίρεση του βουλεύματος, που αφορά κακούργημα, όταν αυτό παραπέμπει τον κατηγορούμενο ή αποφαινεται ότι δεν πρέπει να γίνει κατηγορία ή παύει προσωρινά ή οριστικά την ποινική δίωξη ή την κηρύσσει απαράδεκτη.»

2. Η τρίτη παράγραφος του άρθρου 483 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου μπορεί να ζητήσει την αναίρεση οποιουδήποτε βουλεύματος με σχετική δήλωση στο γραμματέα του Αρείου Πάγου, μέσα στην προθεσμία που ορίζεται από το άρθρο 479, το δεύτερο εδάφιο του οποίου εφαρμόζεται και σε αυτήν την περίπτωση. Μετά την προθεσμία αυτή ο ίδιος ο εισαγγελέας μπορεί να ασκήσει αναίρεση του βουλεύματος υπέρ του νόμου και για οποιαδήποτε παράβαση των διατάξεων που αφορούν την προδικασία χωρίς να βλάπτονται τα δικαιώματα των διαδίκων.»

Άρθρο 26

1. Η παράγραφος 1 του άρθρου 489 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«1. Εκείνος που καταδικάστηκε και ο εισαγγελέας ή ο δημόσιος κατήγορος έχουν δικαίωμα να ασκήσουν έφεση:

α) κατά της απόφασης του πταισματοδικείου και του ειρηνοδικείου (άρθρο 116), αν με αυτήν ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε σε κράτηση περισσότερο από δέκα ημέρες ή σε πρόστιμο πάνω από τετρακόσια ευρώ ή σε αποζημίωση ή σε χρηματική ικανοποίηση προς τον πολιτικώς ενάγοντα πάνω από εκατό ευρώ συνολικά,

β) κατά της απόφασης του μονομελούς πλημμελειοδικείου αν με αυτήν καταδικάστηκε ο κατηγορούμενος σε φυλάκιση πάνω από τρεις μήνες ή σε χρηματική ποινή πάνω από χίλια ευρώ ή αν επιδικάστηκε εναντίον του οποιαδήποτε αποζημίωση και ικανοποίηση πάνω από διακόσια πενήντα ευρώ συνολικά ή αν καταδικάστηκε σε οποιαδήποτε ποινή που συνεπάγεται τις στερήσεις και τις ανικανότητες που ορίζονται στην επόμενη περίπτωση (στοιχείο γ) ή ακόμα αν συνεπάγεται την έκτιση άλλης

ποινής φυλάκισης που είχε ανασταλεί και είναι μεγαλύτερη από τρεις μήνες ή συνεπάγεται τα ίδια αποτελέσματα,

γ) κατά της απόφασης του τριμελούς πλημμελειοδικείου και της απόφασης του εφετείου για πλημμελήματα (άρθρα 111 παρ. 6 και 116) αν με αυτή καταδικάστηκε ο κατηγορούμενος σε ποινή φυλάκισης πάνω από πέντε μήνες ή σε χρηματική ποινή πάνω από χίλια πεντακόσια ευρώ ή σε οποιαδήποτε ποινή που συνεπάγεται στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων ή έκπτωση από δημόσια δημοτική ή κοινοτική υπηρεσία ή ανικανότητα διορισμού σε αυτήν ή σε ποινή που συνεπάγεται την έκτιση άλλης ποινής φυλάκισης που είχε ανασταλεί και είναι μεγαλύτερη από πέντε μήνες ή που συνεπάγεται τις παραπάνω στερήσεις και ανικανότητες ή σε αποζημίωση και χρηματική ικανοποίηση προς τον πολιτικώς ενάγοντα πάνω από πεντακόσια ευρώ συνολικά,

δ) κατά της απόφασης του μονομελούς και τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων, με την οποία καταδικάστηκε ο ανήλικος σε περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, ή επιβλήθηκαν σε αυτόν αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα,

ε) κατά της απόφασης του μονομελούς ή τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων με την οποία ο ανήλικος που κατά την τέλεση της πράξης είχε συμπληρώσει το δέκατο τρίτο έτος, δικάστηκε όμως μετά τη συμπλήρωση του δέκατου όγδοου έτους της ηλικίας του, καταδικάστηκε κατά το άρθρο 130 του Ποινικού Κώδικα σε ποινή στερητική της ελευθερίας,

στ) κατά της απόφασης του μεικτού ορκωτού δικαστηρίου και του τριμελούς εφετείου με την οποία καταδικάστηκε ο κατηγορούμενος σε ποινή στερητική της ελευθερίας διάρκειας τουλάχιστον δύο ετών για κακούργημα ή τουλάχιστον ενός έτους για πλημμέλημα.».

Άρθρο 27

1. Το άρθρο 497 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«Άρθρο 497

Ανασταλτική δύναμη της έφεσης

1. Ανασταλτικό αποτέλεσμα έχει μόνο η έφεση που ασκείται παραδεκτά και όχι η προθεσμία για την άσκησή της.

2. Αν με την καταδικαστική απόφαση επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης έως τριών ετών, η έφεση έχει αυτοδικαίως ανασταλτικό αποτέλεσμα.

3. Αν η επιβληθείσα ποινή είναι μεγαλύτερη των τριών και έως πέντε ετών, η έφεση έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει αλλιώς.

4. Αν με την καταδικαστική απόφαση επιβλήθηκε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης, η κρίση για το αν η έφεση έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα ανήκει στο δικαστήριο που δίκασε. Αυτό, με ειδική αιτιολογία και εφαρμόζοντας τα κριτήρια της παρ. 8 του παρόντος άρθρου, αποφασίζει αμέσως μετά την απαγγελία της απόφασης, είτε αυτεπαγγέλτως είτε ύστερα από δήλωση του κατηγορουμένου ότι θα ασκήσει έφεση.

5. Το δικαστήριο μπορεί, σε κάθε περίπτωση, να επιβάλει περιοριστικούς όρους.

6. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται και όταν ασκήθηκε έφεση από τον εισαγγελέα υπέρ εκείνου που καταδικάστηκε.

7. Σε περίπτωση που ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε με απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου σε ποινή στερητική της ελευθερίας και άσκησε έφεση, η οποία όμως δεν έχει ανασταλτική δύναμη, μπορεί να ζητηθεί με αίτηση του ίδιου ή του εισαγγελέα η αναστολή της εκτέλεσης της πρωτόδικης απόφασης, μέχρις ότου εκδοθεί η απόφαση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου. Η αίτηση απευθύνεται στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο και, αν πρόκειται για το μικτό ορκωτό εφετείο και αυτό δεν συνεδριάζει, στο πενταμελές εφετείο. Στον κατηγορούμενο μπορεί να επιβληθούν περιοριστικοί όροι. Εάν η αίτηση απορριφθεί, νέα αίτηση δεν μπορεί να υποβληθεί πριν παρέλθει ένας μήνας από τη δημοσίευση της απόφασης με την οποία απορρίφθηκε η προηγούμενη.

8. Τότε μόνο δεν χορηγείται ανασταλτικό αποτέλεσμα, κατά την παράγραφο 4 του παρόντος, στην έφεση ή απορρίπτεται η αίτηση αναστολής εκτέλεσης της πρωτόδικης απόφασης, όταν κρίνεται αιτιολογημένα ότι οι περιοριστικοί όροι δεν αρκούν και ότι ο κατηγορούμενος δεν έχει γνωστή και μόνιμη διαμονή στη χώρα ή έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής, εφόσον από τη συνδρομή των παραπάνω στοιχείων προκύπτει σκοπός φυγής ή κρίνεται αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος είναι πολύ πιθανό, όπως προκύπτει από

προηγούμενες καταδίκες του για αξιόποινες πράξεις ή αν η επιβληθείσα ποινή είναι κάθειρξη άνω των δέκα ετών, από τα συγκεκριμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξης, να διαπράξει και άλλα εγκλήματα. Το δικαστήριο σε κάθε περίπτωση χορηγεί ανασταλτικό αποτέλεσμα ή αναστολή εκτελέσεως, αν αιτιολογημένα κρίνει ότι η άμεση έκτιση ή συνέχιση έκτισης της ποινής θα έχει ως συνέπεια υπέρμετρη και ανεπανόρθωτη βλάβη για τον ίδιο ή για την οικογένειά του. Αν παραβιαστούν οι όροι που τέθηκαν το αρμόδιο δικαστήριο αποφαινεται, ύστερα από αίτηση του εισαγγελέα, για την άρση ή όχι της χορηγηθείσας αναστολής εκτελέσεως.

9. Ο κατηγορούμενος κλητεύεται, σύμφωνα με τα άρθρα 155 έως 161 και 166, στο δικαστήριο που είναι αρμόδιο κατά τις παραγράφους 6 και 7 αυτού του άρθρου. Αν κρατείται μακριά από την έδρα του δικαστηρίου, δεν προσάγεται σε αυτό.

10. Για όλες τις παρεπόμενες στερήσεις δικαιωμάτων, εκπώσεις και ανικανότητες, το ανασταλτικό αποτέλεσμα επέρχεται πάντοτε αυτοδικαίως.».

Άρθρο 28

1. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 322 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«3. Ο κατηγορούμενος που κλητεύθηκε με κλητήριο θέσπισμα απευθείας στο ακροατήριο του τριμελούς εφετείου σύμφωνα με τη διάταξη της περίπτωσης 6 του άρθρου 111 έχει δικαίωμα, αφού ενημερωθεί για την προανάκριση, να προσφύγει στο αρμόδιο συμβούλιο εφετών μέσα στην προθεσμία που ορίζεται στην παρ. 1.».

2. Το πρώτο εδάφιο του άρθρου 499 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται, ως εξής:

«Στα άρθρα 111 παρ. 6, 112 παρ. 3, 113 παρ. 1 περ. Α' στοιχ. γ' και περ. Γ' και 114 περ. Γ' ορίζεται το δικαστήριο που είναι αρμόδιο να κρίνει την έφεση.».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Τροποποιήσεις Ειδικών Ποινικών Νόμων

Άρθρο 29

Το άρθρο πέμπτο του ν. 3625/2007 (ΦΕΚ Α΄ 290), όπως αντικαταστάθηκε με τη διάταξη του άρθρου 7 του ν. 3727/2008 (ΦΕΚ Α΄ 257) και στη συνέχεια τροποποιήθηκε με τη διάταξη του άρθρου 29 παρ. 2 του ν. 3772/2009 (ΦΕΚ Α΄ 112) αντικαθίσταται ως εξής:

«Στις υποθέσεις ανηλικών θυμάτων των πράξεων που τιμωρούνται σε βαθμό κακουργήματος και αναφέρονται στα άρθρα 323Α, 324 και 336 έως 353 του Ποινικού Κώδικα, η ανάκριση διεξάγεται κατ' απόλυτη προτεραιότητα και περατώνεται και για τα συναφή πλημμελήματα με βούλευμα του συμβουλίου πλημμελειοδικών.».

Άρθρο 30

Το άρθρο 33 του ν. 3346/2005 (ΦΕΚ Α΄ 140) αντικαθίσταται ως εξής :

«1. Για την εφαρμογή της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του α.ν. 86/1967 απαιτείται το ποσό των ασφαλιστικών εισφορών, που βαρύνουν τον υπόχρεο (εργοδοτικών), να υπερβαίνει το ποσό των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ.

2. Για την εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του α.ν. 86/1967 απαιτείται το ποσό των ασφαλιστικών εισφορών των εργαζομένων που παρακρατούνται να υπερβαίνει το ποσό των δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ.».

Άρθρο 31

1. Όλες οι σε βαθμό πλημμελήματος αξιόποινες πράξεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2696/1999 (ΦΕΚ Α΄57), τιμωρούνται με κράτηση μέχρι έξι (6) μηνών και πρόστιμο μέχρι τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ, εκτός από τις πράξεις των άρθρων 34 παρ. 12, 43 παράγραφοι 2

περιπτώσεις α', β' και 4, 85 παρ. 5 και 98 παρ. 2, οι οποίες εξακολουθούν να τιμωρούνται ως πλημμελήματα, με τις αναφερόμενες στις οικείες διατάξεις ποινές.

2. Οι παραβάσεις των διατάξεων του άρθρου 12 του ν. 489/1976, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 17 του ν. 2170/1993, τιμωρούνται με πρόστιμο μέχρι τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ.

3. Οι παραβάσεις των διατάξεων του Υγειονομικού Κανονισμού (ΦΕΚ Β' 275) και όλες οι παραβάσεις των διατάξεων όλων των Υγειονομικών Διατάξεων, οι οποίες εκδίδονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 του α.ν. 2520/1940 (ΦΕΚ Α' 273) ή κατ' εξουσιοδότηση άλλου νόμου, τιμωρούνται με κράτηση μέχρι τριών (3) μηνών ή με πρόστιμο μέχρι τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ.

4. Όλες οι παραβάσεις των διατάξεων όλων των βασιλικών και προεδρικών διαταγμάτων, καθώς και όλων των υπουργικών αποφάσεων, που ερείδονται ως προς την ποινική κύρωση στις διατάξεις του άρθρου 3 του ν. ΓΠΛΔ/1911, όπως κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο με το β.δ. της 25 Αυγ./5 Σεπτ. 1920 (ΦΕΚ Β' 200/1920) ή έχουν εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση του ν. ΓΠΛΔ/1911 ή του ως άνω κωδικοποιητικού β.δ., τιμωρούνται με κράτηση μέχρι τριών (3) μηνών ή με πρόστιμο μέχρι τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ.

5. Όλες οι παραβάσεις των διατάξεων του ν.δ. 1037/1971 τιμωρούνται με πρόστιμο μέχρι τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ.

6. Όλες οι παραβάσεις των διατάξεων του β.δ. 748/1966 τιμωρούνται με πρόστιμο μέχρι τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ.

7. Όλες οι παραβάσεις των διατάξεων του ν. 2734/1999 τιμωρούνται με πρόστιμο μέχρι τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ.

8. Όλες οι παραβάσεις των διατάξεων των προεδρικών διαταγμάτων της παραγράφου 1 του άρθρου 12 του ν. 1481/1984, τιμωρούνται με κράτηση μέχρι πέντε (5) μηνών και πρόστιμο μέχρι πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ.

9. Παρεπόμενες ποινές ή διοικητικές κυρώσεις που τυχόν προβλέπονται σε όλες τις ως άνω διατάξεις νόμων, των παραγράφων 1 έως 8, εξακολουθούν να ισχύουν και δεν θίγονται με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 32

Η διάταξη του άρθρου 88 παρ. 1 του ν. 3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α'), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 48 παρ. 4 του ν. 3772/2009 (ΦΕΚ 112 Α'), αντικαθίσταται, ως εξής:

«Πλοίαρχοι ή κυβερνήτες πλοίου, πλωτού μέσου ή αεροπλάνου και οδηγοί κάθε είδους μεταφορικού μέσου που μεταφέρουν από το εξωτερικό στην Ελλάδα υπηκόους τρίτων χωρών, που δεν έχουν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος ή στους οποίους έχει απαγορευθεί η είσοδος για οποιαδήποτε αιτία, καθώς και αυτοί που τους προωθούν από τα σημεία εισόδου, τα εξωτερικά ή εσωτερικά σύνορα, στην Ελληνική Επικράτεια και αντίστροφα προς το έδαφος κράτους μέλους της Ε.Ε. ή τρίτης χώρας ή διευκολύνουν τη μεταφορά ή προώθησή τους ή εξασφαλίζουν σε αυτούς κατάλυμα για απόκρυψη τιμωρούνται:

α. Με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή πέντε χιλιάδων (5.000) έως είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ για κάθε μεταφερόμενο πρόσωπο.

β. Με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών και χρηματική ποινή δέκα πέντε χιλιάδων (15.000) έως πενήντα χιλιάδων (50.000) ευρώ για κάθε μεταφερόμενο πρόσωπο, αν η μεταφορά ενεργείται κατ' επάγγελμα ή αν ο υπαίτιος είναι δημόσιος υπάλληλος ή τουριστικός ή ναυτιλιακός ή ταξιδιωτικός πράκτορας.

γ. Με κάθειρξη και χρηματική ποινή τουλάχιστον εκατό χιλιάδων (100.000) ευρώ, αν από την πράξη προέκυψε κίνδυνος για άνθρωπο.

δ. Με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και χρηματική ποινή τουλάχιστον πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) ευρώ, αν στην περίπτωση γ' επήλθε θάνατος.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

Τροποποίηση του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών

Άρθρο 33

1. Η παράγραφος 2 του άρθρου 85 του ν. 1756/1988 (ΦΕΚ Α΄ 35) αντικαθίσταται, ως εξής:

«2. Οι επιθεωρητές συντάσσουν επίσης ιδιαίτερη, λεπτομερή και ειδικά αιτιολογημένη έκθεση για κάθε δικαστικό λειτουργό της περιφέρειάς τους. Στην έκθεση αυτή αξιολογούνται: α) το ήθος, το σθένος και ο χαρακτήρας, β) η επιστημονική κατάρτιση, γ) η κρίση και η αντίληψη, δ) η επιμέλεια, η εργατικότητα και η υπηρεσιακή (ποιοτική και ποσοτική) απόδοση, ε) η ικανότητα στην απονομή της δικαιοσύνης, στη διατύπωση των δικαστικών αποφάσεων και στη διεύθυνση της διαδικασίας και προκειμένου για τους εισαγγελικούς λειτουργούς η ικανότητα στην απονομή της δικαιοσύνης, τόσο στην προδικασία όσο και στη διαδικασία του ακροατηρίου, καθώς και η ικανότητα στη διατύπωση των προτάσεων, των διατάξεων που εκδίδουν και στο χειρισμό του προφορικού λόγου, και στ) η συμπεριφορά του δικαστικού λειτουργού γενικά και ιδιαίτερα στο ακροατήριο, καθώς και η κοινωνική του παράσταση.

Ο επιθεωρητής αναφέρει ακόμη αν θεωρεί προακτέους στον επόμενο βαθμό τους πρωτοδικες και αντεισαγγελεις πρωτοδικών που έχουν συμπληρώσει πενταετία στο βαθμό, καθώς και τους δικαστές και εισαγγελεις από το βαθμό του Προέδρου Πρωτοδικών και Εισαγγελέα Πρωτοδικών και πάνω, μετά τη συμπλήρωση ενός έτους στον κατεχόμενο βαθμό.».

2. Στο τέλος της παραγράφου 7 του άρθρου 84 του ν. 1756/1988 προστίθεται εδάφιο, ως εξής:

«Οι επιθεωρητές, αρεοπαγίτες και αντεισαγγελεις του Αρείου Πάγου, ελέγχουν υποχρεωτικά τις αποφάσεις περί αναβολών, που χορήγησαν τα δικαστήρια στα οποία μετείχαν οι επιθεωρούμενοι δικαστικοί λειτουργοί και κρίνουν περαιτέρω αν συντρέχει εξ αυτού του λόγου περίπτωση πειθαρχικού ελέγχου τους.».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Τελικές και Μεταβατικές διατάξεις

Άρθρο 34

Αποζημίωση για υπερωριακή απασχόληση υπαλλήλων καταστημάτων κράτησης

Η αποζημίωση για υπερωριακή απασχόληση κατά τις Κυριακές και εξαιρέσιμες ημέρες και νυκτερινές ώρες, των μηνών Μαρτίου, Απριλίου, Μαΐου, Ιουνίου 2010, που οφείλεται στους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης, καταβάλλεται εντός του έτους 2010 από τις εγγεγραμμένες πιστώσεις, του Τακτικού Προϋπολογισμού έτους 2010.

Άρθρο 35

Μεταβατική διάταξη

1. Υποθέσεις που έχουν παραπεμφθεί στο ακροατήριο του αρμοδίου μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δικαστηρίου εκδικάζονται από αυτό, εξαιρουμένων των υποθέσεων που αναφέρονται στο άρθρο 31 του παρόντος νόμου, οι οποίες εκδικάζονται σύμφωνα με τις νέες διατάξεις.

2. Υποθέσεις που μετά το τέλος της κύριας ανάκρισης υποβλήθηκαν από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών στον εισαγγελέα εφετών μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, κρίνονται από τον τελευταίο και το συμβούλιο των εφετών.

3. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, παύει η κράτηση σε σωφρονιστικά καταστήματα ατόμων που οφείλουν μόνο δικαστικά έξοδα.

4. Το μονομελές πλημμελειοδικείο του τόπου εκτέλεσης της ποινής, εφαρμόζοντας αναλόγως τη διάταξη του άρθρου 82 παρ. 4 ΠΚ, διατάσσει την απόλυση όσων κρατούνται ενώ έχει μετατραπεί η ποινή τους και ορίζει προθεσμία από δύο έως τρία έτη, προκειμένου να καταβάλλουν τμηματικά το υπόλοιπο της ποινής τους.

5. Το τριμελές πλημμελειοδικείο του τόπου εκτέλεσης της ποινής, εφαρμόζοντας αναλόγως τη διάταξη του άρθρου 82 ΠΚ, μετατρέπει την ποινή εκείνων που έχουν καταδικασθεί σε ποινές φυλάκισης από δύο έως τριών ετών, εκτός αν με ειδική αιτιολογία κρίνει ότι η έκτιση της ποινής τους είναι αναγκαία για να αποτραπούν από την τέλεση άλλων αξιοποιίνων πράξεων.

6. Το τριμελές πλημμελειοδικείο του τόπου κράτησης, εφαρμόζει αναλόγως τη διάταξη του άρθρου 105 παρ.3 ΠΚ για όλους τους καταδίκους οι οποίοι έχουν εκτίσει το ένα πέμπτο ποινής φυλάκισης μεγαλύτερης των τριών ετών.

7. Το τριμελές πλημμελειοδικείο του τόπου κράτησης, εφαρμόζει αναλόγως τα άρθρα 99 παρ. 1 και 100 ΠΚ για όλους τους καταδίκους σε ποινές φυλάκισης, εφόσον δεν υπήρχε προηγούμενη καταδίκη τους σε ποινή στερητική της ελευθερίας μεγαλύτερη του έτους με μία ή περισσότερες αποφάσεις.

8. Οι διευθυντές των σωφρονιστικών καταστημάτων υποβάλλουν μέσα σε δέκα ημέρες από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου στον εισαγγελέα πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής τους φακέλους των καταδίκων, οι οποίοι πληρούν τις άνω (υπό τις παραγράφους 4 έως 7) προϋποθέσεις. Ο εισαγγελέας εισάγει τις δικογραφίες αμέσως, κατά τη διαδικασία των άρθρων 417 επ. ΚΠΔ, στα δικαστήρια των παραγράφων 4, 5, 6 και 7 του παρόντος άρθρου, τα οποία αποφασίζουν μέσα σε προθεσμία ενός μηνός από τη θέση σε ισχύ του παρόντος νόμου.

9. Οι κρατούμενοι δεν κλητεύονται στο δικαστήριο, μπορούν όμως να υποβάλουν έγγραφο υπόμνημα δια του διευθυντή των καταστημάτων κράτησης ή να αντιπροσωπευθούν με συνήγορο.

Άρθρο 36

Καταργούμενες διατάξεις

Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργούνται:

- α) το άρθρο 16 του ν. 3772/2009,
- β) τα άρθρα 100Α, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 379, 393, 395, 402, 404 παρ. 5 και 384Α του Ποινικού Κώδικα,
- γ) τα άρθρα 111 παρ. 6, 245 παρ. 4 και 5, 402 δεύτερο εδάφιο, 473 παρ. 1 τελευταίο εδάφιο, 480 και 482 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας,
- δ) το πρώτο και δεύτερο εδάφιο της παρ. 10 του άρθρου 11 του ν. 2307/1995,
- ε) τα εδάφια που προστέθηκαν, με το άρθρο 2 του ν. 3346/2005, στο άρθρο 17 στοιχ. Β' παρ. 1 του ν. 1756/1988, και
- στ) κάθε άλλη διάταξη που αντίκειται στις ρυθμίσεις του παρόντος.

Άρθρο 37
Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 2 Νοεμβρίου 2010

ΟΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΝΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

**ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ
ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ**

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Γ. ΡΑΓΚΟΥΣΗΣ

Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

**ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**

ΕΥΑΓ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Χ. ΚΑΣΤΑΝΙΔΗΣ